

DOJDU dál

Detailní zprávy z ověřování výukového programu *DOJDU dál*

Autoři: Jasná Simonová, Lukáš Nehasil

Obsah

1	Úvod	6
2	Přírodní škola – ČIMICKÉ ÚDOLÍ (14. 9. 2011)	8
2.1	Příprava programu	8
2.1.1	Kapitánský den	8
2.2	Samotný průběh programu (14. září, 8 – 13:40 hod).....	9
2.3	Hodnocení programu	11
2.3.1	Naše hodnocení	11
2.3.2	Hodnocení týmáků a kapitánů	12
2.3.3	Celkové hodnocení	13
3	ZŠ Albrechtická – CTĚNICE A OKOLÍ (31. 5. 2012).....	15
3.1	Na co jsme se při ověřování zvláště zaměřili?	15
3.2	Stručný popis programu.....	15
3.3	Podrobný popis přípravy programu	16
3.3.1	Příprava programu	16
3.3.2	Kapitánský den	16
3.4	Samotný průběh programu	18
3.5	Hodnocení programu	23
3.5.1	Naše hodnocení	23
3.5.2	Hodnocení kapitánů.....	23
3.5.3	Hodnocení týmáků	28
3.5.4	Rozhovr s panem učitelem (18.6.)	30
3.5.5	Celkové hodnocení	32
4	ZŠ a MŠ Středokluky – STŘEDOKLUKY A OKOLÍ (27. 6. 2012).....	34
4.1	Na co jsme se při ověřování zvláště zaměřili?	34
4.2	Stručný popis programu.....	34
4.3	Podrobný popis přípravy programu	35
4.4	Příprava programu	35
4.4.1	Kapitánský den	36
4.5	Samotný průběh programu	37
4.6	Hodnocení programu	42
4.6.1	Naše hodnocení	42
4.6.2	Hodnocení kapitánů.....	42

4.6.3	Hodnocení týmáků	45
4.6.4	Rozhovor s učiteli (27.6.).....	47
4.6.5	Celkové hodnocení	48
5	ZŠ Strossmayerovo náměstí – STROMOVKA (24. 10. 2012).....	50
5.1	Na co jsme se při ověřování zvláště zaměřili?	50
5.2	Stručný popis programu.....	50
5.3	Příprava programu	51
5.3.1	Kapitánský den	51
5.4	Samotný průběh programu	54
5.5	Hodnocení programu	57
5.5.1	Naše hodnocení	57
5.5.2	Hodnocení kapitánů.....	58
5.5.3	Hodnocení týmáků	60
5.5.4	Celkové hodnocení	61
6	Přílohy	63
6.1	Přírodní škola – ČIMICKÉ ÚDOLÍ	63
6.1.1	Čimice – harmonogram	63
6.1.2	Čimice – zadání aktivit.....	64
6.1.3	Čimice – reflexe	66
6.1.4	Čimice – výsledky reflexe.....	67
6.2	ZŠ Albrechtická – CTĚNICE A OKOLÍ.....	69
6.2.1	Ctěnice – harmonogram	69
6.2.2	Ctěnice – zadání aktivit	69
6.2.3	Ctěnice – reflexe kapitáni.....	72
6.2.4	Ctěnice – výsledky reflexe kapitánů	74
6.2.5	Ctěnice – otázky ověřování pro kapitány	76
6.2.6	Ctěnice – kapitáni rozhovor	76
6.2.7	Ctěnice – reflexe týmáci.....	81
6.2.8	Ctěnice – výsledky reflexe týmáků	82
6.2.9	Ctěnice – Otázky k ověřování pro učitele	85
6.3	ZŠ a MŠ Středokluky – STŘEDOKLUKY A OKOLÍ.....	87
6.3.1	Středokluky – úkoly	87
6.3.2	Středokluky – harmonogram	87

6.3.3	Středokluky – zadání aktivit.....	89
6.3.4	Středokluky – kritéria pro plakát.....	94
6.3.5	Středokluky – reflexe kapitáni	95
6.3.6	Středokluky – výsledky reflexe kapitánů	97
6.3.7	Středokluky – reflexe týmáci	100
6.3.8	Středokluky– výsledky reflexe týmáků.....	101
6.4	ZŠ Strossmayerovo náměstí – STROMOVKA	105
6.4.1	Stromovka – harmonogram	105
6.4.2	Stromovka – nové zadání úvodní hry.....	106
6.4.3	Stromovka – zadání aktivit.....	107
6.4.4	Stromovka – reflexe kapitáni	109
6.4.5	Stromovka– výsledky keflexe kapitánů	110
6.4.6	Stromovka – reflexe týmáci	113
6.4.7	Stromovka – výsledky reflexe týmáků.....	115

1 Úvod

Výukový program *DOJDU dál* jsme ověřovali a vylepšovali tak, že jsme ho vždy na nějaké škole zrealizovali a následně k němu vytvořili případovou studii. V ní obsažené postřehy vyplývající z podrobné analýzy realizace programu zahrnující naše pozorování a výsledky zpětných vazeb od dětí i učitelů jsme zapracovali do metodických materiálů. Úpravy metodických materiálů probíhaly po téměř každém zrealizovaném programu a navrhované změny tak byly rovnou ověřovány.

Program jsme ověřili celkem čtyřikrát. Jednotlivé projektové dny proběhly 14. září 2011 v Čimickém údolí s dětmi z prvního ročníku gymnázia Přírodní škola, 31. května 2011 ve Ctěnicích s dětmi ze ZŠ Albrechtická, 27. června 2011 v okolí Středokluk s dětmi ze ZŠ a MŠ Středokluky a 24. října 2012 ve Stromovce s dětmi ze ZŠ Stross-mayerovo náměstí. V tabulce je znázorněno s kolika dětmi byly jednotlivé projektové dny realizovány.

Škola	Ročník	Počet dětí (týmáci + kapitáni)
Gymnázium Přírodní škola	první ročník	15+ 5
ZŠ Albrechtická	7. třída a kapitáni z 8. třídy	26 + 6 dětí
ZŠ a MŠ Středokluky	celý 2. stupeň ZŠ a 5. třída	31 + 12 dětí
ZŠ Strossmayerovo náměstí	7. třída	16 + 9 dětí

Tab. 1 Přehled počtu a věku účastníků jednotlivých programů.

V případových studiích jsou zaznamenány časy věnované přípravě programu, to, jak příprava probíhala a kdo ji realizoval. Především jsme se zaměřili na popis způsobu přípravy dětí na roli kapitánů a na jeho výsledky při projektovém dni. Během něj jsme v terénu procházeli mezi jednotlivými týmy a zaznamenávali si postřehy ohledně role kapitána, toho, jak kapitán svou roli zvládal, jakou měl autoritu, zda si pamatoval zadání, jestli byl schopen vysvětlit týmákům¹, co aktivita obnáší a podobně. Kromě toho jsme se soustředili také na pochopení zadání jednotlivých aktivit a práci s tabulkami. Při zpracovávání jsme věnovali velkou pozornost tomu, jak si kombinovaná skupina rozděluje práci, interpretuje výsledky a jaká je konečná podoba plakátu. Ta poukazovala na to, jak byly týmy schopny spolupracovat a propojit své výstupy do smysluplného celku. Vždy byla také pořízena fotografická dokumentace.

Součástí případových studií je také vyhodnocení zpětné vazby účastníků. Získávali jsme ji jednak formou dotazníku, který jsme rozdali dětem na závěr projektového dne, jednak formou polostrukturovaných interview s učiteli a kapitány. Dotazník měl dvě odlišné verze, jinou pro týmáky a jinou pro kapitány. S časovým odstupem jednoho či dvou týdnů od projektového dne jsme provedli také rozhovory s kapitány i učiteli, ve kterých hodnotili jednotlivé části programu a zapojení dětí i kapitánů.

¹ Tj. členům týmu, kteří nejsou kapitánem.

Všechny postřehy, zkušenosti a náměty jsme zpracovali do podrobného textu popisující každý program od přípravy, včetně kapitánského dne, přes průběh projektového dne až do vyhodnocení zpětné vazby a našeho celkového hodnocení. Součástí případových studií jsou kromě popisu částí programu i rozbor problémů, které se během něj projeví, včetně návrhů jejich řešení.

V následujících kapitolách jsou jednotlivé případové studie. Jsou seřazeny chronologicky, podle data, kdy se daný program realizoval. V přílohách jsou poté umístěny zadání jednotlivých úkolů, formuláře zpětných vazeb, přehled odpovědí na otevřené otázky ve zpětných vazbách, harmonogramy jednotlivých programů apod.

2 Přírodní škola – ČIMICKÉ ÚDOLÍ (14. 9. 2011)

Učitelé z gymnázia: Vít Novotný, František Tichý

Další organizátoři: Lukáš Nehasil, Jasna Simonová

Cílová skupina: první ročník (Lambda), kapitáni ze stejné třídy (celkem 20 dětí)

Asistenti: studenti Gymnázia Přírodní škola: Michaela (sexta) a Kamila (tercie) Semotánovy, Šimon Kapic (sexta), Ondřej Roch (tercie)

Na co jsme se při ověřování programu zaměřili?

Při programu v Čimickém údolí jsme ověřovali aktivity, které nebyly do té doby vyzkoušené (indikační druhy, ovocné stromy). Také jsme poprvé vyzkoušeli verzi, kdy výstupem z jednotlivých aktivit byly powerpointové prezentace. Výstup netvořila kombinovaná skupina, ale každý tým.

Stručný popis programu

Program jsme připravovali z velké části my. Ve škole jsme se sešli s kapitány a stručně jim vysvětlili, o co při programu půjde.

Ráno ve středu jsme se s primány sešli v Kobylisích před katastrálním úřadem. Odsud jsme se autobusem přesunuli do Čimic. Úvodní hra proběhla už v Čimickém údolí, pravidla primánům představil pan učitel Novotný. Po hře jsme se společně přesunuli na palouček, vysvětlili dětem strukturu programu, ukázali jim na mapě důležité orientační body a dohodli se na časových propozicích. Poté se týmy rozešly pod vedením svých kapitánů. Týmáci si mohli na paloučku nechat věci, které nebudou při práci v terénu potřebovat a u jejichž hlídání jsme se střídali. Ostatní z organizačního týmu společně s učiteli procházeli mezi jednotlivými týmy. Práce v terénu trvala přibližně jednu hodinu. Poté jsme se přesunuli do školy, kde následovala dvacetiminutová přestávka. Po přestávce si týmy začali připravovat prezentace. Všechny prezentace se nestihly do oběda představit, a proto je některé týmy prezentovali druhý den na hodině biologie.

2.1 Příprava programu

Během úvodního výjezdu (1. - 5. 9. 2011) jsme se sešli s panem učitelem Tichým a dohodli se na struktuře a zapojení p. uč. Novotného, s kterým jsme se sešli také, představili mu naši práci, vysvětlili jeho roli v programu a po úvodním výjezdu předali materiály.

2.1.1 Kapitánský den

Kapitánský den proběhl ve zkrácené verzi v úterý 13. září. Po vyučování jsme se sešli s kapitány, které jsme, spolu s panem učitelem Tichým, vybrali podle jejich zapojení na úvodním výjezdu, popřípadě dalších akcích Přírodní školy. Kapitány jsme seznámili

se strukturou programu, jejich rolí v něm a představili jim jednotlivé aktivity. Kapitáni si je rozebrali a my jim spolu s tabulkami předali seznam členů jejich týmu. Kapitánům jsme poté podrobně vysvětlili práci s tabulkami a jak zapojovat ostatní členy do práce.

2.2 Samotný průběh programu (14. září, 8 – 13:40 hod)²

Věštění stromům podle pravítka (2x)

Vstupme do minulosti

Zbytky, sadů zahrad a alejí

Tajná řeč přírody

Sešli jsme se v 8:00 v Kobylisích před budovou katastrálního úřadu. Dále jsme se autobusem vydali do Čimického údolí. Po příchodu na lokalitu pan učitel Novotný dětem vysvětlil úvodní hru. Také jsme jim řekli rozdělení týmů. Kapitáni byli k jednotlivým skupinkám přiřazeni již před projektovým dnem. Úvodní hra byla stejná jako při předešlých programech, byly zde ale doplněny další pojmy. Celá hra trvala přibližně patnáct minut.

Po úvodní hře jsme se přesunuli na palouček uprostřed Čimického údolí. Zde jsme jednotlivým týmům předali zadání³, mapové podklady, tabulky a potřebné pomůcky. Dohodli jsme se na čase, kdy se zde opět se všemi týmy setkáme. Děti si zde mohly nechat batohy a tašky, aby je nemusely mít u sebe při pohybu v terénu. Také jsme pomohli dětem se zorientovat v mapě, tým zabývající se aktivitou s indikačními druhy jsme odvedli na jejich zkoumané území a druhy, které měli v rámci aktivity sledovat, jim představili.

Během práce v terénu jsme procházeli spolu s učiteli mezi týmy. Radili jsme jim, popřípadě se snažili usměrnit jejich zájem a aktivitu. Také jsme se střídali u hlídání věcí.

První tým se zabýval indikačními druhy. Měl zmapovat výskyt dvou druhů, vrbiny penízkové a netýkavky malokvěté. S naučením druhů neměli členové týmu žádný problém. Jediný problém, který se zde ukázal, bylo, že aktivita byla celkem jednoduchá a týmáci byli po chvíli schopni z nasbíraných dat vyvodit závěry a nechtěli už chodit na lokality, kde předem věděli, že ani jeden z druhů nebude.

Tým zabývající se mapováním ovocných stromů měl trochu problém s rozlišováním některých druhů. Také bylo třeba jim připomenout, že různé druhy mají do mapy zakreslovat různými barvami, aby je bylo možné zpětně odlišit. Jejich kapitán neměl takový respekt, jaký se snažil mít a měl trochu problém se zapojením všech lidí. Také dětem bylo třeba znovu zorientovat mapové podklady.

² Harmonogram programu viz příloha 6.1.1 Čimice – harmonogram

³ Zadání jednotlivých aktivit viz příloha 6.1.2 Čimice – zadání aktivit

Další tým se zabýval stromovou strukturou ve třech transektech. Jeden vedl nivou potoka, druhý po jižním a poslední po severním svahu údolí. Úkolem tohoto týmu bylo změřit a zaznamenat stromy v transektu do tabulky. Vyskytl se zde problém s nerespektováním kapitána a jeho nezájmem o zapojení ostatních členů skupiny do aktivity, u které si s jedním týmákem skoro vystačili sami.

Obr. 1 Na mapě Čimického údolí jsou vyznačena zkoumaná území jednotlivých týmů. Žlutě je oblast týmu, který se zabýval indikačními druhy rostlin, modře jsou čtverce týmu zkoumajícího strukturu dřevinného porostu, oranžově jsou transekty týmu, který se zabýval také stromovým porostem, fialově je oblast zájmu týmu mapujícího ovocné stromy a červeně zkoumané území týmu sledujícího proměny krajiny.

Skupina, která se zabývala také strukturou stromového porostu, měla obdobné problémy. Tato skupina neměla transekty, ale několik čtverců, u kterých měli týmáci stromy rostoucí v nich zaznamenat do diagramů. Z diagramů poté měli popsat současný stav porostu a odhadnout jeho druhové a věkové složení v minulosti a budoucnosti. Zde byl jeden a občas dva týmáci navíc. Kapitán nevěděl, jak je zapojit, ale na rozdíl od kapitána ze skupiny výše si nechal poradit.

Poslední tým se zabýval vývojem krajiny. Měl obejít místa vyznačená v ortofoto snímku dnešního stavu krajiny a popsat, jak to tam vypadá dnes a co tam bylo v době stabilního katastru. Tento tým hned po tom, co jsme jim to dovolili, vyrazil do terénu. Jejich kapitán byl dostatečně autoritativní i věděl, co má dělat, takže ostatní týmáci neměli problém ho poslouchat. Až na jednu výjimku, kdy se jeden s týmáků s kapitánem zasekli na sporu, kam půjdou. Spor jsme museli vyřešit my, ale po tomto incidentu skupina fungovala dobře. Tento kapitán nás ale nenechal „dívat se mu pod ruce“ a snažil se nás vždy, když jsme se ho přišli zeptat, jestli je vše v pořádku, co nejrychleji zbavit.

Práce v terénu probíhala do 10:40. Neobjevil se žádný větší problém, jen většinu týmů, které byly poblíž, rozhodil pasáček ovcí, který se do Čimického údolí vypravil spolu se svým stádečkem.

Poté jsme vyrazili do školy, cesta trvala přibližně půl hodiny. Ve škole jsme dětem dali dvacetiminutovou přestávku.

Po přestávce jsme se společně se všemi týmy shromáždili v jedné třídě a řekli jim, co další program obnáší. Také jsme jim popsali nejčastější chyby powerpointových prezentací a přidali i několik rad a pravidel pro mluvený projev. V další části si jednotlivé týmy vzaly počítače a hodinu a dvacet minut zpracovávaly své výsledky do podoby powerpointových prezentací. Tento čas měly děti využít také na zkoušku ústního projevu.

Během zpracovávání se jako největší problém ukázali, ti, kteří neměli co dělat. Kapitáni nevěděli jak je do tvorby prezentací zapojit a tak svou aktivitu zaměřili na ostatní plonkové lidi.

Také se ukázalo, tak naše obavy, že největším problémem bude neznalost powerpointu, byly liché. Kapitáni si s programem celkem hravě poradili a my jim čas od času s něčím pomohli.

Po čase vyhrazeném na přípravy prezentací jsme třídu připravili na prezentace a dali dětem krátkou přestávku.

Poté následovalo samotné prezentování. Některé prezentace byly velice podařené, jiné měly drobné chyby. Celkově spolu s mluveným projevem byl dojem velice dobrý.

Jelikož se nestihly všechny prezentace, některé týmy je odprezentovaly až další den na hodině biologie, kdy jsme jim také rozdali k vyplnění písemnou zpětnou vazbu⁴.

2.3 Hodnocení programu

2.3.1 Naše hodnocení

Program hodnotíme kladně, nenastala při něm žádná neřešitelná situace či větší problém. Práce týmů byla dobrá a většina týmáků prováděla aktivity i zpracovávání se zaujetím. Nikdo si nestěžoval a až na výjimky jsme neměli problém s poslušností a zapojením dětí.

Ukázalo se, že práce s kapitány před samotným projektovým dnem je dobrý nápad, ale asi je třeba věnovat jejich přípravě více času. Měli by si vyzkoušet aktivity v terénu, aby se případné nejasnosti vyřešili předem a při projektovém dni už věděli přesněji co a jak. Také by bylo asi lepší, kdyby kapitáni byli ze starších ročníků. Nevíme ale, jestli jejich nedostatečná autorita nevycházela spíše z výše zmiňované nevědomosti a problémům s aktivitami.

Příjemně nás překvapilo, že s powerpointovými prezentacemi nebyl tak velký problém, jaký jsme předpokládali. Někteří kapitáni prezentace vytvořili velice nápaditě a nebáli se použít

⁴ Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.1.3 Čimice – reflexe

nestandardních triků. Například konec jedné prezentace jeho tvůrci udělali tak, že na snímek dali nápis s oknem, že operační systém počítače zaznamenal vnitřní chybu a proto nemůže prezentace pokračovat. Našli si k tomu dokonce i nezaměnitelný zvuk, který podobné chyby doprovází.

2.3.2 Hodnocení týmáků a kapitánů

Hodnocení vyplývá z písemné zpětné vazby 15. 9 2011)⁵ získané od 16 z 20 dětí, které se programu účastnily.

U tohoto programu nebyly rozlišeny dotazníky zpětné vazby pro týmáky a kapitány, proto jsou následující výsledky společné. Respondenti odpovídali celkově na sedm otázek. Z toho byly čtyři otevřené, dvakrát měli děti vybírat z pětistupňové škály slovních odpovědí a jednou měli hodnotit náročnost úkolů body od jedné do pěti.

Níže jsou popsány odpovědi na jednotlivé otázky. Kurzívou v uvozovkách jsou uvedeny doslovné přepisy odpovědí.

Na otázku, co se ti **nejvíce líbilo**, odpověděli čtyři týmáci, že všechno a jeden odpověděl: „*Všetchno! Kromě Sama!*“. Dále děti odpovídaly, že se jim nejvíce líbily části programu, jeho různé aspekty („*práce v terénu*“, „*chození*“ apod.) a jednou padla odpověď týkající se konkrétní aktivity, kterou dotazovaný prováděl („*měření obvodu*“).

U otázky, co se naopak **nelíbilo**, odpovědělo sedm týmáků, že **nic**, popřípadě: „*vše se mi líbilo*“. Jedna týmačka přišla s tím, že by byla radši, kdyby měli na aktivity **více času** („*To nejde říct, protože mě se líbilo všechno. Ale kdybychom měli více času tak ta prezentace je hezčí (naše)*“). Také se objevila odpověď související s fungováním týmu a kapitána (Samuela): „*Že se kluci furt hádali a nepustili mě ke slovu. A že mi Sam u prvního čtverce nedovolil nic dělat a měla jsem jen stát poblíž baťohů.*“

Šest dětí by **neměnilo** nic a jedna holka: „*Nic, kromě Samuela.*“ Jeden kluk a jedna slečna by **prodloužili dobu**, která byla vymezená na práci v terénu. Dva dotazovaní by si chtěli vybrat, na co se zaměří a dvě odpovědi se také týkali podoby jejich týmových powerpointových prezentací, na kterých by dva týmáci rádi něco změnili. Jeden kluk by přidal **více úkolů**: „*zadal bych víc úkolů, protože mě to hodně bavilo.*“

Další otázka se ptala dětí, co se **naučili nového**. Dvě odpovědi zněly, že nic, dalších pět respondentů se naučilo poznávat druhy bylin či stromů. Jeden kluk a jedna holka odpověděli slovem spousta. Další odpovědi byly dost rozmanité, od „*Naučil jsem se fotit se Eminým foťákem*“ až po „*vydržet komandování kapitána.*“ Jedna týmačka se dozvěděla nově něco o prezentování.

⁵Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.1.3 Čimice – reflexe, kompletní přehled odpovědí na jednotlivé otázky viz příloha 6.1.4 Čimice – výsledky reflexe.

Třináct ze šestnácti dotazovaných by se určitě chtělo **programu zúčastnit znovu**, dvě slečny spíše ano a jedna zakroužkovala ano i spíše ano.

U otázky, zdali rozuměly zadaným úkolům, děti odpověděly, že ano (8x), spíše ano (7x) a jedna slečna zakroužkovala ano i spíše ano.

Poslední otázka se týkala náročnosti zadaných úkolů. Jeden kluk ohodnotil obtížnost pěti body, jinak se ohodnocení pohybovalo od jedné do tří. Otázka získala tři jedničky, dvakrát 1,2 bodu, sedm dvojek, jednu trojku a jeden respondent otázku nevyplnil

2.3.3 Celkové hodnocení

Tento program byl prvním kolem testování struktury programu v základní verzi, v jaké byl uveden v závěrečné zprávě z Expedice 2011. Celkově proběhl dobře, časové dispozice přibližně seděly a výstupy jednotlivých týmů byly dostatečně kvalitní. Poukazovaly tím i na celkově podrobnou práci v terénu.

Zpracování výstupů, v tomto případě powerpointových prezentací, proběhlo velice dobře. Kapitáni měli relativně jasnou představu o podobě prezentace, což pomohlo její tvorbě i struktuře samotné prezentace. Některé nápady a části byly originální a na první pohled zaujaly. Občasným problémem se ukázalo nedostatečné zapojení všech členů týmu do přípravy prezentace. Prezentace výstupů se nestihla celá, takže některé týmy své prezentace prezentovali druhý den na hodině biologie.

Celkově tedy program hodnotíme kladně. Díky němu jsme získali mnoho námětů na úpravu strukturu celého programu a hlavně cenné zkušenosti ohledně práce s kapitány. Také se nám podařilo vyzkoušet dosud neověřené aktivity.

Na co jsme se při ověřování programu zvláště zaměřili?

Podařilo se nám úspěšně vyzkoušet dosud neověřené aktivity. Zjistili jsme, že fungují, ale získali jsme mnoho námětů na jejich úpravu.

Také jsme zjistili, že když jsou výstupy powerpointové prezentace je problém s lidmi, kteří nemají při zpracovávání co dělat. Celkově ale data takto lze zpracovat a výsledky jsou dobré a mluvený projev má dokonce větší váhu než při prezentování plakátů.

Sociálně-psychologické aspekty programu

Při terénní části jsme zaznamenali problém s autoritou kapitánů, která nebyla u ostatních studentů příliš velká. Někteří týmaci občas měli problém se do práce zapojit, odmítali poslechnout kapitána a nám tvrdili, že jejich kapitán je na vedení skupiny nekompetentní a že jim není schopen říci, co mají vlastně dělat. Také bylo často potřeba kapitánům některé části aktivity dovysvětlit, což poukazuje na nedostatečnou přípravu během kapitánského dne.

Hlavní východiska pro další ověřování a vývoj programu

Rádi bychom více rozšířili práci s kapitány před projektovým dnem. Bylo by dobré, aby si aktivitu vyzkoušeli v terénu dříve, než jí budou ostatním vysvětlovat.

Také bychom chtěli vytvořit dvě verze písemné zpětné vazby tak, aby týmáci měli jiné zadání než kapitáni a my měli větší možnost od nich získat více námětů na úpravu programu.

3 ZŠ Albrechtická – CTĚNICE A OKOLÍ (31. 5. 2012)

Učitelé ZŠ: Rastislav Švec (hlavní organizátor), Martin Korenčík (fotografická dokumentace)

Další organizátoři: Lukáš Nehasil, Jasna Simonová

Cílová skupina: šestá A i B + 8 kapitánů z osmých tříd, jeden z deváté třídy (celkem 32 dětí)

Asistenti: studenti Gymnázia Přírodní škola: Jan Hegrlík (sexta), Johana Simonová (tercie), Timea Pražáková (tercie); absolvent Gymnázia Přírodní škola Daniel Pražák (student prvního ročníku PedF UK)

3.1 Na co jsme se při ověřování zvláště zaměřili?

Ověřování výukového programu se ZŠ Kbely ve Ctěnicích bylo zaměřeno především na **vyzkoušení nové koncepce rozšířené práce s kapitány**. Vzhledem k předchozím zkušenostem v Čimicích a v Táboře se kapitány stali žáci starší než ostatní účastníci programu a pracovali jsme s nimi už před samotným průběhem hlavní části programu. Snažili jsme se, aby kapitáni během přípravy programu nejen svoje aktivity pochopili a mohli je tak vysvětlovat svým týmům, ale aby si je také v terénu vyzkoušeli a zkusili ze zjištěných výsledků vyvodit i nějaké souvislosti. Zajímalo nás také, jak bude učitel kapitány vybírat.

Chtěli jsme dále vyzkoušet, nakolik je možné program pro děti připravit a realizovat **podle příručky samostatně** a jak by bylo vhodné příručku dále upravovat. Chtěli jsme také zjistit, zda jsou časy uvedené v příručce reálné. Zajímalo nás, podle čeho bude učitel vybírat jednotlivé aktivity a území, kde bude program probíhat.

Ve verzi příručky připravené před programem jsme popisovali i různé sociálně-psychologické aspekty programu týkající se **práce v neobvyklých rolích, motivace, spolupráce různě starých dětí a proměny jejich vztahů**. Myslíme si, že jsme o těchto aspektech mluvili spíše z vlastní zkušenosti v podobných situacích během našich školních projektů než na základě realizovaných programů. Chtěli jsme se proto také pokusit ověřit tyto naše předpoklady pomocí po programu získávaných písemných zpětných vazeb a především pozorování a polostrukturovaných interview s dětmi i učiteli.

3.2 Stručný popis programu

Přípravu programu společně s kapitány jsme začali ve škole, kde kapitánům pan učitel Švec popsal strukturu celého programu a stručně i aktivity, kterým se budeme věnovat. Vysvětlil jim také, jak bude probíhat příprava, co by se během ní kapitáni měli naučit i jejich roli v samotném programu. Potom jsme se vydali k Ctěnicím, kde jsme si postupně aktivity vyzkoušeli. Všichni přítomní kapitáni si vyzkoušeli všechny aktivity. Zkoušeli si také vyvodit souvislosti ze zjištěných výsledků, aby své svěřence (tzv. týmačky) mohli potom lépe navést. Poté si kapitáni mezi sebou jednotlivé aktivity rozebrali. Navzdory našim předpokladům byl zájem o jednotlivé

aktivity poměrně vyrovnaná. Posledními nerozebranými aktivitami byly ty věnující se cestní síti a zástavbě, dostali je tedy kapitáni, kteří se přípravy nemohli zúčastnit.

Samotný **program** byl zahájen ve škole, kde jsme se shromáždili v jedné třídě, a pan učitel Švec představil dětem jednotlivé aktivity. K nim se potom děti rozdělily a s aktivitou k nim byl přidělen i příslušný kapitán. Společně jsme se autobusem vydali k Ctěnicím. Tam se týmy přesunuly na dvě místa, kde probíhala jejich terénní práce, dva týmy se potom pohybovaly ve větší oblasti. S každým týmem nebo jeho skupinkou se pohyboval učitel nebo další naši studenti, kteří se k nám na tuto část programu připojili. Učitelé a my jsme týmy obcházeli. Po přibližně hodině a půl jsme se opět přesunuli do školy. Zde se po přestávce týmy rozdělily do dvou tříd, ve kterých potom probíhala práce na syntéze. V jedné ze tříd týmy zpracovávaly své výsledky do podoby powerpointových prezentací (každý tým vytvářel vlastní prezentaci), v druhé třídě byl výstupem všech týmů společný plakát. Ten se skládal ze tří menších plakátů od jednotlivých týmů nalepených na jedné plachtě se společným nadpisem. Po obědě děti svou práci představovaly ostatním účastníkům programu a také dvěma hostům – paním učitelkám, které se programu neúčastnily, a které se přednášejících ptaly ohledně výsledků i průběhu práce v terénu. Na závěr programu pan učitel Švec dětem poděkoval a pochválil jejich aktivitu. Za zapojení jsme dětem poděkovali i my.

3.3 Podrobný popis přípravy programu

3.3.1 Příprava programu

27. 4. ráno (8:00 – 9:00) u nás ve škole + 15. 5. odpoledne (15:30 – asi 17:30) v terénu + vlastní příprava učitele (jedno odpoledne získávání map, v delším časovém úseku příležitostně pročítání materiálů, návštěva lokality)

Během první schůzky jsme se panu učiteli Švecovi představili celý program i to, co je cílem naší práce. Vysvětlili jsme mu, že bychom rádi vyzkoušeli, zda podle naší příručky mohou učitelé ZŠ připravit program pro své děti a že bychom tedy rádi při přípravě a realizaci programu působili spíše v roli rádců a pomocníků. Předběžně jsme se také domluvili na přibližných termínech programu na Kbelské ZŠ.

Abychom připravili terénní část programu, prošli jsme na další schůzce společně okolí ctěnického zámku a vybrali vhodné aktivity i konkrétní místa, kde bude program probíhat. Prohlédli jsme si, jaké na daných místech rostou či žijí druhy, a přemýšleli už o tom, jestli z průzkumu na takovýchto místech mohou účastníci programu vyvodit jasné závěry.

Také jsme si ujasnili, co vše je potřeba do kapitánského dne připravit a kdo má na starosti přípravu kterých materiálů.

3.3.2 Kapitánský den

29. května, 12:30 – 13:00 jen s panem učitelem Švecem, s kapitány 13 – 16 hod

Půl hodiny před srazem s kapitány jsme se v přírodovědné pracovních ZŠ setkali s panem učitelem Švecem. Ještě jsme si ujasňovali některé části programu a stahovali jsme mapy z 50. let, s jejichž stažením byly problémy.

Dva kapitáni bohužel nedorazili kvůli testování devátých tříd a návštěvě u lékaře. S ostatními jsme se nejdřív posadili kolem stolu a probrali celou strukturu programu. Bylo to však spíš takové zopakování, protože kapitáni už měli docela jasnou představu – s panem učitelem o programu předtím dost mluvili.

Kapitáni se také dozvěděli, že během přípravy půjdeme na místo, kde program bude probíhat a že si všichni vyzkouší většinu aktivit. Z nich si potom vyberou jednu, které se budou v rámci programu věnovat a kterou budou muset dokázat vysvětlit svému týmu složenému ze šestáků.

Cesta do Ctěnic nám trvala asi 25 minut. Aby si kapitáni mohli vyzkoušet většinu aktivit, pohybovali jsme se většinou společně. Nejdříve jsme si vyzkoušeli hydrobiologii na tůni a potoku v mokřadu poblíž Ctěnic (viz Obrázek 2). Zapomněli jsme vytisknout hydrobiologické tabulky, kapitáni proto zjištěné údaje zapisovali jen na papír nebo do zápisníků. Ostatní vybavení (cedníky, misky, pinzety, určovací klíče – leporela) bylo ze ZŠ Albrechtická.

Obr. 2 Mapa s vyznačením pohybu jednotlivých týmů během programu. V rámci kapitánského dne jsme si aktivity zkoušeli na stejných místech, kde potom v projektovém dni probíhaly. Zeleně jsou vyznačené lokality botanických týmů, modře týmů zabývajících se hydrobiologií, oranžově zkoumané území dendrologů a červeně týmů zabývajících se cestní sítí a zástavbou. Mapový podklad převzat z www.mapy.cz.

Na mokřadu jsme si vyzkoušeli také botaniku. Rostliny, které zde rostly, kapitáni spíše neznali a jejich jména si tak vymýšleli. Ty důležité jsme jim proto po skončení aktivity ukázali. Pro některé kapitány bylo dost těžké pochopit, jak se má kreslit profil terénu s vyznačením čtverců a vodní hladiny. Nakonec se nám to vysvětlit podařilo, ale bylo by možná dobré doplnit tabulku nějakým nákresem, který by vysvětloval, jak profil vytvořit. Druhou možností je, že se na vysvětlování tvorby profilu více zaměří učitel.

Před ctěnickým zámek jsme se rozdělili na dvě skupiny. Jedna se věnovala cestám v okolí zámku, druhá mapovala zástavbu v samotném zámku a nové domky podél silnice. Nakonec jsme se opět společně věnovali sledování vývoje stromového porostu v lesíku za Ctěnicemi.

Téměř při každé aktivitě se dva z kapitánů rozhodli, že by se nejraději věnovali právě této. Rozdělení bylo tedy bezproblémové a kapitáni se věnovali aktivitě, kterou si sami vybrali. Protože kapitánů bylo devět, u jedné hydrobiologické skupinky byli dva. Dva kapitáni, kteří při přípravě chyběli, dostali přiřazený průzkum vývoje cest a zástavby. Aktivita jim byla vysvětlena ve škole panem učitelem i spolužáky, kteří se nácviku účastnili.

3.4 Samotný průběh programu⁶

31. května, 8 – 15 hod

Jednotlivé týmy se v druhé části programu spojily do dvou kombinovaných skupin, každá z nich se věnovala tvorbě jiných typů výstupů.

- A) hydrobiologie, botanika, stromy, cesty – PLAKÁT
- B) hydrobiologie, botanika, stromy, zástavba – každá aktivita zvlášť PPT PREZENTACE

Do školy jsme přišli asi půl hodiny před začátkem programu. Probrali jsme některé nejasnosti a dořešili problémy se stažením map z 50. let.

S dětmi a kapitány jsme se shromáždili v pracovní přírodopisu. Ještě před zahájením programu si o něm děti povídaly a dohadovaly se, které aktivity se budou věnovat – o programu i jednotlivých aktivitách toho už dost věděly. Pan učitel Švec program zahájil, představil nás dětem a popsal jim aktivity, ze kterých si budou mít vybrat. Na tabuli přitom psal, kolik týmů se které aktivity bude věnovat. Aktivity pan učitel představoval zajímavě – u každé vybral a zdůraznil něco, co mělo vyvolat zájem žáků a motivovat je k výběru i na první pohled méně atraktivních aktivit⁷. Pan učitel mluvil z vrcholku katedry (stál na stole), čímž měl také nad třídou plnou dětí lepší přehled.

Rozdělování do týmů získalo po chvíli systém, v rámci něhož všechny děti stály a postupně se hlásily do jednotlivých týmů. Kdo byl zařazen, mohl se posadit. Největší zájem byl o hydrobiologický průzkum. Po stálém opakování počtu lidí, kteří si ještě musí vybrat jinou aktivitu, se však děti samy přerozdělily. Přesto se hydrobiologii věnoval trochu větší počet dětí.

Ke každému týmu se potom připojil jeho kapitán, ostatní děti (týmáci) při rozdělování k aktivitám nevěděly, kterého kapitána budou mít přiděleného. Samotní kapitáni byli během rozdělování celkem aktivní (vychvalovali ty „svoje“ aktivity) a také si trochu povídali mezi sebou.

S kapitány jsme se my dva ještě před odchodem do terénu sešli, rozdali jim tabulky i ostatní materiály a zeptali jsme se jich také, jestli je jim všechno jasné. Dostali také na papíře hlavní

⁶ Harmonogram programu viz příloha 6.2.1 Ctěnice – harmonogram

⁷ Vývoj stromového porostu – cestování do minulosti i budoucnosti; vývoj zástavby – dozví se, jak to tu vypadalo strašně dávno (ale zase ne tak dávno, že by ještě nebyly mapy); sledování nároků rostlin na prostředí – budou moci tvořit nové vlastní názvosloví.

cíl svých týmů, otázky, na které by měli najít odpověď a seznam navrhovaných výstupů. Jednalo se o části textu popisu jednotlivých aktivit uvedených v této práci⁸.

Po rozdělení do týmů jsme **vyrazili rovnou do terénu** – autobusem jsme jeli do okolí zámku Ctěnice. Úvodní hra byla vynechána – děti se znaly a nedávno byly společně na škole v přírodě, kde spolu trávily hodně času. Kapitánům pan učitel řekl, že mají na starost, abychom cestou neztratili žádné děti – musí sledovat, jestli jsou jejich týmy kompletní.

Hned po příjezdu ke ctěnickému zámku jsme zjistili, že jedna kapitánka nechala všechny svoje tabulky ve škole. Naštěstí jsme sebou měli několik tabulek náhradních.

Na začátku jsme se **rozdělili do čtyř skupin**, které se odebraly na místa, kde se věnovaly svým aktivitám (viz obr. 2 výše). Týmy věnující se botanice a hydrobiologii se vydaly s Lukášem a dvěma dalšími našimi studentkami ke ctěnickému mokřadu, týmy věnující se stromům šly do háje směrem k Přezleticím spolu s jednou naší studentkou a vysokoškolačkou. Děti zkoumající cesty a zástavbu se pohybovaly po cestách v oblasti a v Ctěnickém zámku i zástavbě v jeho okolí střídavě s našimi studenty, s námi nebo s učitelem.

V týmu věnujícímu se **cestám** byli s kapitánem tři šestáci – kluci. Nejstarší (nebo největší z nich) s prací kapitánovi hodně pomáhal, stále stáli spolu skloněni nad mapou. Hledání starých cest je zdá se celkem bavilo a v mapě se jim také docela dařilo orientovat. Dva menší kluky bavilo hledat v mapě staré cesty a také prozkoumávat v okolí, jestli tam po zaniklých cestách nezbyly nějaké stopy. Vrhli se tak do kopřiv a bodláčů, kde údajně viděli jakýsi pruh ve směru bývalé cesty, který jsme ale nikdo z ostatních nedokázali rozeznat. Průzkumníci se po chvíli vrátili živí, přesvědčivé stopy ukazující na bývalou přítomnost cesty se nám však nalézt nepodařilo.

Ukázalo se také, že není jasné, že kód cesty v tabulce si mají členové týmu sami vymyslet a nesrozumitelný byl i pojem kopíruje reliéf.

Bylo by asi taky dobré kapitánům dostatečně zdůraznit, že je důležité, aby v týmu byli do práce zapojeni opravdu všichni (i ti mladší, kteří se třeba sami do práce nehrnou). Kapitánům by mělo být jasné, co je jejich hlavním cílem v práci se skupinou. Možná by bylo vhodné aktivitu doplnit i o nějaký stručný popis okolí cest, případně nějakých zajímavostí či dalších prvků vážících se k cestám (zábrany či závora na začátku cesty, křížek apod.) nebo o popis vývoje ploch v okolí cest – členové týmu si jich při orientaci mapy celkem všímali a i jim to přišlo zajímavé.

Ve skupině věnující se **vývoji zástavby** v jistou dobu seděli nad tabulkami jenom dvě dívky, mladší kluci se nudili a neměli co dělat. Otázkou je, nakolik mohlo být malé zapojení mladších kluků do aktivity dané tím, že se kapitán tohoto týmu neúčastnil kapitánského dne. Aby se těmto situacím zamezilo, bylo by možná vhodné dát kapitánovi nějaké náměty na doplňující a

⁸ Části Výzkumný cíl, Shrnutí a interpretace a Navrhované formy výstupů viz příloha 6.2.2 Ctěnice – zadání aktivit.

nejlépe také zajímavé nebo zábavné úkoly/otázky⁹. Bylo by asi také vhodné probrat před terénní prací s kapitánem, kde všude by tým měl zástavbu mapovat (případně si to vyznačit v mapě).

Členové **hydrobiologických skupinek** byli celkem nadšení a lovili ze všech sil. Bylo by proto dobré ujasnit si s kapitánem před zahájením programu zásady bezpečnosti práce a konkrétní podobu lovení vodních bezobratlých živočichů¹⁰.

Na jednom stanovišti se také ukázalo, že děti nemohou stále nic ulovit, protože odebraný vzorek pořádně neproplachují. V nepropláchnutém materiálu potom nejsou živočichové skoro vidět. Proto by bylo vhodné zaměřit se na zdůraznění této části hledání vodních bezobratlých. Pro lepší orientaci dětí v nejrůznějších vodních bezobratlých by možná bylo dobré tabulku doplnit o jednoduché systematické zařazení živočicha a zdůraznit také to, zda se jedná o larvu či dospělé.¹¹

Práce týmů věnujících se **stromovému porostu** probíhala dobře, vyskytly se ale problémy s určením některých druhů stromů. V jedné skupině se také jeden kluk nudil, v jiné týmáky kapitánka nechala napospas práci a bavila se s naším dozorem. V tabulce je trochu matoucí umístění označení *zápoj* v diagramu. *Zápojem* je myšlena výška, ve které se nachází koruny většiny stromů a v diagramu je znázorněn linií, která téměř tvoří horní stranu diagramu (není sice úplně jasné, ke které linii se označení zápoj vztahuje, pravděpodobně však právě k té nejsvrchnější), přestože koruny některých stromů mohou dosahovat nad zápoj. Bylo by asi lepší označení zápoj přiřadit jednoznačně k linii ležící níže.

stromy budoucnosti	Zápoj (vrchní hranice koruny stromů)		
Stromy, které v budoucnu dosáhnou svého největšího vzrůstu.			
	Průměr kmenu (cm)		
	10	20	30

Tab. 2 Ukázka části tabulky k aktivitě věnující se stromovému porostu.

Botanici měli trochu problém s používáním pojmu *pokryvnost*. Těžší pro ně bylo i pochopení tohoto pojmu, který většinou používali ve slovním spojení *pokryvnost půdy*, které se asi jeví být smysluplnějším než *pokryvnost rostlin*.

⁹ Jak vypadají domy ze zadu? Mají tam zahrádku? Kdo tu asi tak žije – vymysli příběh, komiks, případně nějaké strašidla nebo historky, které se tu (možná) odehrály. Nakresli nej(...) dům. Co zajímavého se vám stalo při práci (co zajímavého jste vymysleli, že se vám stalo při práci)? Vymyslete popisovaným domům nějaké názvy.

¹⁰ Kapitán by měl vědět, jestli mohou děti do vody a za jakých podmínek (např. zda musí mít boty do vody nebo holínky).

¹¹ Povídáním o životě nalezených živočichů či o tom, jak vypadají a žijí larvy, které děti našly, v dospělosti může případně učitel navázat na program v hodině.

Kapitánky byly u této skupiny silné a relativně dobře ji zvládaly, některé členy skupiny zaujalo vymýšlení fantastických jmen rostlin.

Obecně se ukázalo, že by bylo na **formování týmů** dobré zaměřit větší pozornost. Někdy byla skupina šestáků až moc velká (5 šestáků na jednu osmačku) a pro kapitána bylo dost náročné ji organizačně zvládnout. Jiná skupina byla zase celkově slabší. Bylo by tedy dobré věnovat více pozornosti tomu, aby jednotlivé týmy byly vyrovnané.

Často nepřehledné a nesrozumitelné se ukázalo být **zadání**, které kapitáni dostali vytištěné na papíře. Otázky nebyly nijak uspořádány a bylo jich často příliš mnoho. Navrhovaných výstupů zde také bylo popsáno většinou více, než mohl tým stihnout zpracovat. Bylo to dané asi především tím, že texty popisu jednotlivých aktivit a formulace výzkumného cíle jsou určeny pro učitele. Část s otázkami k syntéze má navíc spíše formu návrhu, čemu se lze v rámci aktivity věnovat – otázky nebyly zamýšleny tak, aby se týmy měly snažit na všechny systematicky odpovědět.

Protože jednotlivé týmy byly od autobusové zastávky různě vzdáleny a také se jim práci podařilo zvládnout různě rychle, do školy jsme se vydali ve dvou etapách. S první skupinou, ve které byla většina týmů, jel pan učitel Koreňčík, druhá skupina s panem učitelem Švecem dorazila do školy asi o dvacet minut později. V tuto dobu nás také opustili naši asistenti.

Po příchodu do školy **se děti rozdělily do dvou tříd**, ve kterých později probíhala práce kombinovaných skupin. Vzniknul trochu zmatek ohledně toho, zda mají děti dostat přestávku do příchodu ostatních, nebo zda už mají začít pracovat. Všem také nebylo jasné, jak má proběhnout dělení do obou tříd – jestli mají týmy už být ve třídě, ve které budou pracovat, nebo jestli toto rozdělení proběhne až později. Bylo by proto dobré, aby byly tyto organizačně náročnější části programu jasné kapitánům i všem učitelům, kteří se budou organizace účastnit. Je také vhodné, když třídy, ve kterých program probíhá, leží blízko sebe.

Když dorazili do školy všichni, dostaly děti krátkou **přestávku**. Potom v kombinovaných skupinách proběhla syntéza, kterou moderovali učitelé.

Dále už následovalo **tvoreň samotných výstupů**. V jedné z kombinovaných skupin každý tým vytvářel svou vlastní powerpointovou prezentaci, ve druhé všechny týmy společně vytvářely plakát. Na tom jsme se předem s panem učitelem Švecem domluvili - chtěli jsme vyzkoušet tvorbu výstupů obou typů. Jednotlivé týmy jsme rozdělili tak, aby tým věnující se cestám prezentoval své výsledky pomocí plakátu a mohl tak lépe využít mapy, se kterými pracoval. Týmy vytvářející plakát svou práci vždy zpracovaly na jeden list formátu A3, jednotlivé listy potom byly nalepeny na velký balicí papír a doplněny společným nadpisem.

Ještě během přestávky jsme se s kapitány sešli a tvorbu výstupů jim vysvětlili. Kapitáni zpracovávající výstup do podoby plakátu si mezi sebou také vybrali **vedoucího**, který měl mít na starosti plakát jako celek. Všem dětem pokyny k tvorbě plakátu potom předal pan učitel Švec. Možná by bylo vhodné pokyny pro tvorbu plakátů a prezentací (především zadání

obsahové stránky výstupu) dát kapitánům vytištěné na papíře, případně i s nějakými náměty jak celkově plakát zpracovat.

Během vytváření jednotlivých částí plakátu a prezentací pracovali kapitáni velice dobře a často se velmi pěkně snažili navést své svěřence k jednotlivým závěrům. Zpracování výsledků do podoby powerpointových prezentací se ukázalo být mnohem rychlejší než výroba plakátů; zatímco některé týmy si už nacvičovaly představení powerpointových prezentací, týmy vytvářející plakát své výstupy teprve dokončovaly. Je proto užitečné počítat s různou časovou náročností těchto dvou forem zpracování.

Role vedoucího plakátu se nakonec ukázala velmi malá. Výstupy jednotlivých skupin se na velký balicí papír pouze nalepily a vedoucí někoho pověřil (nebo to možná udělal on sám) nakreslením společného nadpisu. Otázkou také je, nakolik je řešení plakátu jako bílých papírů formátu A3 nalepených na hnědý balicí papír esteticky šťastné. Celému plakátu totiž chyběl nějaký sjednocující prvek (když nepočítáme společný nadpis), což je možná přes velice dobrou úroveň jednotlivých částí škoda.

Protože se výstupy jednotlivých skupin lepily na plakát tekutým lepidlem, byly často zkrabacené. Tento problém by mohlo vyřešit například použití oboustranné lepicí pásky.

Celkově bylo **zpracovávání výstupů oproti předpokladům časově náročnější** – čas pro tvorbu plakátů jsme asi dvakrát prodlužovali, celkově se tak čas na výrobu výstupů prodloužil asi o 30 minut. Je také vhodné, aby učitel (případně někdo jiný) dodržování časového harmonogramu sledoval a snažil se o jeho dodržení.

Prezentace proběhly opět v jedné třídě, účastnili se jich dva hosté – učitelky ze ZŠ Albrechtická. Asi by bylo vhodné před začátkem (a nejlépe i nácvičkou prezentací) zdůraznit zásady prezentování, některé děti totiž prezentaci četly a zvláště nadpisy „vykřikovaly“ či mluvily příliš potichu. Ne vždy je však takový úvod z časových důvodů možný. Vzhledem k náročnosti dodržení časového harmonogramu během programu je vhodné stanovit časový limit pro prezentaci jednotlivých výstupů.

Výkony některých dětí byly velice dobré, přítomné paní učitelky byly podle reakcí velmi pozitivně překvapeny.

Protože děti z botanických týmů představovaly během prezentací své vymyšlené názvy rostlin (kterými se stali např. pes, kočka, krtek, červenka), vynořila se otázka, zda a případně kdy dětem sdělit jejich obecně uznávané názvy.

Během prezentací a zakončení programu si už většina kapitánů sesedla pospolu, což zvyšovalo míru hluku jak mezi šestáky, tak mezi kapitány. Proto by možná bylo užitečné požádat je, aby až do konce programu zůstali u svých týmů, případně i prezentovali s nimi.

Na **konci programu** jsme pan učitel a potom i my dětem poděkovali a pochválili jejich zapojení a aktivitu. Zdůrazněna byla především práce kapitánů, kteří sklidili zasloužený potlesk. Pan učitel poděkoval i nám a děti nám krásně zatleskaly. Děkujeme.

3.5 Hodnocení programu

3.5.1 Naše hodnocení

Celkově program hodnotíme určitě kladně. Příjemně nás překvapily organizační i pedagogické schopnosti kapitánů. Důkladnější příprava programu s kapitány (kapitánský den) se rozhodně osvědčila. Velmi podnětnými a důležitými shledáváme zpětné hodnocení programu s panem učitelem Švecem i s kapitány. Potěšilo nás, za jak důležitou pan učitel i kapitáni pokládají skupinovou práci a organizační práci kapitánů v programu.

Obecně se ukázalo, že po absolvování kapitánského dne byli kapitáni schopni zastávat své role vesměs tak, jak jsme si představovali. Nutno ovšem dodat, že, jak nám říkal pan učitel Švec, kapitáni pocházeli z velmi aktivní třídy a měli za sebou organizaci několika celoškolních akcí. Navíc šlo o žáky významně starší než ostatní účastníci programu. Je tedy otázkou, nakolik je tato zkušenost zobecnitelná.

Během programu se projevilo několik problémových faktorů, všimli jsme si spolu s učitelem také většího množství různých, vcelku jednoduše řešitelných, nedostatků.

Jedním z pro kapitány velmi těžkých úkolů bylo dobře rozdělit členům svého týmu práci. Nejlépe tak, aby každý něco dělal a aby jeho úkol byl přiměřený jeho schopnostem. Často se však stávalo, že zvláště živější a hůře zvladatelní kluci neměli co dělat, případně se svěřenému úkolu nechtěli či nedokázali věnovat. Nejspíš to nebylo jen otázkou organizačních schopností kapitánů, ale také toho, jak byly koncipovány otázky a úkoly, které byly možná zaměřené spíše na starší účastníky programu.

Také se ukázalo, že podobně jako měli kapitáni u sebe vytištěné zadání terénní práce, bylo by dobré jim dát i instrukce k tvorbě plakátu. Paralelní tvorba powerpointových prezentací a plakátů se neukázala jako výhodná, protože množství času na vytvoření těchto typů výstupů se výrazně liší.

3.5.2 Hodnocení kapitánů

Kurzívou v uvozovkách jsou uvedené doslovné přepisy odpovědí.

a) hodnocení vyplývající z písemné zpětné vazby (31 .5. 2012)¹² získané od všech devíti kapitánů

Písemná zpětná vazba byla získána pomocí dotazníků¹³ obsahujících sedm otevřených a sedm uzavřených otázek. U uzavřených otázek respondenti čtyřikrát vybírali z pětistupňové škály slovních odpovědí a třikrát vyznačovali svůj postoj na linii s vyznačeným a slovně popsáním začátkem, koncem a středem. Dotazník byl nazván „Reflexe – kapitáni“, začínal úvodem, pod kterým jsme byli jménem podepsaní a ve kterém jsme žádali o vyplnění dotazníku

¹²Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.2.3 Ctěnice – reflexe kapitáni, kompletní přehled odpovědí na jednotlivé otázky viz příloha 6.2.4 Ctěnice – výsledky reflexe kapitánů.

a vysvětlovali jeho smysl. Respondenti měli kromě vyplnění otázek zakroužkovat, jakého jsou pohlaví. Dotazník byl zakončen poděkováním.

Kapitánům se **program celkově líbil** a většina z nich by se ho **jako kapitán ráda zúčastnila znovu** (odpověď ano 5x, spíše ano 3x, odpověď nevím 1x). Píší, že se jim líbila práce v terénu, spolupráce s mladšími a obecně celý program – jeho uspořádání, idea a přístup. Program jim přišel zajímavý a bavil je. Jedna z kapitánek píše, že se jí líbila práce jejího týmu.

Na otázku, co se jim naopak **nelíbilo**, odpovídají kapitáni poměrně různorodě. Zmiňují, že občas nebylo co dělat a na začátku trvalo dlouho, než jsme se vůbec vypravili. Někomu přišla škoda, že program trval jen jeden den, jinému přišel program až moc dlouhý. Jedné kapitánce přišlo málo zajímavé prostředí, kde program probíhal. Dva z kapitánů (kluk a dívka) zmiňují problémy s některými členy svých týmů. Dvakrát kapitáni žádné problémy (kromě kopřiv) nepopisují.

Kapitáni **navrhují**, že by program mohl trvat více dní a že by chtěli více času v terénu i na řádné zpracování. Objevuje se však i názor, že by program měl být naopak zkrácen. Rozdělení do týmů by podle nich mohlo proběhnout už předem, aby to bylo rychlejší. Z předchozí otázky se opakuje návrh na změnu prostředí. Čtyři kapitáni žádné výrazné změny nenavrhují.

Kapitáni by naopak **rozhodně nezměnili** práci v terénu (3x), zvláště lovení, které „*bylo super*“. Jedna z kapitánek by také v žádném případě neměnila svou skupinu. Dva z kapitánů píše, že by neměnili nic.

Tři z kapitánů **byli s výsledkem práce rozhodně spokojeni**. Další tři byli spíše spokojeni a padesáti procentní spokojenost uvádějí zbývající tři kapitáni.

Nejčastější odpovědí na otázku, **co se kapitáni naučili**, je organizační práce (3x), dále se kapitáni naučili poznávat a určovat vodní bezobratlé živočichy (2x).

Naprostá většina kapitánů si myslí, že se jim podařilo **aktivitu vysvětlit zbytku týmu** (6x odpověď ano, 2x spíše ano). Jedna z kapitánek má pocit, že se jí aktivitu týmu vysvětlit spíše nepodařilo.

Většina kapitánů si myslí, že čas věnovaný aktivitě měl přiměřenou **délku** (6x). Jeden kapitán má pocit, že aktivita byla spíše krátká, dvě kapitánky označily dobu trvání aktivity jako příliš dlouhou.

Náročnost aktivity považovala za přiměřenou také většina kapitánů (7x). Jedna z kapitánek si myslí, že aktivita byla příliš jednoduchá, jeden z kapitánů aktivitu označil jako trochu náročnější.

Něco v **tabulkách** vysvětlit by potřebovalo šest kapitánů, tři kapitáni rozuměli v tabulkách všemu.

Dva kapitáni uvádějí, že měli **problémy** s morálkou, případně s tím, že jejich týmaci nebyli aktivní a nesnažili se. Z problému při práci kapitáni dále uvádějí, že se někdy trochu ztratili („*ale v pohodě*“) nebo, že měli málo času ve škole na zpracovávání. Tři z kapitánů píší, že na žádné problémy při práci nenarazili.

Velká část kapitánů vybrala možnost, že se jim **pracovalo** skvěle a práce je bavila (4x)¹⁴. Jako druhou nejčastější odpověď kapitáni vybrali, že se jim pracovalo celkem dobře, šlo to (3x). Jedna kapitánka vybrala odpověď, že se jí pracovalo dobře (bylo to fajn), jedné kapitánce se moc dobře nepracovalo.

Všichni kapitáni uvádí, že **ze své role kapitána mají vcelku dobrý pocit**. Dvě z kapitánek píší, že je „jejich“ děti respektovaly, jedné přišlo „*dobrý všechny organizovat*“. Tři z odpovědí uvádíme v doslovném znění:

„Dobrý, nakonec to dopadlo celkem dobře, ale v tom lese to byla hrůza – nesnažili se a ani je to nebavilo“

„Myslím, že mi to docela šlo, a protože jsem měla ve skupince hodné děti, které mě respektovaly, tak si myslím, že to dopadlo výborně“

„Celkem dobrý, nejdřív jsem se trochu bál této role, ale myslím, že jsem to zvládnul dobře“

V odpovědi na otázku, **která tři slova se kapitánům při vzpomínce na program vybaví**, se nejčastěji objevovala slova jako zábava, legrace či sranda (5x). Dále se třikrát objevili lidé nebo děti (jednou jako hodné děti, jednou jako zlobiví kluci). Dvakrát se opakovala slova jako stromy či les, dále příroda a slovo práce. Objevila se také práce v lese, pole, mapy, rozlitá sklenice s tvory, prezentace a plakát. Kapitáni také píší, že si vybavili slova jako nové poznatky, spolupráce, zodpovědnost a pocit zadostiučinění.

b) hodnocení vyplývající z ústní zpětné vazby (18.6.)

Ústní zpětná vazba byla získána pomocí asi půlhodinového rozhovoru se všemi devíti kapitány, který byl nahráván na diktafon. K rozhovoru byly předem připraveny otázky.¹⁵

Kapitánům se program **celkově líbil**.

Kapitáni měli pocit, že se **naučili** hlavně různým aspektům organizační práce, dále zmiňovali jednotlivé dovednosti získané hlavně v rámci práce v terénu (určování vodních bezobratlých živočichů, práci s tabulkami, práci s určovacím klíčem, orientaci v mapě). Když jedna kapitánka říkala, že se naučila pacifikovat rozjívené děti, jeden z kapitánů poznamenal, že on pacifikoval

¹⁴ Protože považujeme za důležité emocionální zabarvení možných odpovědí na tuto otázku (Jak se Ti pracovalo?), uvádíme zde jejich přesné znění: a) skvěle, bavilo mě to; b) dobře, bylo to fajn; c) celkem dobře, šlo to; d) nic moc, nepracovalo se mi moc dobře; e) pracovalo se mi špatně

¹⁵ Předem připravené otázky k rozhovoru viz příloha 6.2.5 Ctěnice – otázky ověřování pro kapitány Ctěnice – otázky ověřování, podrobný záznam rozhovoru včetně otázek a odpovědí jednotlivých kapitánů viz příloha 6.2.6 Ctěnice – kapitáni rozhovor.

hlavně sám sebe. Ti z kapitánů, kteří během programu pracovali s PowerPointem, s ním uměli pracovat už předtím.

Před programem se **kapitáni s některými šestáky znali**, některé znali i jménem. Někteří z kapitánů se s některými šestáky bavili. Několik kapitánů říká, že se po programu se šestáky pozdraví, ale obecně si nemyslí, že by se jejich vztah k šestákům nějak výrazně změnil.

Kapitáni by se šestáky klidně spolupracovali i při nějakém dalším programu, ale jen se některými – s těmi, co byli hodní (což byly hlavně holky). Jmenovali některé z šestáků, se kterými by dál spolupracovat rozhodně nechtěli.

Jako asi **nejtěžší** vnímali kapitáni **udržení si potřebné autority**. Zmiňují také, že bylo náročné, když se v jednom týmu rozeběhla alergická reakce a nikdo nevěděl co s tím. Jedna z kapitánek byla ze začátku zmatená z tabulek (aktivita *Co tu kvete*), potom je ale znovu pochopila. Obecně si však kapitáni aktivity z kapitánského dne pamatují.

Jedna z kapitánek, která s autoritou problém neměla, si myslí, že to bylo proto, že měla v týmu holky, které se pořád snažily. Nejspíš je program i bavit, navíc se snažily ukázat před starším a předháněly se, co která udělá. Jeden z kapitánů naopak říká, že u něj v týmu žádné nadšení nebylo.

Kapitáni moc nevěděli, jakým způsobem by jejich autorita mohla být podpořena. Myslí si, že nabízené „fyzické tresty“ jako děláním dřepů či kliků by nepomohly, protože by je týmáci prostě odmítli udělat.

Za svůj **největší úspěch** kapitáni považují, že se jim práci podařilo dokončit a že uhlídali všechny děti, aby se jim nic nestalo.

Ohledně **obsahu plakátů** měli kapitáni celkem jasno – nebyl podle nich tedy problém s tím, že by nevěděli, co by na plakátu mělo být.

Kapitáni považují za velmi důležité to, jaký tým člověk dostane. V některých týmech prostě byly děti, co to celému týmu kazily. Nejlepší by podle bylo, aby se tyto „**problémové děti**“ programu neúčastnily. Na námitku, jestli to pro ně není škoda, odpovídají, že není; z těchto dětí bylo úplně cítit, jak je to nebví; že se programu účastnit nechtějí. Všechno jim bylo jedno, program je vůbec nezajímá. Kapitáni si ani nemyslí, že by jim cokoli přinesl; bylo to jako by tam nebyly, jen našťvaly kapitány a odešly. Z programu mají jen, že se celý den mohly flákat.

Když jsme tyto „problémové děti“ počítali, vyšlo nám, že jich bylo asi patnáct – tedy polovina z celkového počtu šestáků. V některých týmech kapitáni považovali za problémové všechny týmáky, někde byli naopak všichni členové týmu v pohodě.

Jedna z kapitánek navrhla, aby se týmy sestavily tak, že by v každém byla polovina „problémových“ a polovina „dobrých“ dětí. Někteří z ostatních protestovali, že by ty „problémové“ děti mohly strhnout i ostatní. Jeden z kapitánů zase poukazuje na svou zkušenost, kdy přítomnost dvou pracujících dívek nijak pozitivně neovlivnila dva „problémové“ kluky.

S hledáním důvodu toho, proč program „problémové“ děti nebavil, si kapitáni nejdříve nevěděli moc rady. Po chvíli se dostávají k tomu, že **neviděly smysl své činnosti** („*Prostě je nebaví určování nějakých domů.*“) Poznávají, že někteří z „problémových“ jsou třeba v různých soutěžích dobří – program je asi nedokázal zaujmout. Zmiňují také rozdíly mezi jednotlivými aktivitami – hydrobiologie a botanika jim přišla zábavná, u zástavby se naopak „*nic neděje*“. Myslí si také, že problémem by mohl být poměrně nízký věk týmáků („*Co byste v jejich věku dělali vy? – Řekli byste „Ježiš, kytká!“ a šli byste pryč.*“). Na druhou stranu si kapitáni myslí, že když se týmáci tohoto programu účastní, tak by se alespoň měli snažit – zvláště, když si mohli sami vybrat aktivitu, které se budou věnovat („*Taky jsme mohli říct „Pojď na kytky.“ a on by musel jít.*“)

Jeden z kapitánů vyjadřuje svůj souhlas s tvrzením, že „systematická práce je sice otravná, ale člověk ji v životě potřebuje“. Po otázce, zda by bylo možné systematickou práci týmákům nějak přiblížit, se kapitáni dostávají k tomu, že **systematická práce ve své podstatě zase tak otravná nebyla**. Když se potom člověk na zjištěné (a zaznamenané) údaje podíval, dal se v tom objevit pěkný systém. S tímto názorem souhlasí několik kapitánů. Objevuje se názor, jestli na to týmáci prostě nejsou ještě příliš malí. Kapitáni se celkem shodují na tom, že botanika a hydro je zábavná (k hydro „*Vždycky vytáhli nějakou tu nestvůru a byli z toho celí veselí.*“), kdežto zástavba a cesty jsou spíše pro starší.

Za důležité pro práci v týmu potom jedna kapitánka považuje to, **aby spolu členové týmu dobře vycházeli** – aby se měli rádi a dokázali se spolu bavit. Pokud spolu členové týmu nedokážou dobře komunikovat, práce na tom hodně vázne.

Kapitáni měli pocit, že **týmáci si spíš mysleli, že jejich práce smysluplná je**. Záleželo však na konkrétních lidech, někteří určitě o smysluplnosti programu přesvědčeni nebyli.

S **rozdělováním práce** mezi týmáky nebyl podle kapitánů velký problém. Jedna z kapitánek zmiňuje problémy s dívkou, která při zpracovávání „*nic neuměla*“, ale na druhou stranu celkem dobře pracovala v terénu. V něčem podobně vyznívaly problémy s jedním klukem od map, který nepracoval na zadaném úkolu, nebo ho plnil schválně jinak, než měl zadáno. Hydrobiologický tým měl tvoření plakátu rozdělené tak, že každý dostal za úkol napsat nějaký text, nebo něco nakreslit. U tvoření prezentace týmu věnujícího se cestám byl problém s tím, že když jeden z týmáků psal do prezentace, druhý neměl co dělat. Kapitán si myslí, že **u plakátu je to lehčí** – každý může dělat jednu část. Někdo z ostatních jeho názor potvrzuje. Na druhou stranu, když na jiné prezentaci pracovaly samé dívky, dokázaly pracovat dohromady – jedna psala a ostatní jí diktovaly. Zdálo se, že kapitáni potřebu nějakého seznamu doplňujících úkolů nepocítují.

Na otázku, **zda šestřákům něco dali**, něco je naučili nebo jim byli příkladem, kapitáni odpovídají záporně. Souhlasí však s tím, že jejich role byla důležitá v tom, že šestřákům byli blíž (vzhledem k učitelům). To jim v práci spíše pomohlo, myslí si, že to bylo celé otevřenější. Mají pocit, že některé věci by šestřáci prostě s učitelem nedělali. Na druhou stranu by učitel měl u těch „zlobivějších“ dětí větší respekt.

Dozor, tedy současné a bývalé studenty naší školy, vnímali kapitáni vcelku pozitivně. Nijak zvlášť jim (kromě Lukáše a Jasny) nepomáhali, ale jinak byli v pohodě.

Kapitánům na programu přišla **nejdůležitější** práce v terénu, práce se skupinkou a také to, že měli možnost děti trochu sblížit s přírodou a ukázat jim „že škola není jenom o tom, že sedíme v lavicích a čumíme furt do učebnic“, že to jde i zábavnější formou. Zmiňovali také, že to byla jakási „škola hrou“. Důležité jim dále přišlo sestavení plakátu či prezentace tak, aby se tam objevilo to důležité.

Kapitánství se kapitáni ujali proto, že je vytáhl pan učitel. Popisují, že do toho šli, protože to bylo něco nového, nějaká změna, možnost zajímavé práce. Zmiňují také, že se jim prostě chtělo, že se zapojili „*abychom rozvíjeli svůj mozek*“, zaznívá také, že nemuseli do školy.

Po výzvě k dalším otázkám či připomínkám se jedna z kapitánek zeptala, jestli budeme program dělat i příští rok. Po vesměs kladné odpovědi (ještě se domluvíme s panem učitelem) a otázce, jestli by se znovu rádi zapojili, odpovídají kapitáni kladně – program je bavil. Rádi by se věnovali znovu stejné aktivitě.

3.5.3 Hodnocení týmáků

Hodnocení vyplývá z písemné zpětné vazby 31 .5. 2012)¹⁶ získané od 26 z 30 dětí, které se programu účastnily

Písemná zpětná vazba byla získána pomocí dotazníků¹⁷ obsahujících pět otevřených a tři uzavřené otázky. U uzavřených otázek respondenti dvakrát vybírali z pětistupňové škály slovních odpovědí a jednou hodnotili náročnost úkolů jedním až pěti body. Dotazník byl nazván „REFLEXE - týmáci“. Respondenti měli kromě vyplnění otázek zakroužkovat, jakého jsou pohlaví a napsat, do které třídy chodí. Dotazník byl zakončen poděkováním.

Níže jsou popsány odpovědi na jednotlivé otázky. Kurzívou v uvozovkách jsou uvedeny doslovné přepisy odpovědí.

Na otázku, **co se týmákům na programu líbilo**, se často objevuje popis činností v rámci jednotlivých aktivit (11x). Šestkrát děti uvádějí, že se jim líbilo prostředí či vlastní práce v terénu. Tři respondenti píší, že se jim líbila spolupráce v týmech, dva zmiňují prezentace výstupů před ostatními. Dále se líbilo „*dobré vysvětlení*“, „*bahno*“ a „*Jak sme si prostě všechno mohli zkusit a že se nám věnovali a pomáhali nám*“. Jeden respondent byl rád, že se nemusí učit, jinému se zase líbilo všechno. Dva z respondentů kolonku proškrtili.

Nejčastěji týmáci psali, že se jim **nelíbí** časové rozvržení programu. Dvěma z nich přišel program příliš dlouhý, tři měli pocit, že program či konkrétně jejich úkol byl příliš krátký. Jeden z respondentů nebyl spokojen s „*rozvrhem času*“ obecně. Několikrát se také objevila nespokojenost s některými vlastnostmi terénu, jako odpadem ve vodě, bodláky a především

¹⁶Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.2.7 Ctěnice – reflexe týmáci, kompletní přehled odpovědí na jednotlivé otázky viz příloha 6.2.8 Ctěnice – výsledky reflexe týmáků.

s bahnem a tím, že vydává „*smrad*“ (slovo *smrad* se objevilo 3x). Dvěma respondentům se nelíbila cesta do Ctěnic, dále se dvakrát opakovala nespokojenost s týmem a jeho některými členy. Jednomu z respondentů se také nelíbilo zapisování do tabulek, jinému připadaly tabulky nesrozumitelné. Jeden z chlapců si myslel „*že tam budou soutěže*“ a jedné z dívek se nelíbilo „*že naše „vedoucí“ pořád běhala někam kde neměla být*“. Sedmi týmákům se vše líbilo, nevěděli, nebo se nevyjádřili.

Největší část respondentů na program nic **změnit** nechce či otázku nezodpověděla (17x), čtyři z nich se vyjádřili, že se jim program takto líbil. Týmáci, kteří něco změnit chtějí, se ve svých názorech neopakovali. Někomu přišly prezentace příliš těžké – bylo na ně málo času. Jeden z respondentů by rád obecně změnil časový rozvrh. Jedna z dívek by ráda rostliny pojmenovávala podle pravého názvu – aspoň by se je naučili. Objevili se také návrhy na lepší rozřazování skupin či na to, aby bylo více možností („*voleb*“), protože („*třeba někteří chtěli něco jiného než chtěli*“). Bylo by také dobré více organizovat práci venku. Jedna z týmaček by ráda více chodila („*Chtěla bych se někam projít a zkoumat.*“) a ne jen stála na louce. Všechny úkoly by také měly být na stejnou časovou dobu. Objevil se také nápad, aby „*když takhle pracujem, byly i úkoly na běhání*“.

Jako nejčastější odpověď na otázku, **co se naučili**, uvádějí týmáci konkrétní dovednosti či vědomosti získané v jednotlivých aktivitách (14x). Nejvíce respondentů si všímá, že se naučili rozeznávat nové druhy rostlin a živočichů (3x rostliny, 3x živočichové). Pět týmáků vypisuje konkrétní zkušenosti či poznatky („*Dozvěděla jsem se, proč je u vody větší pokrývnost a méně druhů než na suchu*“). Dvakrát je zde tato zkušenost popisována jako cílová („*u vody je méně druhů rostlin*“), dvakrát se objevuje, že týmáci se také dozvěděli proč (viz odpověď citovaná výše), což ovšem nevypisují a podobně také nevypisují konkrétně *jaké* stromy v lese budou za pár let převládat. Zajímavé je, že tyto poznatky jsou vypisovány především u aktivity *Co tu kvete* (4x) a jen jedna u *Věštění stromům* a aktivity hydrobiologické. U hydrobiologické aktivity je jako u jediné popsána alespoň náznakem příčina pozorovaného jevu („*v rybníku, kde je více rostlin, je více vodních živočichů a naopak*“).

Dvě z dívek se naučily „*přírodu chránit (lesy)*“, což obě (podobně jako většinu svých odpovědí) formulují doslova stejně. Jeden z respondentů se naučil „*hrabání v hlíně*“, šest týmáků na otázku neodpovědělo nebo napsalo, že neví. Jednou se objevila odpověď „*ano*“ a jeden z týmáků se podle svých slov nenaučil „*nic*“.

Dvě třetiny týmáků by se programu chtěly **zúčastnit znovu** (8x odpověď ano, 9x spíše ano). Pět respondentů neví, zda by se programu znovu chtěla zúčastnit, spíše by se nezúčastnili dva týmáci. Dva z respondentů by se programu příště účastnit nechtěli.

Se svými kapitány týmáci spokojeni byli. Asi nejméně kladným hodnocením spokojenosti s kapitánem jsou slova jako „*nevím*“ a „*šlo to, byla milá*“. Nejvíce týmáků oceňovalo, že jim kapitáni vysvětlili, případně „*říkali*“, co a jak mají dělat (4x). Respondenti kapitány dále chválili za to, že jim pomáhali, případně za ně i „*dělali nějakou práci*“. V odpovědích také zaznělo, že kapitán či kapitánka byli hodní, rozumní, spravedliví (2x) a milí (2x). Týmákům se dále líbilo, že „*kapitán zastal všechny potřebné funkce*“, „*nechával nám časovou nějakou tu*

pohodu“, že se jim kapitánka hodně věnovala nebo jim kapitán *„poradil s čimkoli“*. Pět týmáků se vyjádřilo jen, že spokojeni byli, dva z respondentů na otázku neodpověděli. Drobné stížnosti se objevili ohledně toho, že jeden z kapitánů pomohl v prezentaci, ale *„v terénu byl půl na půl“*, jeden kapitán (z dvojice u hydrobiologie) dělal o něco více než druhý a jeden z týmáků byl *„spokojenej až na něco“*.

Naprostá většina týmáků **zadání úkolů** rozuměla dobře (19x odpověď ano, 3x spíše ano). Spíše zadání nerozuměl jeden z respondentů, tři mu nerozuměli vůbec.

Náročnost úkolů nejvíce týmáků hodnotilo dvěma body (13x), kdy jeden bod znamenal nejlehčí úkoly a pět bodů úkoly nejtěžší. Pět týmáků přišly úkoly velmi lehké (1 bod), pěti středně náročně a dva respondenti hodnotili úkoly nejvyšším počtem bodů.

3.5.4 Rozhovor s panem učitelem (18.6.)

Rozhovor s učitelem probíhal podle předem připravených otázek¹⁸. Byl nahráván na diktafon a trval přibližně 45 minut.

Celkový pocit pana učitele z programu je jednoznačně pozitivní. Na školách programy podobného typu chybí, i když ve Kbelích se něco podobného (terénní praktika) před několika lety dělalo, nicméně jen pro vybranou skupinu dětí, ne pro běžný kolektiv.

Časová náročnost přípravy se těžko odhaduje. Mapy se sice dělaly jeden den, ostatní materiály však byly studovány průběžně (cestou ve vlaku, po večerech). Místo, kde program probíhal, pan učitel znal dobře, před programem ho ještě jednou navštívil (mimo toho, kdy jsme tam byli společně).

Hlavním **problémem „příručky“** je její délka. Hlavní text by klidně mohl být v příloze, v samotné příručce by měl být nějaký stručnější návod se schématem. Důležité je, aby zde byla vysvětlena také práce s grafy a diagramy, nejlépe i s ukázkami některých už vyplněných. Tyto ukázky by ale neměly být v přílohách, aby čtenář nemusel stále listovat tam a sem. Zmenšené by mohly být například vloženy přímo do popisu aktivity.

Pan učitel si v hlavním textu uvědomuje i některé zbytečně moc „rozkecané“ části, už si však nepamatuje, které konkrétně to byly.

Časy jsou obecně celkem dobře spočítané, nestíhali jsme akorát zpracovávání na konci.

Při **výběru místa** hrála významnou roli hlavně vzdálenost. Okolí ctěnického zámku je nejbližším místem, kde se dala dělat i hydrobiologie, je to zároveň místo historické. Po přečtení úkolů měl člověk už představu o potřebných náležitostech prostoru, kde se může program odehrávat. S ohledem na možnosti konkrétního místa potom vybíral konkrétní úkoly.

Děti se přípravy programu po technické stránce neúčastnily, ale je to škoda, víc by se zapojily.

¹⁸ Viz příloha 6.2.9 Ctěnice – Otázky k ověřování pro učitele.

Kapitáni byli vybíráni na základě osobní zkušenosti (pan učitel Švec je třídní většiny z nich), přihlíženo bylo jak k jejich zájmu o přírodovědu či dějepis, tak i k organizačním schopnostem, které byly možná ještě důležitější. Celá třída dostala nabídku, zájemci se přihlásili rovnou ve třídě. Jeden člověk byl potom ještě osloven osobně (pan učitel si myslel, že na roli kapitána ona osoba má, přestože si zprvu nevěřila). Část lidí se nejprve přihlásila, potom si to rozmysleli. Nakonec se kapitány stalo osm lidí z dvaceti čtyř, tedy třetina třídy. Výběr probíhal dva až tři měsíce před samotným průběhem programu. Možná je tahle třída trochu výjimečná, celkem jezdí, organizují, mají za sebou organizaci několika celoškolních akcí.

Stejnou nabídku dostali i devátáci (dvě třídy), kteří do toho nešli, chytli se jenom dva (jedna dívka se potom kvůli testování nemohla zúčastnit). Bylo to zčásti dané asi i tím, že už je DPD (druhé pololetí devátáků), ale asi by do toho nešli ani v osmičce. Nejsou vedení jako současní osmáci a jsou fajn, ale pasivní.

Za svou práci kapitáni byli zatím pochváleni před zbytkem třídy a zdálo se, že je to pro ně dost důležité. Pan učitel je ještě plánuje ocenit nějakou drobností při předávání vysvědčení.

Kapitánský den by měl být spíše dopoledne než po vyučování. Děti bývají odpoledne už dost unavené (zvláště, když kapitánský den trvá delší dobu), navíc často pospíchají na kroužky či domů. V případě, že by výcvik kapitánů probíhal během dopoledne, měli by i lepší motivaci – příprava programu (=práce navíc) by probíhala místo vyučování, ne v jejich volném čase.

Při **dělení do skupin** si kapitáni vybírali vždy ze dvou možností (paralelních skupin se stejným zaměřením), kam se chtějí připojit. Nebylo to úplně šťastné – jedna kapitánka si vybrala velkou skupinu šestáků, kteří ji pak dost zlobili. Potom jsme pospíchali do terénu (zdálo se, že tam bude málo času). Bylo by lepší věnovat se skupinám důkladněji, v terénu jsme nakonec měli času spíše víc. Problém byl třeba s tím, že vznikla jedna hodně slabá a jedna zase super silná skupina. Bylo by dobré se nad tím víc zamyslet, nechat tomu trochu víc času. Asi by pomohla ta úvodní hra, kde bychom vyloženě slabou skupinu odhalili.

Úvodní hru by pan učitel jako součást programu asi doporučil, měla by odhalit vyloženě slabé skupinky. Lepší by bylo vybrat nějakou hru speciálně zaměřenou na týmovou spolupráci.

Achillovou patou **práce v terénu** je zajištění dozoru. Schopný učitel by to ale měl zvládnout; může například poprosit své bývalé žáky, zvláště pokud vede třeba přírodovědecký nebo skautský kroužek. Důležité také je, aby struktura a náplň jednotlivých částí programu byla jasná všem učitelům, kteří se ho účastní.

Učitel by měl **autoritu kapitánů**, jejíž udržení je pro ně často těžké, podporovat svou přítomností. Nemusí ani nic říkat, stačí, že ho kapitáni mají v zádech jako podporu, že tam učitel je.

Zpracovávání pro kapitány bylo těžké asi hlavně proto, že na něj kapitáni nebyli připraveni. Přitom je výroba plakátů důležitou částí programu, která je neméně náročná než práce v terénu. Ohledně zpracovávání by proto kapitáni měli být během kapitánského dne instruováni, nebo je

jim potřeba více pomoci. Kdyby na zpracovávání byli lépe připraveni, probíhalo by to mnohem rychleji.

Při **zpracovávání** byl velký rozdíl mezi tím, jak dlouho trvala tvorba plakátů a prezentací. Kombinace těchto dvou typů výstupů proto není vhodná. Tvorba plakátů byla časově náročnější, problémem bylo asi hlavně to, že kapitáni nebyli na zpracovávání připraveni. Navíc nebylo ideální ani zadání – kapitáni dostali vytištěnou přímo příslušnou stránku z příručky. Tvorba výstupů i prezentace pak probíhaly pod časovým tlakem, nebyl bohužel vůbec čas na vzájemné hodnocení dětí. To je sice hodně časově náročné, na druhou stranu velmi užitečné. Možná by bylo lepší dělat program ve dvoudenní variantě, aby se zpracovávání i prezentace mohly udělat pořádně. Dva dny na konci roku by pro školy, co o to mají zájem, neměl být problém. Musí se to akorát dozvědět včas.

Paní učitelky, které se na prezentaci výstupů přišly podívat, byly nadšené. Na různou projektovou výuku jsou zvyklé, ale nové pro ně bylo, že „dětí šéfují dětem“. V učitelském sboru ani u paní ředitelky žádné reakce nebyly zaznamenány. Děti se u plakátu zastavují, když chodí kolem.

Děti byly po **programu** hodně unavené, šly hned domů, takže toho o jejich bezprostředních pocitech pan učitel nedokáže moc říct. Další den zase vůbec nebyl ve škole. Podle vyjádření třídní(ho) šestáků se jim program líbil – hlavně terénní práce, kterou na prvním stupni ještě nedělali.

Na program pan učitel v klasické výuce nenavazoval (i když to určitě jde) – už na to nebyl čas. Navazovalo se na něj v rámci Expedice¹⁹, kde to ulehčilo a zrychlilo práci, když se dělaly vodní ekosystémy. Důležité bylo už jenom to, že děti uměly pracovat s určovacím leporelem.

Ohledně dalšího **domlouvání programů** – domluvit se, že něco bude, je nejlepší co nejdřív, v druhém týdnu v září se potom připomenout s konkrétnějšími informacemi. Z hlediska roku je důležitý plánovací týden – poslední týden v srpnu.

3.5.5 Celkové hodnocení

Program lze celkově zhodnotit určitě **kladně**. Pan učitel i děti jej celkově vnímali pozitivně a považovali jej za přínosný. My jsme díky němu získali mnoho konkrétních návrhů na zlepšení programu i mnoho námětů na důkladnější zamýšlení se o něm. Jeho ocenění dětmi i panem učitelem bylo pro nás velmi důležité a potvrzovalo smysluplnost celé naší práce.

Na co jsme se při ověřování programu zvláště zaměřili?

Společně s tím, že kapitáni byli starší než ostatní účastníci programu, se **nová koncepce rozšířené práce s kapitány osvědčila**. Role kapitánů fungovala velice dobře, největší problémy byly s udržení autority kapitánů a s rozdělením práce týmákům tak, aby všichni pracovali. Zajímavé bylo slyšet, jak kapitáni po programu svou práci v roli kapitánů reflektují.

¹⁹ Tj. několikadenního terénního cvičení.

Příručka se ukázala v zásadě jako vyhovující, potřebuje však některé úpravy a doplnění. **Hlavním problémem je asi její celková délka** a také nenázornost při popisu práce s diagramy. Bylo by dále vhodné doplnit ji schématem, které by popisovalo jednotlivé fáze přípravy i průběhu programu. Časy uvedené v příručce se ukázaly jako poměrně reálné.

Rozhovory s kapitány i písemné zpětné vazby nám velmi pomohly uvědomit si, jaké výsledky může mít sociálně-psychologické směřování programu, a zhodnotit tak, nakolik jsou námi předpokládané výstupy programu reálné.

Sociálně-psychologické aspekty programu

Z hodnocení programu jeho účastníky vyplývá, že kapitáni i pan učitel, který program organizoval, velkou důležitost přikládají tomu, že si **kapitáni mohli vyzkoušet vedení týmů svých spolužáků**. Role kapitánů jako učitelů zde byla velmi výrazná, otázkou je, nakolik byla daná jejich věkem a nakolik zkušenostmi získanými během kapitánského dne.

Bohužel nebyly provedeny žádné rozhovory s ostatními dětmi (týmáky) a tak o tom, jak program vnímali oni, víme jen z písemných zpětných vazeb, vlastních pozorování a zkušeností pana učitele či kapitánů.

Vzájemné vztahy členů obou tříd se podle slov kapitánů příliš nezměnily, pravděpodobně je z tohoto hlediska program příliš krátký.

Hlavní východiska pro další ověřování a vývoj programu

V dalším ověřování bychom rádi ještě více **prohloubili přípravu programu s kapitány** tak, aby jim kapitánský dne pomohl i při zpracovávání dat z terénu a tvorbě plakátů. Chceme také **zkrátit příručku a srozumitelněji představit strukturu celého programu** i práci s diagramy.

Rádi bychom se dále zaměřili i na to, jak program hodnotí týmáci, kteří tvoří většinu jeho účastníků. Za důležité také považujeme zjistit, jak bude role kapitánů fungovat u kapitánů, kteří nejsou tak aktivní a zkušení v organizování různých akcí jako žáci 8. třídy ZŠ Albrechtická.

4 ZŠ a MŠ Středokluky – STŘEDOKLUKY A OKOLÍ (27. 6. 2012)

Vítězslav Kautzský, Martina Lepičová a Milena Sedlmayerová (fotografická dokumentace)

Další organizátoři: Lukáš Nehasil, Jasna Simonová, František Tichý

Cílová skupina: 5., 6., 7. a 8. třída + 12 kapitánů - celá devátá třída (celkem 43 dětí)

4.1 Na co jsme se při ověřování zvláště zaměřili?

Při ověřování programu ve Středoklukách jsme se snažili **zkonkretizovat zadání** tak, aby děti měly v terénu k dispozici jasný popis toho, co mají dělat a aby jim seznam úkolů pomohl i při zpracovávání a tvorbě plakátu.

Zajímalo nás také, **jak bude program probíhat, když se ho bude účastnit více ročníků** – tak, jak to v příručce doporučujeme. Chtěli jsme také zjistit, **jestli bude role kapitánů fungovat** i u dětí, které nejsou na organizační práci tolik zvyklé. Ve Středoklukách se také kapitány nestávali jen ti, kteří projeví zájem a sami se k této roli přihlásili, ale všichni devátáci bez ohledu na to, zda se sami na roli kapitána cítí.

4.2 Stručný popis programu

Příprava programu s kapitány začala přibližně týden před projektovým dnem po vyučování. Nejdříve jsme kapitánům program představili, potom jsme si jednotlivé aktivity vyzkoušeli ve vesnici nedaleko od školy. Kapitánům bylo také vysvětleno a předvedeno, jak lze při sledování vývoje stromového porostu z diagramu tento vývoj zjistit. Tato část přípravy s kapitány trvala asi hodinu.

V rámci hodin přírodopisu si potom kapitáni jednotlivé aktivity zkoušeli s paní učitelkou.

Samotný program byl zahájen ve škole společným zpíváním. Dětem jsme stručně představili, jak bude program probíhat. Do týmů byly už rozděleny, proto jsme se mohli vydat rovnou ven na hřiště. Nejprve jsme šli my s paní učitelkou a kapitány. Na hřišti jsme kapitánům předali zadání práce i tabulky a obálku s lístečky na úvodní hru. Náš pan učitel k nim měl krátkou motivační řeč. Asi pět minut po nás přišly ostatní děti. Zatímco probíhala úvodní hra, domluvili jsme se s ostatními učiteli a předali jim mapy. Potom jsme se přesunuli kolem koupaliště až k rybníku v Panské. Tam jsme se rozdělili a jednotlivé týmy se vydaly na stanoviště, která měly vyznačené v mapě nebo popsané v zadáních. Na místech, kde pracovalo více týmů, byli někteří učitelé dlouhodobě, ostatní se pohybovali s týmy nebo mezi nimi. Terénní část programu trvala asi hodinu a půl, většina týmů byla s prací hotova dříve. Před školou jsme počkali na příchod posledních skupin a odměnili jsme týmy, které byly v úvodní hře nejúspěšnější. Ve škole se všichni rozdělili do čtyř tříd. Představování práce a výsledků jednotlivých týmů vedli učitelé,

my, nebo kapitáni. Výroba plakátů probíhala přibližně hodinu a půl. Skončili jsme o něco dříve, protože většina skupin už byla hotová. Na prezentaci plakátů jsme se sešli opět v jedné učebně. Protože nám po prezentaci ještě zbýval čas, poprosili jsme děti o vyplnění zpětné vazby. Na závěr jsme si všichni poděkovali a zatleskali.

4.3 Podrobný popis přípravy programu

4.4 Příprava programu

S **učiteli**

7. 5. ráno (7:00 – 7:30) s paní ředitelkou Bádalovou ve Středoklukách + 22. 5. se všemi učiteli ve Středoklukách (bez paní učitelky Kubíčkové)

7. května jsme se před vyučováním sešli s paní ředitelkou. Představili jsme jí stručně program, jeho smysl a konkrétní průběh. Domluvili jsme se na termínu a na tom, kolik dětí a učitelů by se programu účastnilo. Paní ředitelce jsme slíbili zaslat materiály a dohodli jsme termín schůzky s ostatními učiteli. Také jsme si ujasnili základní organizační náležitosti – počet kapitanů, čas začátku i konce programu a podobně.

Více než měsíc před projektovým dnem jsme program stručně představili většině učitelů. Z krátkého ústního představení nebyl průběh programu příliš jasný a dle slov učitelů působil náročně a složitě. Bylo tedy potřeba odpovídat na upřesňující otázky. Schůzka trvala 30-45 minut.

Podrobná příprava s paní učitelkou Kubíčkovou probíhala až 18. června v rámci kapitánského dne po práci s kapitány.

Ještě před samotným programem nám paní učitelka posílala navrhovaný harmonogram, který byl poté podle našich návrhů trochu upraven.

Naše vlastní příprava

neděle (24. 6.) + večer (26. 5.) před projektovým dnem.

Prošli jsme si okolí Středokluk, vybrali vhodné aktivity a místa, kde je budou děti provádět. Na mapě stabilního katastru jsme našli místa, která se dají snadno identifikovat, do dnešní doby se hodně změnila a která mohou být pro děti důležitá, známá nebo zajímavá. Mapy jsme vytiskli - černobílé ortofoto mapy ve škole, barevné mapy stabilního katastru v copy centru. Sepsali jsme podrobné zadání jednotlivých aktivit. Večer před programem jsme si některá místa ještě prošli a upřesnili si místa jednotlivých aktivit i vhodnou cestu k Panskému rybníku. Do map jsme potom dendrologům a hydrobiologům jejich tzv. stanoviště vyznačili, učitelé dostali mapy, kde byla vyznačená jak stanoviště všech týmů, tak i místa, která mají navštívit týmy věnující se vývoji krajinného pokryvu.

4.4.1 Kapitánský den

18. června, 13 – 14 hod s kapitány a paní učitelkou Kubíčkovou, jen s paní učitelkou Kubíčkovou 14 – 15 hod

Kvůli nedorozumění v domlouvání času, kdy do školy přijedeme, jsme dorazili asi o hodinu později. Domluvili jsme se tedy, že nejprve proběhne příprava s kapitány a až potom budeme podrobněji mluvit s paní učitelkou Kubíčkovou. Zjistili jsme také, že kapitáni na nás mají čas jen asi hodinu.

Nejprve jsme si všichni sedli do kroužku a **kapitánům představili celý program** včetně aktivit, z kterých si budou moci vybrat. Dozvěděli se také, co budou mít jako kapitáni za úkol a že si teď jednotlivé aktivity půjdeme vyzkoušet.

Protože jsme měli málo času (asi půl hodiny), šli jsme jen k malému rybníčku pod kostelem (k Ouválce), ve které jsme si **zkusili hydrobiologii**. Některé kapitány to celkem zajímalo, zkoušeli si sami i lovit. Podle klíče se jim poměrně dobře podařilo určit nalovená zvířata.

Potom kapitáni dostali černobíle nakopírovanou mapu stabilního katastru, měli se projít kolem kostela a **zjistit, co se zde od dob stabilního katastru změnilo**. S pomocí nás a paní učitelky se na mapě zorientovali a úkol se jim podařilo splnit. Na mapě jsme jim ukázali některé další zajímavé rozdíly oproti dnešní době (např. nevedla tu silnice - byla to náves).

Sledování vývoje stromového porostu jsme si vyzkoušeli také v okolí Ouválky a v malém parčíku na návsi. S určováním stromů měli kapitáni celkem problém. Zdálo se, že práci s diagramem po vysvětlení a názorném předvedení pochopili.

Už během nácviku kapitáni začali přemýšlet, které aktivitě by se chtěli věnovat. Jedna z kapitánek se například rozhodla, že určitě nebude dělat mapy, protože se v mapě prý dobře neorientuje.

Paní učitelka během nácviku pomáhala dětem s orientací v mapě či s určováním stromů. Také s nimi mluvila o tom, která aktivita by byla pro koho nejlepší. Kapitány i nás ujistila, že si s kapitány v rámci hodin přírodopisu jednotlivé aktivity ještě vyzkouší.

Ve škole jsme s paní učitelkou Kubíčkovou ještě probrali strukturu celého programu a **rozdělili si úkoly**²⁰ v rámci jeho přípravy. Domluvili jsme se také na základních časových podmínkách – začátku a konci programu. Navzájem jsme si potvrdili počty dětí i učitelů.

²⁰ Viz příloha 6.3.1 Středokluky – úkoly

4.5 Samotný průběh programu²¹

27. června, 7:45 – 13:45 hod

A) i B), C) a D) hydrobiologie, stromy, mapy – PLAKÁT

Do školy jsme dorazili tři čtvrtě hodiny **před zahájením programu**. S paní učitelkou Kubíčkovou jsme si ještě ujasnili náš podíl na organizaci celého dne, dostali jsme vytištěné harmonogramy. Paní učitelce jsme ukázali a vysvětlili připravené mapy i naši představu o tom, jak bychom měli my i ostatní učitelé v terénu fungovat. Nastříhali jsme lístečky na úvodní hru a rozdělili je do obálek. Část lístečku stříhalo ve vedlejší třídě několik žáků z páté třídy. S jednou paní učitelkou jsme je potom rozmístili na hřišti. Naštěstí tam bylo dostatečné množství malých kamenů na zatížení. Rozhodně by ale bylo dobré, dělat alespoň nápopědu z tvrdšího papíru a klidně na ještě větší formát. Také nám středoklucky pan učitel z prvního stupně (který sídlí v jiných budovách) donesl kytaru.

Obr. 3 Jednotlivá stanoviště v okolí Středokluk. Červeným bodem je vyznačena poloha školy, černým místem, kde probíhala úvodní hra. Modré body označují hydrobiologická stanoviště, oranžové body stanoviště týmu věnujícího se vývoji krajiny. Zeleně jsou vyznačena území, kde se děti zabývaly vývojem stromového porostu. Linie je vyznačeno přibližné území Panské zahrady. (www.mapy.cz)

S dětmi jsme se sešli v jedné třídě – oni v lavicích a kolem nich, my za katedrou – a po přivítání od paní ředitelky jsme **program zahájili** písní *Na Okoř je cesta*, kterou náš pan učitel hrál na kytaru. Děti písničku znali a většina tak zpívala s námi. Potom jsme jim stručně představili, co je dnes bude čekat. Náš pan učitel měl k dětem motivační řeč, ve které zmínil také to, že děti si

²¹ Harmonogram programu viz příloha 6.3.2 Středokluky – harmonogram

vyzkouší „opravdovou vědeckou práci“ v týmech a své výsledky představí na závěrečné „konferenci“.

Děti už byli rozdělené do týmů a ke každému týmu byl přiřazen kapitán. Zároveň byly děti také oblečené v barvě podle svého zaměření (stromy – zelená, hydrobiologie – modrá, mapy – červená)²². S kapitány jsme a paní učitelkou Kubíčkovou jsme se na hřiště vydali jako první, ostatní děti s učiteli vyrazili chvilku za námi.

Na hřišti jsme kapitánům rozdali pomůcky (cedníky, misky, pinzety, dřevěná měřítka na stromy) i další materiály (určovací klíče na hydrobiologii, tabulky, mapy a listy se zadáním²³). Vyzvali jsme je, aby si listy se zadáním přečetli a vysvětlili jsme jim, co mají zaznačené v mapách. Mapy i listy totiž během kapitánského dne ještě nebyly připravené a děti je tedy poprvé viděli až při projektovém dni. Také jsme se ptali, zda je jim všechno jasné. Náš pan učitel zdůraznil, jak je jejich úloha důležitá a že budou vlastně v roli učitelů.

Když přišly ostatní děti, přiřadily se ke svým kapitánům a všem společně jsme vysvětlili, jak bude úvodní hra probíhat.

Úvodní hra²⁴ se odehrávala na okraji fotbalového hřiště kousek od školy (viz Obr. 3). Během první části hry jsme učitelům rozdali jejich mapy a vysvětlili jim, co by mělo být jejich úkolem při práci v terénu. Potom jsme obcházel jednotlivé týmy, povzbuzovali je a kontrolovali výsledky. Protože na konci vymezeného času týmům zbývalo ještě hodně nepřipravených pojmů, prodloužili jsme plánovaný čas o 5 – 10 minut. Potom se už celkem čtyřem týmům podařilo přiřadit k sobě všechny obrázky a pojmy, jednomu týmu k tomu mnoho nechybělo. Ostatním zbývalo nepřipravených pojmů ještě dost.

Papírky, které k sobě jednotlivé týmy měly přiřazovat, byly velmi malé a z normálního papíru, nemanipulovalo se s nimi proto příliš dobře a také bylo problém zajistit, aby zůstaly v těch dvojicích, do kterých byly přiřazeny. Bylo by proto dobré, udělat lístky spíš jako kartičky z pevnějšího papíru (nejlépe kartonu) a většího formátu.

Po hře jsme se z hřiště vydali kolem koupaliště k rybníku v tzv. Panské zahradě (viz Obr. 3). Tam se jednotlivé týmy rozešly na svá stanoviště.

Přestože týmy věnující se mapám se měly pohybovat společně s učiteli, jedna dvojice „mapařů“ se vydala kamsi do vesnice na vlastní pěst. Vzhledem k minimální přípravě s kapitány jsme jim totiž konkrétní podobu pohybu po vesnici a okolí nevysvětlili. Tým se nám zanedlouho podařilo najít. Důležité proto je, se při přípravě s kapitány věnovat i tomu, jak samostatně a kde přesně se kapitáni mají se svými týmy pohybovat.

²² Nápad s barevným laděním oblečení dětí podle jejich zaměření v programu pocházel od středokluckyých učitelů.

²³ viz příloha 6.4.3 Stromovka – zadání aktivit

²⁴ Probíhala podle postupu uvedeného v první verzi příručky k programu, z příručky byly převzaty i materiály ke hře viz příložené Metodické materiály.

Týmy věnující se mapám měly občas problémy s orientací v mapě – velmi totiž matou původně nezastavěné plochy na místě dnešní nové čtvrti či rozdílná velikost dodnes fungujících krajinných prvků. Aby si žáci museli mapu lépe prohlížet a všimnout si rozsahu jednotlivých ploch a také aby bylo možné zkontrolovat správnou identifikaci jednotlivých míst, bylo by vhodné do aktivit zahrnout i zakreslování „starých“ ploch do nové mapy nebo naopak.

Problém byl také se správným pochopením zadání týkajícího se kreslení obrázků ze současnosti a minulosti místa. Možná by pomohlo vymezení v zadání (či na nějakém přiloženém papíře) na tento úkol prostor, případně doplnit nějakou (neuměle nakreslenou) ukázkou.

Týmy se měly pohybovat vždy po dvou a v blízkosti obou hledaných ploch se měly rozdělit, každý tým měl zpracovat svoje stanoviště, a potom se oba týmy opět společně měly vydat k druhým dvěma stanovištím. S každou dvojicí týmů se také měl/a pohybovat jeden/jedna učitel/ka. Toto jsme však týmům vysvětlovali poměrně rychle a na poslední chvíli. Protože každý tým měl celkem udělat pouze dvě místa ve vesnici a okolí, byly všechny týmy hotovy dříve a vraceli se do školy dřív. Je proto asi vhodnější úkolů připravit více a třeba nepočítat s tím, že tým musí vše zvládnout. Nevýhodou je, že připravit více úkolů znamená také více práce.

Týmy věnující se **vývoji stromového porostu** měly asi největší problém s určováním stromů. Některé děti sebou měly i nějaké určovací klíče či atlasy, protože však jednotlivé stromy neznaly, bylo určování obtížné a často asi i nesprávné. Bylo by proto asi užitečné zaměřit se na to, aby kapitáni dokázali poznat stromy, které se na daném místě vyskytují. Možná by stálo za to i vytvoření nějaké pomůcky (herbář, vytisknuté obrázky listů) pro rozeznání už jen těch několika konkrétních druhů.

Úkol byl formulován jako „zapsat co nejvíce stromů a pařezů v lokalitě do diagramu“. Při návštěvě týmu zabývajícího se stromy jeho členové vypadali, jako by měli pocit, že stromů už mají zaznamenaných dost (a v diagramu jich zase tak moc zaznačených nebylo). Nebylo také úplně jasné, jak se jim daří věnovat se právě té lokalitě, kterou měli zadanou a jestli zaznamenávají stromy opravdu plošně – bez upřednostňování stromů určitého druhu, stáří či velikosti. Původním záměrem bylo zaznamenávat všechny stromy v určitém pásu (vyznačeném na mapě), to se však do zadání pro kapitány už nedostalo. Zadání je v tomto směru nutně určitě víc promyslet a jasně formulovat. Možná by také kapitánům mělo být více jasné, k čemu tyto pokyny směřují; proč je vhodné se jimi řídit (abychom získali porovnání, aby měla data dobrou výpovědní hodnotu).

Otázkou také je, nakolik je vhodné, aby se týmy věnovaly celou dobu jen jednomu místu a jestli by naopak neměly mezi sebou porovnávat místa alespoň dvě. Věnovat se jen jednomu místu je asi méně zajímavé, žáci však stihnou nasbírat více dat. Na druhou stranu jim může přijít, že dat mají už dost a práci se proto v druhé části už nevěnují naplno. Srovnání dvou míst také nabízí více možností na zpracování výsledků na plakát.

Hydrobiologové svou práci zvládli také rychleji než se předpokládalo. Proto dělali kromě dvou stanovišť, která měli vyznačená v mapě také třetí – bonusové. Jinak se jim obecně dařilo, na všech stanovištích alespoň nějaké živočichy nalovili. S prací problémy neměli.

Na začátku se vydalo na jedno samé stanoviště několik týmů, nezdůraznili jsme totiž, že mají chodit jednotlivě. To práci velmi neprospělo, členové týmů se totiž věnovali sobě navzájem více než vodním živočichům. Po rozdělení spojených týmů už žádné větší problémy nenastaly.

Jeden kluk si během terénní části programu chtěl utrhnout rákos a rozřízl si o něj prst. Dovedli jsme ho proto s paní učitelkou do školy a prst mu základně ošetřili. Prarodiče ho potom odvezli na pohotovost. S dvěma stehy na prstu se k nám připojil znovu během výroby plakátu. Učitelé to hodnotili tak, že ho program musel docela zaujmout, když po návratu z nemocnice do školy na zbytek programu ještě přišel.

Jednotná barva oblečení týmů jednotlivých zaměření se při terénní práci ukázala jako užitečná – i z dálky bylo poznat o tým kterého zaměření se jedná.

Většina týmů byla hotová dříve, ještě před určeným časem jsme proto byli téměř všichni shromážděni **před školou**. Pomocí mobilních telefonů jsme zjistili, kde jsou zbývající učitelé a poslední chybějící tým. Když jsme před školou byli už všichni, čtyři týmy, které byly v úvodní hře první, dostaly sladkosti. Dva pytlíky bonbonů také kolovaly mezi všemi ostatními. Dětem jsme vysvětlili, že teď se mají rozdělit do tříd a jednotlivé týmy mají představit ostatním, co dělaly a co zjistily. Potom bylo jejich úkolem začít s výrobou plakátu, dozvěděly se proto, co má na plakátu být a jak má vypadat.

Ve škole se všechny děti rozešly do čtyř tříd, podle jmen nadepsaných na dveřích. V jedné třídě byla celou dobu paní učitelka, v ostatních jsme se střídavě pohybovali my a ostatní učitelé.

K **syntéze** – vzájemnému představování práce a výsledků jednotlivých týmů jsme vyzvali už před školou. Potom jsme jednotlivé třídy procházeli a v některých představování moderovali. Protože však třídy byly čtyři a my jsme se mezi nimi stále pohybovali, nebylo jasné, zda tato část zpracovávání proběhla vůbec u všech kombinovaných skupin a jakou formou to bylo.

Na začátku **výroby plakátů** každý kapitán dostal pokyny, ohledně toho jaký má být obsah plakátu i jak by měl plakát vypadat²⁵. Každá kombinovaná skupina si měla nejprve zvolit takzvaného vedoucího plakátu. V jedné skupině byl s volbou celkem problém, protože všemi navrhovaný vedoucí tuto roli odmítal. Vedoucím se tam potom na chvíli stal jiný iniciativní kapitán, který však ostatní týmy nedokázal vést a nutno říci, že se o to ani příliš nesnažil. Skupina tak pracovala spíše bez vedoucího než s vedoucím.

Skupiny na plakátech pracovaly spíše společně, výroba často probíhala kolem více spojených lavic. Celkově spolu týmy hodně spolupracovaly.

²⁵ Viz příloha 6.3.4 Středokluky – kritéria pro plakát

Práce na plakátech se v jednotlivých skupinách velmi lišila. Skupiny fungovaly hlavně podle povahy a schopností jednotlivých členů, důležité potom bylo, jak dokážou se skupinou pracovat kapitáni, přítomní učitelé nebo my. Častým problémem bylo, že kapitáni nedokázali do práce zapojit všechny. Část dětí kolem plakátu jen tak seděla a koukala se, jak ostatní pracují, v horším případě pracující členy skupiny rušila. Někdy se zdálo, že kapitáni (či jiní aktivní členové skupiny) vůbec nevěří v nějaké schopnosti nepracujících členů či se jim zdá, že na všech potřebných úkolech už se pracuje. Mohlo by pomoci se na tuto část zaměřit při přípravě s kapitány a zdůrazňovat to, že je opravdu důležité, aby pracovali všichni. Kapitánům by také mohly pomoci náměty (ústní či písemné) na nějaké další úkoly tak, aby bylo možné najít vhodný úkol pro každého.

Plakáty by pojaty hodně různě. Obecně se příliš nepodařilo dodržet, aby se na plakátech vždy objevilo, co daný tým dělal a co zjistil (což bylo zadáním). Většinou se zde také neobjevily výstupy popsané v zadání. Některé týmy svoji část plakátu pojalý hodně umělecky a informací o způsobu práce i o jejích výsledcích zde moc nebylo. Některé skupiny však vytvořily i grafy a plakát se jim podařilo zpracovat jak výtvarně, tak obsahově bohatý. Velmi se také lišila míra propojení jednotlivých plakátů. Někde byly zvlášť tvořené části nakonec jednoduše slepeny (i když jednotlivé části byly tvořeny tak, aby k sobě obsahově i vzhledově trochu pasovaly), někde byly části plakátu propojeny velmi pevně a i nápaditě. Na některých plakátech se také hodně lišila pozornost (a prostor na plakátu) věnovaná jednotlivým zaměřením (od týmu věnujícího se vývoji krajinného pokryvu byla na jednom plakátu jen mapa). Bohužel došlo i k tomu, že příspěvky některých dětí se na plakát nakonec vůbec nedostaly – prostě tam nepasovaly. Bylo to dané asi hlavně tím, že někdo začal kreslit či psát iniciativně, bez pokynů kapitána, a s výsledkem potom koncepcí plakátu jednoduše nepočítala. Je tedy otázkou, nakolik vyžadovat dodržování zadání a nakolik nechat dětem volnou ruku. To by mělo být před začátkem programu jasné jak učitelům, tak kapitánům.

Obecně tvorba plakátů trvala spíše kratší dobu, než s kterou jsme počítali. Nejprve jsme proto začátek prezentací přesunuli o něco dříve, s různými zdrženými jsme však o tolik dříve zase nezačali. Některé skupiny byly stejně hotové ještě pěknou chvíli před začátkem prezentací, zatímco některé to stihly jen tak tak.

Před **prezentacemi** učitelé všechny plakáty připevnili na tabuli. Předstoupila vždy celá skupina, plakát potom představoval vždy jeden zástupce z každého týmu. Často to byli ti starší či přímo kapitáni, někdy však odvážně vystoupili i mladší žáci. Někteří mluvčí svou část plakátu popsali velmi jednoduše a příliš toho neřekli, někdy naopak popsali a podrobně vysvětlili všechny jeho části. Paní učitelky některé děti vyzvaly, aby přečetly texty, které na plakát umístily. Ty byly často velmi pěkné a doplnily tak třeba i jinak obsahově chudou prezentaci.

Na závěr prezentace každého plakátu jsme děti vyzvali, aby na plakátu něco zvláště ocenily – vyzdvihly to, co se jim obzvlášť líbí. Většinou jsme také zjišťovali, kdo je autorem daného prvku. Prezentujícím i jejich plakátu jsme na konci zatleskali.

Protože nám po prezentaci všech plakátů zbývalo ještě dost času, poprosili jsme děti o **vyplnění dotazníků** – jakýchsi **reflexí** k programu - , které byly speciální pro kapitány a pro ostatní

účastníky programu. Vysvětlili jsme dětem, že se snažíme tento program stále zlepšovat a že bychom proto rádi znali jejich názor či nějaká doporučení, které se budeme snažit do programu zapojit.

Po vyplnění dotazníků jsme se rozloučili, paní ředitelka nám poděkovala, my jsme poděkovali učitelům a hlavně dětem, popřáli jsme si krásné prázdniny a navzájem si zatleskali. Děkujeme.

4.6 Hodnocení programu

4.6.1 Naše hodnocení

Program celkově hodnotíme určitě **kladně**. Přestože kapitány nebyli ti, co se k této roli sami přihlásili, ale celá devátá třída, kapitánský den proběhl ve velmi redukované podobě a projektový den se konal předposlední den školy, program celkově dopadl velice dobře. Pozitivně nás překvapilo, jak dobře byli někteří kapitáni přes minimální přípravu schopní fungovat.

Program ve Středoklukách potvrdil **užitečnost konkrétního zadání a důkladné přípravy** projektového dne. Na rozdíl od všech předchozích programů jsme téměř neměli problém s nedostatkem času – většina týmů byla s prací v terénu hotova dříve a i tvorbu plakátu jsme stíhali velice dobře. Proto jsme také písemnou zpětnou vazbu od dětí získali už na konci projektového dne. Bylo by však vhodné **připravit do terénu více úkolů**, aby se nestalo, že některé týmy už nemají co na práci.

Příjemně nás překvapilo, jak byly středoklucky děti schopné spojit výsledky jednotlivých týmů do většinou **jednotných a graficky velmi vydařených plakátů**. K jejich tvorbě přistupovali poměrně tvůrčím způsobem a vznikaly plakáty různých formátů, velmi barevné a originálně zpracované. Také dílčí výsledky jednotlivých týmů byly představeny mnoha způsoby, hojně byly využívány přírodniny i mapy nebo tabulky, se kterými týmy pracovaly.

4.6.2 Hodnocení kapitánů

Kurzívou v uvozovkách jsou uvedené doslovné přepisy odpovědí.

Hodnocení vyplývá z písemné zpětné vazby získané od všech dvanácti kapitánů na konci projektového dne.

Zpětná vazba byla získána pomocí dotazníků²⁶ obsahujících sedm otevřených a sedm uzavřených otázek. U uzavřených otázek respondenti čtyřikrát vybírali z pětistupňové škály slovních odpovědí a třikrát vyznačovali svůj postoj na linii s vyznačeným a slovně popsaným začátkem, koncem a středem. Dotazník byl nazván „Reflexe – kapitáni“, začínal úvodem, pod kterým jsme byli jménem podepsaní a ve kterém jsme žádali o vyplnění dotazníku

²⁶ Viz příloha 6.3.5 Středoklucky – reflexe kapitáni, kompletní seznam doslovných odpovědí viz příloha 6.3.6 Středoklucky – výsledky reflexe kapitánů

a vysvětlovali jeho smysl. Respondenti měli kromě vyplnění otázek zakroužkovat, jakého jsou pohlaví. Dotazník byl zakončen poděkováním.

Kapitánům se **program celkově spíše líbil**, většina z nich by se ho jako kapitán zúčastnila znovu (odpověď ano 4x, spíše ano 5x, odpověď nevím 2x, ne 1x). V tom, co konkrétně se jim líbilo, se příliš neopakovali. Dvakrát kapitáni zmiňovali, že program jim přišel zábavný a dvakrát ocenili, že „*poznali nová místa*“. Jednomu kapitánovi se líbil nejspíše celkový „*nápad*“, jedné kapitánce „*program dne*“. Kapitán věnující se hydrobiologii oceňoval zadání, protože „*bylo i o přemýšlení a to se mi líbilo*“. Kladně bylo hodnoceno, že aktivita probíhala venku, v přírodě (2x) a děti také bavilo „*vylovovat pokémony*“, jak říkaly vodním bezobratlým živočichům²⁷. Jednomu z kapitánů se líbila spolupráce a práce ve skupinách, jiný zase oceňoval, že skupinky se skupinky po okolí školy a vesnice mohly pohybovat samostatně.

Naopak v tom, co se jim **nelíbilo**, se kapitáni shodli mnohem lépe. Pět z nich (tři dívky a dva chlapci) negativně hodnotilo **spolupráci při programu**. Kapitánům se nelíbila „*spolupráce lidí při tvoření plakátu*“ a „*neaktivita některých členů*“. Stěžují si i jednoduše na spolupráci či na „*poslušnost mých týmáků*“. Dvakrát se stížnosti týkají pohybu v terénu, konkrétně se kapitánům nelíbily kopřivy a „*chození do kopce*“. Dále se nelíbila „*nuda*“ a kreslení plakátů. Jeden kapitán odpověděl „*nemohu si stěžovat*“ a jeden z chlapců na otázku neodpověděl.

Polovina kapitánů (čtyři chlapci a dvě dívky) by na programu nic ráda neměnila. Dvěma z kapitánů připadal **program příliš dlouhý**. Jedna kapitánka navrhuje zkrátit „*dobu, po kterou jsme měli vyhledávat informace*“ a ráda by „*přidala pár úkolů, které budou moci dělat ty mladší*“. Dva z kapitánů neví nebo je „*nic nenapadá*“.

Jeden z kapitánů **nechtěl měnit** práci ve skupinkách, jinému přišlo, že „*program byl skvěle načasovanější*“. Kapitánka věnující se stromům píše, že by neměnila „*náročnost úkolů, klidně by dala některé i trochu náročnější*“. Jeden z kapitánů by rozhodně neměnil svůj tým („*byl dobřej*“). Čtyři kapitánky a jeden kapitán by na programu nic neměnili, jeden z kapitánů nevěděl.

Polovina kapitánů byla s výsledkem práce rozhodně **spokojena**. Dvě kapitánky a jeden kapitán byli spokojeni a tři uvedli padesátiprocentní spokojenost se svými výsledky.

Deset z dvanácti kapitánů na otázku, **co se naučili**, odpovídá vypsáním konkrétních znalostí, dovedností a zkušeností získaných při jednotlivých aktivitách. Zmiňují lov vodních bezobratlých živočichů (2x), samotné „*živočichy*“, jejich „*rozlišování*“ i poznatek „*že je rozlišuje i pohyb*“. Jeden z kapitánů zjistil „*že je ve vodě hodně živočichů, o kterých jsem nevěděl*“.

Dále kapitáni zmiňují, že se naučili „*druhy některých stromů*“ či si stromy spíše zopakovali. Jedna z kapitánek už ví, jak „*měřit stromy*“ a „*co bylo dřívě za stromy*“.

²⁷ Označení *pokémoni* jsme pro vodní bezobratlé živočichy použili jednou při kapitánském dni, kdy jsme se tím snažili zdůraznit jejich podivnost (a zvýšit atraktivitu hydrobiologické aktivity). Některým dětem se zalíbilo a používali ho i dále během programu.

Jeden z kapitánů se naučil „*lépe orientovat v mapě*“.

Kapitáni si také všimají, že poznali lépe okolí Středokluk (2x) či viděli „*mnoho nových míst*“. Jedna z kapitánek uvádí: „*Naučila jsem se poznávat víc přírodu v okolí Středokluk, které si běžně tolik nevšímám, jako bylo potřeba.*“

Jeden kapitán se nenaučil „*asi nic*“ a jedna kapitánka se také „*nic*“ nenaučila. Oba tito kapitáni se věnovali mapám.

Většina kapitánů si myslí, že se jim podařilo **aktivitu vysvětlit ostatním členům týmu** (8x odpověď ano, 4x spíše ano).

Deseti z dvanácti kapitánů připadala aktivita přiměřeně **dlouhá**, jeden z kapitánů ji považoval za dlouhou a jedna kapitánka za spíše dlouhou.

Rovněž deset z dvanácti kapitánů považovalo aktivitu za přiměřeně **náročnou**. Jednomu z kapitánů připadal příliš jednoduchá a jeden kapitán ji považoval spíše za náročnější.

Většina kapitánů (10 z 12) všemu v **tabulce rozuměla**. Jedna kapitánka by něco potřebovala vysvětlit a jedna některým pojmům nerozuměla.

Sedm kapitánů uvádí, že se při jejich práci neobjevil žádný **problém**. Jeden z kapitánů píše, že si byli nejistí u jednoho živočicha a že „*zahučel do potoka nohou*“. Jedna z kapitánek vidí problém v tom, že „*ne všichni spolupracovali při tvoření plakátu*“ (jinak ale její „*osobní skupina byla naprosto úžasná*“). Jeden kapitán věnující se stromům měl malý problém – jednou něco špatně vysvětlil.

Polovině kapitánů se **pracovalo** dobře (bylo to fajn). Tři kapitáni vybrali odpověď, že se jim pracovalo skvěle, bavilo je to; třem se pracovalo „celkem dobře, šlo to“.

Většina kapitánů má **ze své role kapitána dobrý pocit** (odpovědi *dobrý, dobrej pocit* 6x). Jeden kapitán má pocit „*nejlepší*“, jedna kapitánka uvádí, že „*to byla dobrá zkušenost*“. Jednu kapitánku to sice bavilo, ale dobrý pocit z role kapitána nemá („*Nemám ráda, když musím něco rozhodovat, takže moc dobrý ne, Ale bavilo mě to.*“). Jeden z kapitánů si myslí, že kdyby „*nebyl nemocný, bylo by to lepší*“. Jeden kapitán uvádí, že jeho role kapitána byla „*katastrofa ☹*“ a jeden „*neví*“.

Na otázku, **která tři slova se kapitánům při vzpomínce na program vybaví**, se většinou objevovala slova vážící se k jednotlivým aktivitám. Nejčastěji se objevilo slovo *strom/stromy* (celkem 7x, jeden z kapitánů toto slovo napsal 3x) a slova spojená s hydrobiologií (celkem 6x, 2x z toho se jednalo o *cedník*). Třetina z kapitánů si vybavila slovo *plakát*, 3x se objevila slova *mapy* a *zábava*. Dva z kapitánů také uvedli barvy, které jednotlivým aktivitám náležely („*modrá*“, „*červená*“). Objevilo se také slovo *graf*, naše jména a slovní spojení „*bylo to dobrý*“, „*bolení nohou*“ a „*cestování v přírodě*“.

4.6.3 Hodnocení týmáků

Hodnocení vyplývá z písemné zpětné vazby vyplněné v rámci programu²⁸ získané od všech 31 dětí, které se programu účastnily.

Písemná zpětná vazba byla získána pomocí dotazníků obsahujících pět otevřených a tři uzavřené otázky. U uzavřených otázek respondenti dvakrát vybírali z pětistupňové škály slovních odpovědí a jednou hodnotili náročnost úkolů jedním až pěti body. Dotazník byl nazván „REFLEXE - týmáci“. Respondenti měli kromě vyplnění otázek zakroužkovat, jakého jsou pohlaví a napsat, do které třídy chodí. Dotazník byl zakončen poděkováním.

Níže jsou popsány odpovědi na jednotlivé otázky. Pokud není uvedeno jinak, jedná se o otázky otevřené. Kurzívou v uvozovkách jsou uvedené doslovné přepisy odpovědí, ke gramatické či stylistické úpravě došlo jen tehdy, kdy bez ní vyjádření respondenta bylo špatně srozumitelné.

Nejčastěji týmáci uvádí, že se jim **nejvíce** líbilo vyrábění či malování plakátů (9x), případně „vyrábění map“. Dále velmi oceňují, že byli venku, mohli se sami pohybovat po Středoklukách a jejich okolí (5x) a navštívit konkrétní místa (Panský rybník, Břízky) či místa, na kterých ještě nebyli (2x). Pět týmákům se nejvíce líbily konkrétní činnosti v rámci hydrobiologické (2x) a dendrologické (3) aktivity. Čtyři týmáci nejvíce oceňovali skupinovou práci a třem se líbilo všechno – „celkově bylo všechno zajímavé“.

V tom, co se jim **nelíbilo**, se týmáci shodovali už daleko méně. Čtyřikrát se objevuje tvrzení, že program byl příliš dlouhý, jeden z respondentů naopak program považuje za příliš krátký. Čtyřikrát týmáci uvádí i stížnosti související s pohybem v terénu („že jsem měla špinavé věci!“, „chůze“, „horko“, kopřivy) a čtyřem týmákům se také nelíbily některé aspekty jejich aktivit („brouci“, „některé cesty“, „měření stromů“ a jednoho „nebavilo ortofoto“). Tříkrát se stížnosti týmáků týkají spolupráce ve skupině a nelíbilo se jim „uspořádání týmu“, či otravní kluci (2x). Někteří týmáci byli také nespokojeni s jednotlivými částmi programu, nelíbila se jim hra na hřišti (2x) a „jak jsme museli dělat plagáty“. Chlapec, který se pořežal o rákos, se pochopitelně nelíbilo „šití ruky“, dalšímu týmákovi byl nespokojený s obědem. Deset respondentů na otázku neodpovědělo či napsali, že na programu nebylo „nic“, co by se jim nelíbilo. Dvěma se doslova „líbilo všechno“.

Více než polovina týmáků na programu na programu nic **změnit** nechce či na otázku neodpověděla (2x), dokonce se jednou objevuje, že program takto je „ideální“. Jeden z týmáků by naopak změnil „všechno“. Osmkrát děti uvádějí, že by program zkrátily, jedna z dívek to vysvětluje tím, že jí bolely nohy. Jeden z chlapců by chtěl změnit kapitána a jedna dívka navrhuje pracovat ve větších skupinkách. Respondenti dále navrhují „chodit bez dozoru – jen proto, abychom byli zodpovědní“ či „aby byly mapy vyznačeny šipkami“. Chtěli by také, aby byl program zábavnější a nějaké soutěže, které by určitě byly „lepší než skládání papírků“.

²⁸Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.3.7 Středokluky – reflexe týmáci, kompletní přehled odpovědí na jednotlivé otázky viz příloha 6.3.8 Středokluky – výsledky reflexe týmáků.

Nejčastěji týmáci popisují, že se **naučili** konkrétní dovednosti, které byly náplní jednotlivých aktivit (11x). Nejvíce jich vypisuje měření stromů (5x), dále určování vodních živočichů či orientaci v mapě. Sedmkrát týmáci uvádějí, že se naučili něco nového o stromech, vodních živočiších (a třeba i jejich chování) nebo Středoklukách a jejich částech. Jedna z týmaček si uvědomila, že ji program ukázal nové možnosti toho, co je možné dělat („*Že jsem zkoumala živočichy, že vím, že to jde!*“). Tři týmáci uvádějí konkrétní poznatky či zkušenosti, které jim program přinesl. Jejich odpovědi uvádíme v celém znění:

„Vůbec sem netušila že okolo nás je gotika stromů a že to není moc starý les.“

„Kolik zajímavých živočichů je kolem nás.“

„Naučila jsem se, že původně byl v Břízkách kamenolom nebo skála.“

Osm z repondentů se podle svých slov nic nenaučilo, nebo na otázku neodpověděli (1x). Jeden to vysvětluje tím, že „*chyběl*“ (jedná se o chlapce, který musel odjet na šití ruky).

Více než dvě třetiny týmáků by se programu rády **zúčastnily znovu** (14x odpověď ano, 10x spíše ano) a šest dětí neví, jestli by se programu znovu chtělo zúčastnit.

Se svými kapitány byla spokojena naprostá většina týmáků. Jen dva respondenti uvádějí, že byli spokojeni „*možná*“, jeden si stěžuje, že kapitán „*nic nedělal, práci týmu jsem odvedl já*“ a jeden tvrdí že spokojen nebyl, protože kapitán „*nic nerobil*“. Hodně kapitánů bylo jednoduše spokojeno nebo docela spokojeno (5). Ostatní navíc svého kapitána či kapitánku chválili za to „*že byla hodná a brala ohledy na každého*“, že se jim věnoval, řekl jim, jak se měří stromy, uměl hledat dobře v mapě, všechno jim vysvětlil, dobře vše zorganizoval, pomáhal svému týmu určovat živočichy, „*věděl, jak se zachovat, když jsme se stratili*“, „*občas spolupracoval*“ nebo prostě jen „*pomáhal*“. Dále týmáci u svých kapitánů oceňovali jejich konkrétní vlastnosti a v dotazníku se tak objevilo, že kapitán byl hodný (7x), byla s ním sranda (3x), byl chytrý (2x) či šikovný, milý, dobrý nebo spolehlivý. Dva z týmáků zmiňují, že jejich kapitán potom musel odejít, protože mu bylo špatně. Některé odpovědi uvádíme v doslovném znění:

„Kapitán byl šikovný, uměl hledat dobře v mapě a celkově ho chválím. Chválím ho protože je chytrý.“ „*Úžasnej! Je s ním sranda...*“

„moc věděl jak se zachovat když jsme se stratili“

„byl hodný, chtěl bych ho příště. je sním sranda“

Naprostá většina týmáků si myslí, že **zadání rozuměla** dobře (odpověď ano 15x, odpověď spíše ano 13x). Jedno z dětí nevědělo, zda zadání rozumí, dva týmáci vybrali odpověď ne a spíše ne.

Úkoly přišly týmákům středně náročné (12x) či spíše jednoduché (11x). Osm respondentů ohodnotilo úkoly jako nejlehčí.

4.6.4 Rozhovor s učiteli (27.6.)

Rozhovor se všemi učiteli probíhal odpoledne po programu na základě otázek připravených pro rozhovor s učitelem ve Ctěnicích²⁹. Vzhledem k tomu, že přípravu programu jsme do značné míry zajišťovali my, při rozhovoru jsme použili jen některé otázky z připraveného seznamu. Rozhovor byl nahráván na diktafon a trval přibližně 35 minut.

Celkový **pocit z programu** je dobrý. Na ty naše čtyři vstupy je podle učitelů výsledek ohromující, čas věnovaný programu byl plně využit. Program se prý nám i dětem povedl, děti to bavilo.

Metodické materiály

Úvodní materiály byly podle učitelů obsažné a psané spíše jako pro nějaké větší akce. Působily dojmem, že to nelze zvládnout, vypadaly hodně vědecky. Text je dlouhý – spíš k odmítnutí. Je nutné ho zkrátit, člověk ho nečte či probere jen nadpisy.

Časové náležitosti programu

Bylo by vhodné, kdyby **část venku byla o něco delší a vevnitř naopak kratší** (dvě a půl hodiny na výrobu plakátů je až dost). Do terénu by také mohlo být připraveno více úkolů, první týmy přišly už čtvrt hodiny před koncem práce v terénu. Některé z týmů věnujících se mapám si možná nekreslily obrázky, jak měly za úkol.

Trochu nešikovné bylo, že některé skupiny měly plakáty hotové rychle, některé to stihly jen tak tak, čas se na poslední chvíli ještě měnil.

Dávali jsme najevo překvapení nad tím, že při tomto projektu se jeho **všechny části dobře stáhaly** (na rozdíl od všech ostatních projektových dnů). Učitelé si myslí, že je to tím, jak je zde všechno blízko.

Celkově by možná bylo dobré program zkrátit (tak o půl hodiny). Tady se projektového dne účastnily děti od páté do deváté třídy a ke konci už ztrácely pozornost.

Návrhy na vylepšení programu

Děti bychom měli pobízet více k otázkám, skoro se neptaly. Daly by se také srovnat výsledky týmů věnujících se stejným aktivitám – pracovaly na různých místech a mohly by své výsledky prokonzultovat navzájem. To by bylo možné v části programu, ve které by se spolu bavily týmy se stejnou specializací.

Zajímavé by také bylo, kdyby prezentující ukazovali, co přesně našli v kterém rybníku. Děti by si to mohly písemně připravit – každý tým by zformuloval nějakou otázku. Z otázek by potom mohl být připraven krátký kvíz. Pěkné by také bylo vzít kameru s projektorem a promítnout listy, vodní potvůrky či další vzorky na zeď – tak, aby je mohli vidět všichni.

²⁹ Viz příloha 6.2.9 Ctěnice – Otázky k ověřování pro učitele

Práce v terénu

Skupiny, co k nám přišly, pracovaly se zaujetím. Kapitán byl poučen z hlediska bezpečnosti, věděl co a jak. Týmy obecně měly přesné pokyny a bylo jim jasné, jak mají postupovat. U hydrobiologů byl ten problém, že nejdřív nabírali jen volnou vodu a ne bahno či substrát. Pak už je to přestalo bavit, asi by vylovili mnohem víc.

Pohyb v terénu

Dole u potoka se sešly tři hydrobiologie dohromady a ještě navíc v nich byli ti živější kluci. Někdo se tam nakonec namočil, jiný si dokonce natrhl kalhoty. Bylo poměrně náročné je poslat jinam zvlášť.

Jedna hydrobiologie se potom svého dozoru snažila zbavit, a když jsme šly s paní učitelkou vpředu, více a více zaostávala, až nám zmizela úplně. Tak jsme je nechaly a věnovaly se jiným skupinám. Jiný tým se zase zdržoval před obchodem ve vesnici a divil se, proč je někdo posílá pracovat, když přece mají dost času.

Rozdělování dětí

Všechny děti byly seznámeny s možnými aktivitami, dvě vždy napsaly na lístek. Podle toho proběhlo rozdělení do týmů. Kapitáni byli rozdělení podle toho, koho jsou schopní zvládnout. Rozdělení probíhalo tak, aby v jednom týmu nebyly děti, které spolu dobře nevychází. Všichni nakonec říkali, že jsou spokojení.

Který prvek či část programu je podle vás nejdůležitější?

Děti se dostaly se do míst, kde třeba ještě nebyly. Například na Pančák (pozn. rybník v takzvané Panské zahradě) se na prvním stupni chodívalo bruslit. Nějaká paní tam dneska děti potkala a říkala, že je to soukromý pozemek, proto už tam také nechodíme.

Důležité myslím bylo, že to ty děti **mohou vnímat jako celek** – to znamená, že vlastně i něco musí připravit, něco musí zažít, prožít, vidět. To si myslím, že pro ně škola v běžné dny nenabízí a je to důležité.

Prospěšné bylo, že **mohly program prožít jako jeden kolektiv**. Čím víc spolu navzájem mluví, byť se všichni znají, tím líp. Fungují sice jako jeden kolektiv, znají se, ale každá další příležitost je dobrá.

4.6.5 Celkové hodnocení

Celkově program hodnotíme určitě **kladně**. Učiteli i dětmi byl hodnocen celkově pozitivně, ukázalo se, že druhý stupeň malé ZŠ na vesnici je vhodnou cílovou skupinou programu. Důležité pro nás bylo zjištění, že pokud jsou kapitáni starší než ostatní účastníci programu, tak i když projdou jen minimální přípravou, mohou svou roli zvládnout celkem dobře. Potěšilo nás, jak pěkné plakáty ve Středoklukách vznikly a do jak jednotného celku se podařilo výsledky týmů propojit. Velmi nás také povzbudilo pozitivní hodnocení programu učiteli, kteří

oceňovali, že ho mohl společně prožít celý kolektiv druhého stupně a také komplexnost programu.

Na co jsme se při ověřování programu zvláště zaměřili?

Konkrétnější zadání práce ve Středoklukách se osvědčilo. Úkoly byly podrobně popsány a připraveny vždy s ohledem na konkrétní místo, kde bude aktivita probíhat. Týmy dostaly mapu s vyznačením míst, kterým se v rámci aktivity mají věnovat. Plakáty nejspíše i kvůli tomu vznikly poměrně bohaté po obsahové stránce.

Program probíhal s **celým druhým stupněm malé ZŠ**, což se ukázalo jako **velmi vhodné**. Děti se dobře znaly, byly schopné i mezi ročníky spolupracovat a výhodou bylo, že jsme během projektového dne mohli využít celý prostor školy. Každá kombinovaná skupina tak mohla pracovat ve vlastní třídě. Dále bylo výhodné, že se programu mohli účastnit také všichni učitelé a nenastávaly žádné komplikace se suplováním a podobně.

Kapitáni přes minimální přípravu zafungovali dobře, přesto však považujeme za vhodné, **přípravu s kapitány prohloubit**.

Sociálně-psychologické aspekty programu

Vzhledem k tomu, že program probíhal v samém závěru roku, nepodařilo se nám s kapitány ani ostatními dětmi provést jeho ústní reflexi. Zaujalo nás však, že z písemných vazeb a rozhovoru s učiteli vyplývá, že **za nejdůležitější aspekt programu** považují jeho účastníci to, že **mohli více poznat okolí své školy (často i bydliště) a navštívit ve svém blízkém okolí místa, kde třeba ještě nebyli**.

Učitelé také oceňovali to, že děti během programu **fungovaly jako jeden kolektiv** a že program pojímal výuku **komplexně** – od přípravy přes práci v terénu až k samotným výsledkům a poznatkům.

Hlavní východiska pro další ověřování a vývoj programu

Rádi bychom **prohloubili přípravu programu s kapitány** a zaměřili se více na **reflexi programu se všemi jeho účastníky**.

Nutné je také **zkrátit metodické materiály** pro učitele a zajistit, aby **nepůsobily tak složitě**. Učitelům by z nich mělo být jasné, že program opravdu je možné zrealizovat.

5 ZŠ Strossmayerovo náměstí – STROMOVKA (24. 10. 2012)

Učitelé ZŠ: Miroslava Romanová, Jaroslava Pospíšilová

Další organizátoři: Lukáš Nehasil, Jasna Simonová

Cílová skupina: 7. ročník, kapitáni ze stejného ročníku (celkem 25 dětí)

Asistenti: student Gymnázia Přírodní škola Filip Mašek (septima, fotografická dokumentace)

5.1 Na co jsme se při ověřování zvláště zaměřili?

Při programu ve Stromovce jsme chtěli ověřit práci s kapitány, kteří by pracovali s týmáky ze stejné třídy. Zatím v našich programech byli kapitáni většinou starší studenti (8 třída – ZŠ Albrechtická, 9 třída - ZŠ a MŠ Středkoluky), kterým jejich věk dopomáhal k většímu respektu u týmáků a i jejich příprava na roli kapitánů mohla být možná i díky tomu pro nás i učitele jednodušší. Práci s kapitány jsme chtěli pojmout podobně jako při přípravě programu se ZŠ Albrechtická. Chtěli jsme, aby si kapitáni před samotným programem aktivity vyzkoušeli a případně s námi dořešili případné nejasnosti, aby při programu mohli efektivněji ostatním týmákům vysvětlit, o co jde.

Dále jsme chtěli vyzkoušet minimálně jednu ještě nevyzkoušenou aktivitu. A u ostatních vybraných aktivit ověřit, zda je lze provádět v uměle udržovaném biotopu jako je městský park, který má mnoho negativ i pozitiv, jako je například rozmanitější a k určování náročnější druhové složení stromového patra, sekané travnaté plochy, místa, která můžou být nějak speciálně obhospodařována a podobně.

5.2 Stručný popis programu

Před samotnou přípravou programu jsme se s vedením školy dohodli na základních propozicích - zdali je možné program s jejich dětmi provést a kdy by to bylo pro obě strany vhodné. Následovalo několik schůzek s paní učitelkou Romanovou. Také jsme s paní učitelkou žákům nastínili základní rysy programu.

Vybrané kapitány jsme vzali několik dní dopředu do Stromovky, aby si zde vyzkoušeli všechny aktivity včetně vyvozování závěrů ze sebraných dat. Vybrali si také, kterou aktivitu budou při programu provádět se svými týmy a poté si ve škole zkusili navrhnout podobu plakátu. Také jsme je obeznámili blíže s rolí kapitána.

V den programu jsme se s dětmi sešli v osm hodin před školou a vydali se směrem ke Stromovce, kde proběhlo lehké nastínění struktury dne a úvodní hra. Po hře jednotlivé týmy dostaly materiály k aktivitě a vydaly se plnit zadané úkoly. Po přibližně hodině jsme se vypravili do školy, kde následovala patnáctiminutová přestávka.

Následovalo rozdělení do velkých skupin, které dostaly za úkol vytvořit plakáty se zpracovanými výsledky. Ukázalo se, že na tuto část by bylo dobré kapitány lépe připravit. Někteří si nevěděli moc rady, přestože dostali písemné zadání s kritérii k plakátu a jeho částem. Celkové zpracovávání trvalo hodinu a čtvrt, přičemž efektivní činnosti dosáhly skupiny zpravidla až po dvaceti či třiceti minutách.

Při přípravě na prezentaci výstupů bylo třeba mnohdy vstupovat do práce a postarat se o plonkové děti, které neměli co dělat.

Prezentování plakátů proběhlo v přírodopisné učebně, kde bylo seskupeno několik lavic a na vzniklém pódiu se prezentovalo. V této části chyběly úkoly, které by přednášející pokládali svým posluchačům.

Po prezentaci jsme program celkově zhodnotili a rozdali dětem písemnou zpětnou vazbu.

5.3 Příprava programu

Nejprve jsme 28. 8. program velice stručně představili panu řediteli ZŠ Strossmayerovo náměstí. Poté následovala schůzka s paní učitelkou Romanovou, která zde učí biologii a zeměpis. Jí jsme program představili a po necelých dvou týdnech jsme se sešli s dětmi. Jim jsme lehce nastínili program a popsali jim roli kapitána. Také jsme se jich zeptali, kdo by stál o to kapitánem být.

Ještě před samotným kapitánským dnem jsme se spolu s panem učitelem Tichým vydali do Stromovky a vybrali vhodné aktivity a vhodná území, na kterých by bylo nejlepší aktivity provádět.

Materiály potřebné na programový den jsme připravovali dva dny dopředu. Některé věci jsme opomněli a tak bylo třeba některé tabulky vytisknout těsně před samotným programem.

5.3.1 Kapitánský den

19. října, 9:00 – 11:45s kapitány bez paní učitelky Romanové

Ráno od 6:30 jsme si dopřipravovali materiály, které byly nezbytné pro to, aby si kapitáni mohli vyzkoušet jednotlivé části programu.

S kapitány jsme se sešli v devět hodin před vrátnicí školy. Byly zde všichni, ale ukázalo se, že ne všichni mají psací potřeby a podložky na psaní, proto jsme je pro ně poslali, čímž se náš plánovaný odchod trochu zpozdil. Potom jsme si napsali jména všech žáků a vyrazili pěšky do Stromovky.

Po cestě jsme si s dětmi povídali o různých tématech, která se přímo nevztahovala k připravovanému programu. Cesta nám trvala přibližně 20 minut, nevyskytl se zde žádný problém s respektováním našich osob či pokynů k cestě.

Ve Stromovce jsme, jako úvodní aktivitu, zvolili hru na ponorky. Chtěli jsme zjistit, jak jsou kapitáni schopni spolupracovat a kteří se více projeví jako vůdčí. Hra je bavila, proto jsme si zahráli ještě jedno kolo.

Poté jsme jim stručně představili strukturu celého programového dne. Více jsme rozvinuli práci v terénu a jejich úlohu v ní. Také jsme je rozdělili do třech trojic, ve kterých si vyzkoušeli první aktivitu.

První aktivita byla botanika. Kapitáni měli popsat dva čtverce. Jeden měl být na volném prostranství a druhý pod stromem, který by ho zastiňoval. Kapitáni neměli s tabulkami zásadní problémy, ale vynechávali profil a občas zapomněli na některé kategorie, jako je vlhkost či zastínění. Už zde se občas vyskytl problém s ignorací označení tabulek, nebylo jasné, která tabulka je k jakému čtverci. My jsme procházeli mezi nimi a pomáhali jsme jim začít či dovysvětlovali jim některé nepřesnosti. Ukázalo se, že i přes předchozí vysvětlení většina kapitánů tabulky celé nepochopila, a že by bylo dobré je předělat tak, aby jejich vyplňování bylo více intuitivní i pro někoho, kdo nikdy neprováděl žádný botanický průzkum. Po té co kapitáni čtverce zdokumentovali, jsme se sešli na místě, kde jsme hráli úvodní hru. Zde si jednotlivé kapitánské trojice navzájem představili své výsledky a zjištění. Vzhledem ke zjednodušení aktivity nebyl problém s vyvozením závěrů. Otázkou je, jestli by nebylo lepší kapitány učit druhy rostlin, které se na čtvercích vyskytují a ne si vymýšlet pro ně svá vlastní jména. Bylo by pak snadnější druh identifikovat a zaznamenat i na ostatních čtvercích, protože při vymýšlení vlastních jmen má občas jeden druh rostliny více pojmenování, což znemožňuje formulovat některé závěry. V případě, že bychom kapitány druhy učili, byla by jejich příprava na aktivitu mnohem časově náročnější a nebylo by jisté, kolik si toho jsou schopni zapamatovat a nakolik budou schopni druhy určit správně i při programu samotném.

Druhou aktivitou byla nová dendrologie, kterou jsme upravili pro potřebu městského parku, kde nešla v původní verzi provést. Ještě než jsme začali tuto aktivitu dětem vysvětlovat, přerozdělili jsme trojice, ve kterých pracovali, aby zde nevznikaly zaběhlé role, kdy by někteří mohli být více pasivní a aby nevznikaly postupy práce, které by nemusely být zcela ideální.

Během této aktivity kapitáni poctivě vyplňovali tabulky a snažili se stromy zařadit do jednotlivých kategorií ne od oka, ale přemýšleli nad tabulkou, která zde byla mnohem jednodušší než u předchozí aktivity. Ukázalo se, že někteří jsou schopni některé druhy stromů bez větších problémů určit. Během aktivity jsme mezi nimi procházeli a kromě občasných rad jsme sbírali listy stromů, které zaznamenávali. Po přibližně deseti minutách jsme se sešli a trojice si navzájem představili své zjištění. My jsme jim také pomocí nasbíraných listů představili druhy stromů, které se na území nacházeli. Poté následovala krátká přestávka

Jelikož jsme byli v časovém skluzu, poslední aktivitu, zabývající se cestní sítí, jsme jen společně prolétli. Na cestě jsme rozložili jednotlivá mapování, stabilní katastr, snímek z 50. let a dnešní ortofoto mapu. Ukázali jsme si, kde stojíme a vysvětlili kapitánům smysl celé aktivity. Také jsme jim ukázali, jak se tabulka vyplňuje a osvětlili jim různé její kategorie.

Po této aktivitě jsme se vydali do školy. Cesta proběhla v pořádku a trvala nám přibližně stejnou dobu jako cesta do stromovky.

Ve škole se děti přezuly a sešli jsme se s nimi na chodbě před schodištěm. Společně jsme se vydali do jedné z našich menších tříd, která byla v té době volná. Zde jsme jim společně představili druhou část projektového dne a rozdělili je k jednotlivým aktivitám. Snažili jsme se jim vysvětlit aspekty kapitánské práce a její úskalí.

Rozdělení do aktivit jsme se obávali, mysleli jsme si, že pro kapitány bude jedna z aktivit atraktivní a budou se o ni přít. Proto nás překvapilo, že když se jich na nějakou aktivitu přihlásilo více, než bylo možné, několik z nich dobrovolně řeklo, že se klidně budou věnovat jiné.

Poté jsme se věnovali přípravě na tvorbu výstupů, plakátu. Pomocí brainstormingu jsme spolu s kapitány dali dohromady věci, které by se měly na plakátu objevit a jak by měla vypadat jeho celková podoba. Při tom jsme na tabuli kreslili schéma plakátu a jeho částí.

Také jsme se věnovali prezentování plakátu, kdy jsme požádali dva z kapitánů, aby nám náš provizorní plakát z jedné A3 podrželi, a ukázali jsme si největší chyby při prezentování spolu s tím, jak by měl mluvený projev vypadat. Snažili jsme se, aby většinu kritérií řekli sami kapitáni a my jejich nápady jen trochu usměrnili, aby se nejednalo o přednášku, protože na nich už byla vidět určitá nepozornost a únava.

Po ukázce prezentace jsme kapitány rozdělili do skupinek po třech, které měli tvořit základ kombinovaných skupin. V těchto skupinách si měli zvolit vedoucího plakátu. Tento krok byl trochu rozpačitý, ale nakonec jsme měli tři vedoucí plakátu. Dále jsme jim rozdali papíry o velikosti A3, na který měli vytvořit návrh plakátu, kde by bylo naznačené, kde jaký tým bude mít místo na své výsledky. To kapitánům moc nešlo, což spolu se ztrácející pozorností nedělalo dobrotu. Příště by bylo dobré do této části zařadit více přestávek a věnovat se tvorbě výstupů a jejich prezentaci podrobněji. Bylo by dobré, každou skupinku nechat odprezentovat svůj návrh plakátu a společně se všemi jejich prezentaci rozebrat.

Na konec, jsme kapitánům poděkovali, shrnuli, co jsme si řekli a odvedli je zpět k jejich spolužákům.

5.4 Samotný průběh programu³⁰

24. října, 8:00 – 14:30 hod

solitery, botanika, stromy, cesty – PLAKÁT

solitery, botanika, stromy, zástavba – PLAKÁT

Ráno před samotným začátkem programu jsme ve škole dopřipravili materiály. Potom jeden z nás vyrazil napřed na smluvené místo ve Stromovce, kde připravil úvodní hru. Druhý šel čekat před školu na děti a paní učitelky.

Sraz byl naplánovaný na 8:00, ale v tomto čase zde ještě nebyli všichni. Po pěti minutách se sešlo celkově 25 dětí včetně kapitánů. Představil jsem dětem Filipa a řekl jim o jeho úloze během programu. Poté jsme se vydali do Stromovky. Cesta proběhla bez problémů, ale trvala nám o pár minut déle, než jsme předpokládali. Sraz venku před školou nám ale ušetřil čas, který bychom jinak ztratili přezouváním a přesunem ven.

Když jsme dorazili na smluvené místo, byla zde už hra nachystána společně s hromádkami materiálů pro jednotlivé týmy.

Úvodní hra byla podobná jako při minulých programech. Pojmy byly orientované na aktivity, kterým se děti měly dále věnovat. Tentokrát neměli malé papírky, které bylo třeba přiřadit, ale papír s pojmy a vysvětlením či obrázky označený písmeny a čísly, které pomocí tabulky přiřazovali k sobě³¹. Během vysvětlování úvodní hry se vykryštoval nový problém. Jelikož někteří žáci chyběli, bylo třeba přerozdělit týmy, aby v některých nebyli pouze dva žáci. Také jsme dětem zapomněli říci, že ten, kdo při úvodní hře zapisuje, by neměl s nimi chodit po nápovědách. Týmy se tak pohybovaly po hracím poli ve skupině a někteří jejich členi se cítili plonkoví. Po odevzdání přiřazených pojmů neproběhlo žádné vyhlášení, což byla škoda. Mohlo to některé děti motivovat k další práci.

Po úvodní hře jsme si zavolali k sobě kapitány a rozdali jim materiály na aktivity³². Po předání jsme si řekli čas, kdy se zde zase sejdeme a týmy vyrazily do terénu.

Během práce v terénu jsme se pohybovali mezi nimi a snažili se jim pomoci či je do práce navést.

Týmy zabývající se novou aktivitou stromy parku, neměly s prací výraznější problémy. Byl to jeden tým složený ze třech holek a dva se smíšeným pohlavím. Holčičímu týmu šla práce dobře, nebyl zde patrný problém s autoritou kapitána respektive kapitánky a týmáci neměli ani problémy s určováním druhů stromů. Dokonce zkoušeli podle vlastního klíče určit nově

³⁰ Harmonogram programu viz 6.4.1 Stromovka – harmonogram

³¹ Viz příloha 6.4.2 Stromovka – nové zadání úvodní hry

³² Zadání jednotlivých aktivit viz příloha 6.4.3 Stromovka – zadání aktivit

vysazené stromky, u kterých jsme nevěděli co za druh to je. Velice rychle také vyplnili celou tabulku, tak jsme jim jí rozšířili i na druhou stranu papíru.

Obr. 4 Na mapě jsou vyznačená zkoumaná území jednotlivých aktivit. Modře jsou území, kde se pohybovaly týmy zabývající se stromovým porostem park. Červeně jsou lokality, na kterých zkoumali botanici, a oranžová elipsa znázorňuje území, kde se pohybovaly týmy zabývající se historií a současností cestní sítě.

Smíšený tým pracující v trojúhelníku mezi cestami poblíž území, kde probíhala hra, byl celkem dost laxní. Práci sice dělali, ale bylo jim třeba pár věcí dovysvětlit a ani poté nedělali práci s přílišným zaujetím. Je možné, že za to mohla postava nepříliš výrazného a průbojného kapitána.

Příště by bylo dobré dát týmům zabývajícím se touto aktivitou k dispozici staré mapování zkoumaného území, aby se mohli podívat, jestli na něm nenajdou některé staré stromy, které lze v lokalitě vidět i dnes.

Botanici měli problém se začátkem práce. Neuměli pracovat se zadáním, které jsme jim rozdali. Bylo by příště vhodné s ním pracovat už při kapitánském dnu. Po vyjasnění některých věcí se ale celkem rychle vydali do terénu. Větší problém byl se zaznamenáváním jednotlivých druhů. Ani to, že si jejich jména mohli vymýšlet, nepomohlo k tomu, aby jich do tabulek napsali více. A to přesto, že když jsme se do čtverce společně podívali, našli jsme jich tam opravdu dost. Další problém s vymyšlením druhů tkvěl v tom, že týmy poté nebyly schopné říci, jestli tento druh rostl i na jiných čtvercích, poněvadž ho pokaždé zaznamenal s jiným názvem. Také často zapomínali vyplňovat kód či název čtverce, podmáčenou, zastínění a skoro pokaždé vynechali reliéf.

Jejich pracovní nasazení nebylo příliš dobré a jeden tým bylo častěji vidět spíše postávat a bavit se než pracovat.

Bylo by dobré se znovu zamyslet nad koncepcí botanických tabulek a předělat je tak, aby jejich vyplňování bylo více intuitivní. Také je třeba znovu zvážit nakolik do aktivity zahrnout vymýšlení vlastních názvů neznámým druhům.

První tým zabývající se cestní sítí měl početní nevýhodu, měl pouze dva členy. Přestože tvrdili, že ví co a jak, nebyla vidět žádná aktivita a tak jim bylo třeba práci znovu pečlivě vysvětlit a také bylo třeba jim zorientovat mapy. Druhý tým hned po zorientování mapy vyrazil do terénu, kde efektivně pracoval. Poslední z týmů, se snažil co nejvíce informací zjistit z mapy. Spoléhal mimo jiné také na znalosti Stromovky svého kapitána a až po několikátém napomenutí, se nám podařilo je poslat projít si cesty ve vyznačeném území. Aby byla jejich práce efektivní, museli jsme je chvílemi napomínat. Potom co se vzdálili k lavičkám, je totiž více zaujímal mobil než staré mapy.

Bylo by asi dobré příště do mapy zaznačit více orientačních bodů, aby se jednotlivé týmy mohly v terénu lépe orientovat. S vyplňováním tabulek neměl nikdo výrazné potíže.

Celkově práce v terénu měla několik problémů. Kapitáni neměli dostatečnou autoritu a ani se někteří nesnažili si jí získat. Pokud jsme se ale objevili poblíž, snažili se práci týmu alespoň trochu organizovat. Dalším velkým problémem bylo počasí. Byla celkově dost zima a většina dětí na to, přes předchozí varování, nebyla připravena. Neměli pořádné bundy, občas žádné, a ani jejich obutí nebylo zcela ideální. Podzim také nenapomáhal určování rostlin.

Po hodině práce v terénu jsme proto zamířili do školy. Hned při odchodu se ukázalo, že se jedné studentce ztratil mobilní telefon. Jeden z nás se tedy s ní a její kamarádkou vrátil na místa, kde se se svým týmem pohybovala, zatímco druhý pokračoval se zbytkem dětí a paní učitelkami do školy. Cestou se ještě vyskytlo několik incidentů mezi učiteli a holkami, které se chtěli jít domů přezout do suchých bot.

Po chvíli se přidala skupinka s nalezeným telefonem. Když jsme dorazili do školy, ostatní třídy se zrovna učili, proto jsme v relativní tichosti zamířili rovnou do učebny přírodopisu. Zde jsme vyhlásili patnáctiminutovou přestávku, během které jsme s paní učitelkou připravili materiály na tvorbu plakátu. Po přestávce jsme dětem vysvětlili, co bude obnášet další program. Řekli jim o rozdělení do kombinovaných skupin, také jsme si s nimi stručně ujasnili kritéria plakátů a předali jim materiály na jeho výrobu spolu s pokyny, co by se tam mělo objevit.

Poté jsme jednu ze smíšených skupin zavedli do jedné z našich volných tříd (Ioty), zatímco zbylé dvě zpracovávaly své výstupy společně ve velké učebně přírodopisu, kde jsme srazili lavice do dvou velkých stolů. Kombinované skupiny měly začít rovnou tvořit plakát. Bylo zde vynechané vzájemné představování aktivit, což se ukázalo jako chyba. Tato část měla jednotlivé týmy navést k jednoduché formulaci toho, co poté mělo být napsané na plakátu i jim později pomoci při prezentaci své práce.

Práce na plakátech se rozjížděla velice pomalu. Nepomohli k tomu ani vedoucí plakátů ani zadání, s kterým se snažili pracovat. Zadání by příště mělo asi začínat ještě konkrétnějšími pokyny. Nejlépe si vedla kombinovaná skupina pracující odděleně v Iotě. Zde se jeden týmák

chopil vedení, a tak získala práce potřebnou strukturu a efektivitu. Tento „samozvaný vůdce plakátu“ rozděloval jednotlivé úkoly týmům i konkrétním lidem. Také vymyslel celkové rozvržení plakátu.

Zbylé dvě kombinované skupiny s prací na plakátu bojovaly. Největší problém bylo jejich vzájemné rušení. Žáci, kteří neměli zrovna co dělat, vyrušovali druhou skupinu, což mělo demotivující efekt i na ty, kteří se snažili na plakátu pracovat. My jsme se snažili vedoucím plakátů pomoci zadáváním úkolů týmům i je navádět na rozvržení plakátu, ale i přesto začaly skupiny efektivně pracovat přibližně až dvacet minut před limitem pro dokončení plakátů. Z tohoto důvodu jsme byli nuceni dát na dokončení o patnáct minut více času. Po dokončení plakátů jsme dětem dali krátkou přestávku.

Následoval nácvik na prezentaci. Tento čas měly skupiny využít na výběr prezentujících a jejich přípravu na představení plakátů. Oddělená skupina se tohoto úkolu chopila zodpovědně a vážně. Nebyly zde ani větší hádky o tom, kdo chce a kdo naopak nechce prezentovat.

Ve skupinách pracujících v přírodopisné učebně byl problém s výběrem prezentujících i jejich přípravou. Ti, kteří neměli prezentovat, dělali nepořádek a znemožňovali jakékoliv soustředění ostatních. Neproběhla zde žádná zkušební prezentace či něco podobného.

Poté jsme sklidili nepořádek po tvorbě plakátů. Skupina, která pracovala v Iótě se přesunula k ostatním. Také jsme z několika lavic vytvořili pódium, na kterém měli skupiny prezentovat.

Před začátkem samotné prezentace plakátů jsme děti seznámili s nejčastějšími chybami při mluveném projevu. Opomněli jsme jim říci, aby si připravili kontrolní otázky pro publikum, což nevedlo k takovému zapojení posluchačů. Prezentující měli dobrý projev a celkem se jim podařilo udržet si pozornost posluchačů. Padlo i několik otázek z řad žáků. Problém nastal, když jedna slečna odmítla prezentovat. Ona ani její kapitánka nebyla ochotna na pódium vylézt a říci něco o tom, co dělali. Nakonec jsme kapitánku přemluvili a ona prezentovala spolu s ostatními. Neměla ale projev nijak připravený, což bylo při proslovu patrné. Po prezentaci každé skupiny jsme zapomněli na zhodnocení plakátu a projevu řečníků. Což mohlo být poučné pro skupiny prezentující po nich i pro ostatní. Do prezentací zasahovali paní učitelky, kladly otázky i opravovali některé nepřesnosti.

Po prezentování byly plakáty zavěšeny na nástěnku. Také jsme dětem rozdali písemné vazby. Po jejich vyplnění jsme společně s dětmi uvedli třídu do předchozího stavu. Poté jsme celkově zhodnotili program a dětem poděkovali. Paní učitelka také poděkovala nám.

5.5 Hodnocení programu

5.5.1 Naše hodnocení

Celkové hodnocení z naší strany je kladné. Program proběhl celkem hladce. Předchozí příprava kapitánů se znovu osvědčila. Znovu se ale ukázalo, že je třeba klást při kapitánském dni ještě větší důraz na přípravu představování týmů v kombinovaných skupinách a zpracování výstupů.

Také by bylo dobré kapitánský den lépe strukturovat. Kapitáni ke konci kapitánského dne neudrželi tolik pozornosti a hodilo by se ho připravit delší a začlenit do něj více volnějších ploch a přestávek.

Práce kapitánů v terénní části programu byla celkem dobrá, ale byl zde znát nedostatek respektu od týmáků. Společně s novým zadáním si někteří kapitáni nevěděli rady a místo aktivního řešení tohoto problému se nechali strhnout zbytkem týmu. Při zpracovávání to bylo patrné také. Myslíme si, že to bylo také kvůli tomu, že kapitáni byli ze stejné třídy a tudíž stejně staří. Příště by tedy bylo lepší využívat jako kapitány žáky ze starších ročníků.

Problémem bylo počasí a připravenost dětí, které nebyly dostatečně oblečeny. Příště by bylo třeba lépe je o počasí informovat. Také by bylo vhodné více apelovat na to, aby všichni měli psací potřeby a podložku na psaní.

Inovace úvodní hry, kdy jednotlivé týmy nepřirážovali k sobě malé papírky, ale věty pomocí tabulky a čísel přiřazovaných k písmenům, se osvědčila. Je třeba ale zdůraznit, že ti, kteří zapisují, se nesmí pohybovat po hracím poli, ale měli by zůstat na jednom místě a posílat pro nápovědy ostatní.

U písemného zadání aktivit nebyly výsledky zcela relevantní, protože je kapitáni nedostali předem při kapitánském dni a ani s ním nijak nepracovali, dostali ho až těsně před programem. Většina z nich se na něj ale nepodívala a tak ho na začátku terénní části viděla poprvé. Ukázalo se, že je třeba napsat více jednoduše a asi by bylo dobré dát do zadání více praktických a jednoduchých příkladů. Zadání pro zpracovávání výstupů se také neosvědčilo. Těžko říci, je-li tomu tak kvůli neprůbojným kapitánům, vedoucím plakátů, ruší se skupin při tvorbě plakátů či opravdu samotným zadáním.

Také se objevilo pár menších organizačních problémů, které nebylo těžké vyřešit

5.5.2 Hodnocení kapitánů

Kurzívou jsou uvedené doslovné přepisy odpovědí.

Hodnocení vyplývající z písemné zpětné vazby (24. 10. 2012)³³ získané od všech devíti kapitánů

Písemná zpětná vazba byla získána pomocí dotazníků³⁴ obsahujících sedm otevřených a sedm uzavřených otázek. U uzavřených otázek respondenti třikrát vybírali z pětistupňové škály slovních odpovědí a třikrát vyznačovali svůj postoj na linii s vyznačeným a slovně popsáním začátkem, koncem a středem. Dotazník byl nazván „Reflexe – kapitáni“, začínal úvodem, pod kterým jsme byli jménem podepsaní a ve kterém jsme žádali o vyplnění dotazníku

³³Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.4.4 Stromovka – reflexe kapitáni, kompletní přehled odpovědí na jednotlivé otázky viz příloha 6.4.5 Stromovka – výsledky keflexe kapitánů.

a vysvětlovali jeho smysl. Respondenti měli kromě vyplnění otázek zakroužkovat, jakého jsou pohlaví a jaké aktivitě se věnovali. Dotazník byl zakončen poděkováním.

Kapitánům se program celkově líbil. U otázky co se jim líbilo, mimo jiné, **ocenili jeho originalitu** („*zábava, originální, poučné*“) a to, že se během něho naučili něco nového. **Sedm z kapitánů** (z celkového počtu devíti) by se ho **rádi zúčastnili i jako týmáci**. Roli kapitána by si šest z nich rádi zopakovali.

Na otázku co by na programu změnili, šest odpovědělo, že nic („*nic, je to pěkné*“) zatímco zbylí přišli s nápadem, že by bylo dobré do programu **zahrnout více her a zvýšit počet lidí v jednom týmu**. Také jeden kapitán by rád změnil zadané úkoly. Jinak se k otázce, co by naopak neměnili, moc neodpovídali.

Šest kapitánů bylo velice spokojeno s výsledkem své práce a na jezdci zakroužkovali odpověď rozhodně ano a dva jezdce umístila mezi střed a rozhodně ano.

Na otázku, co se naučili nového, psali většinou odpovědi týkající se terénních aktivit („*poznávat stromy*“ či „*vše o cestách*“ apod.) jeden kapitán napsal, že se nenaučil nového nic a jedna kapitánka napsala „*různé zajímavosti*“.

Většina z kapitánů má pocit, že se jim podařilo aktivitu ostatním členům týmu vysvětlit tak, aby ji pochopili (6x ano, 2x spíše ano a jednou kapitán tuto otázku nevyplnil).

Kladně byla hodnocena délka programu, pouze jedinému se program zdál dlouhý. **Náročnost kapitáni hodnotili velice různě**. Dva z nich hodnotili program jako jednoduchý, jeden jako náročný a jeden něco mezi akorát a náročným.

Tabulky byly úplně jasné pouze čtyřem kapitánům, ostatní potřebovali něco dovysvětlit a jeden kapitán zabývající se botanikou se v tabulce nevyznal.

Na otázku, jestli **se v jejich práci objevil zádrhel**, byly odpovědi většinou záporné. Jedna kapitánka z botanického týmu by ocenila více času a jeden kapitán zabývající se cestní sítí měl problém s jedním členem, který nechtěl spolupracovat.

Kapitánům se pracovalo „*skvěle*“ (ve čtyřech případech) nebo „*dobře*“ (zbyvajících pět kapitánů). Jiné odpovědi na tuto otázku nezakroužkovali.

U otázky jaký máš **pocit ze své role kapitána**, byly všechny odpovědi **kladné**. Tři kapitáni a jedna kapitánka odpověděli, že dobrý, další kapitán a kapitánka odpověděli, že skvělí, jeden kapitán, „*ujde to*“ a zbylé dvě kapitánky odpověděly: „*Super pocit a super týmáci =D*“ a „*je to těší ale jinak fajn*“.

Další otázka se skládala ze **známkování** kategorií zajímavost, zábavnost, přínosnost a celkové známky. U této otázky ne všichni kapitáni pochopili, že se ke kategoriím mají přiřazovat známky a tak byly běžné slovní odpovědi jako „*ano*“ či „*tak trochu*“. Celková známka byla

hodnocena průměrně za 1, u ostatních kategorií se u přínosnosti a zábavnosti objevilo po jedné dvojce a u zajímavosti jedenkrát odpověď „*tak trochu*“.

U poslední otázky měli kapitáni napsat **tři slova**, která je napadají, když si na program vzpomenou. Odpovědi vypovídali o kladném vztahu k programu, například: „*cesty, zábava, výroba*“ nebo „*spolupráce, zábava, stromovka*“.

5.5.3 Hodnocení týmáků

Hodnocení vyplývá z písemné zpětné vazby 24. 10 2012³⁵.

Písemná zpětná vazba byla získána pomocí dotazníků od sedmnácti týmáků. Dotazník obsahoval sedm otevřených a čtyři uzavřené otázky. U uzavřených otázek respondenti třikrát vybírali z pětistupňové škály slovních odpovědí a u hodnocení náročnosti úkolů a u kategorií zajímavost, zábavnost přínosnost a celková známka, známkovali známkou od jedné do pěti. Dotazník byl nazván „REFLEXE - týmáci“. Respondenti měli kromě vyplnění otázek zakroužkovat, jakého jsou pohlaví a napsat, které aktivitě se věnovali. Dotazník byl zakončen poděkováním.

U otázky, co se týmákům na programu **nejvíce líbilo** byly odpovědi týkající se **plakátu**, jeho tvorby, skupinové **spolupráce** („*plakát, to že jsme byli ještě společně s jinou skupinkou*“) a toho, že se týmáků líbilo, že semohli relativně volně pohybovat po Stromovce a byli na čerstvém vzduchu. Jedna týmačka odpověděla: „*Líbilo se mi že tam byla legrace.*“

Nejvíce týmákům vadilo počasí, které nebylo přívětivé a zmínilo ho devět týmáků. Dále se jedné týmačce nelíbilo, že byla během programu focena a jedné vadil přístup jejích spolužáků. Byla také menší skupina pěti respondentů, tří kluků a dvou holek, která odpověděla, jim nic nevadilo popřípadě, že se jim vše líbilo. Jedné týmačce vadilo, že byly týmy, kvůli absenci některých jejích spolužáků, ještě trochu přerozdělení.

Šest respondentů odpovědělo, že by na programu nic neměnilo, dalších pět by rádo změnilo den, aby mohli program absolvovat v jiném počasí. Také se zde objevili názory, že by bylo lepší aby prezentovali kapitáni, ohledně spolupráce („*Abychom mohli více spolupracovat s jinými skupinkami i během zapisování venku.*“). Také jedné týmačce se program zdál nudný („*Aby to bylo zábavnější. Protože je to nuda!!!*“) a jedné, zabývající se parkovými stromy, případně jejich zkoumáné území příliš malé („*Změnila bych, z malého úseku na velký úsek.*“).

Na otázku co se naučili nového odpovídali většinou, že nové poznatky, vztahující se k aktivitě, kterou prováděli či ke Stromovce. Jeden týmák a jedna týmačka také odpověděli, že se nenaučili nového nic.

Deset z dotazovaných dětí by se programu **zúčastnilo jako týmáci znovu**, čtyři nevěděli a jednou zde padla odpověď, že ne. Na druhou část otázky, zda-li by se chtěli programu

³⁵Dotazník písemné zpětné vazby viz příloha 6.4.6 Stromovka – reflexe týmáci, kompletní přehled odpovědí na jednotlivé otázky viz příloha 6.4.7 Stromovka – výsledky reflexe týmáků.

zúčastnit **jako kapitáni**, odpověděli dva, že spíše ano a jedna týmačka, že ano. Zbytek na tuto otázku neodpověděl (4x), nevěděl (2x) nebo byla jejich odpověď záporná (8x).

Na otázku, jak byly **spokojeni s prací svého kapitána** odpovídali děti různě. První skupina obsahující čtyři kluky a tři holky, odpověděli, že velice dobře („*ano byl aktivní*“, „*výborně*“ nebo „*Jo dobře, protože nám dobře vysvětlil*“). Druhá skupina, hodnotila kapitánovu práci celkem dobře: „*Šlo to. Občas jsme na něj museli čekat.*“, „*Občas jsme museli pracovat za kapitána jinak celkem v pohodě.*“ nebo „*jo docela jo.*“ Tak hodnotili kapitána tři týmačky. Další tři týmačky a jeden týmák s prací kapitána nebyli spokojeni a spokojenost s jeho prací hodnotili: „*Ne, protože neměla moc dobré nápady*“ a „*Nijak zvlášť ne. Protože stejně nazáleželo na tom kdo je kapitán a kdo ne.*“ Zbytek tuto otázku týmáků nezodpověděl.

Následovala otázka, jestli rozuměli zadání úkolů. 53% dětí (převážně děvčata) odpověděli, že ano. Spíše ano zakroužkovalo 41% a zbylých 6% dopovědělo, že ne.

Další otázka se skládala ze **známkování** kategorií zajímavost, zábavnost, přínosnost a celkové známky. U této otázky ne všichni týmáci pochopili, že se ke kategoriím mají přiřazovat známky a tak byly běžné slovní odpovědi jako „*spíš ne*“, „*Celkem jo*“ a podobné. Ti, kteří známkování pochopili, ke kategoriím přiřadili nejhůře za tři. Nejhůře byla hodnocena zábavnost, se třemi trojkami, dvěma dvojkami, dvěma jedničkami a osmi slovními hodnoceními kolísajícím mezi: „*bylo to boží*“ a „*ano i ne*“ Zajímavost byla hodnocena lépe. Získala jen jednu trojku, pět dvojek a zbytek, kromě jednoho spíše ne a jedenkrát nevyplněno, byly jedničky či slovní hodnocení jako: „*Ano*“, „*Ano byli*“ atd. Přínosnost byla hodnocena dvěma trojkami a dvěma dvojkami. Zbytek bylo jedenkrát nevyplněno, 1x „*cesta není jen cesta*“ a pak samá jedničky.

Celková známka byla 2x jednička s hvězdičkou tři jedničky, šest dvojek, jednou s mínusem. Jedna týmačka dala známku 2/3, druhá dala celkovou známku tři body („*3b.*“) a ještě padlo jedno slovní hodnocení.

U otázky, kde jsme se ptali na **tři slova**, která je napdanou, když si na program vzpomenou, jedna týmačka odpověděla, že neví a jedna tuto otázku vynechala. Zbytek nejčastěji zmiňoval plakát, něco co týkalo aktivity, kterou prováděli a zábava („*botanika, tvorba projektu, stromovka*“ nebo „*lístečky, skupina, plakát, zábava*“).

Poslední otázka se ptala respondentů, zda-li je napadá ještě něco co by chtěli říci. Většina tuto otázku vynechala či napsala že nic popřípadě že neví. Jediný kdo odpověděl byla jedna týmačka: „*Líbí se mi originální nápad.*“

5.5.4 Celkové hodnocení

Celkově byl program hodnocen kladně, jak z naší strany, tak ze strany jeho účastníků.

Konečná podoba plakátů byla i přes zpracování, které se pomalu rozjíždělo, nakonec dobrá. Jediné, co by se jim dalo vytknout, jsou pravopisné hrubky a malé propojení jednotlivých aktivit do celku, které se nabízelo.

Na co jsme se při ověřování programu zvláště zaměřili?

Podářilo se nám společně s týmáky a kapitány vyzkoušet dvě aktivity v umělém biotopu, jako je upravovaný park, kde jsme je doposud nevyzkoušeli. Nová aktivita, zabývající se stromy a jejich rozmístěním, se osvědčila. Děti celkem bavila, příště by bylo asi lepší pro tuto aktivitu, vybrat větší zkoumané území.

Ukázalo se, že kapitáni ze stejné třídy nejsou pro náš program zcela vhodní. I přes relativně dlouhou přípravu si při programu nevěděli často rady a to společně asi s jejich věkem snižovalo autoritu. Místo toho, aby se respekt pokusili získat se, ve většině případů, nechali strhnout ostatními týmáky.

Hlavní východiska pro další ověřování a vývoj programu

Rádi bychom **prohloubili přípravu druhé části programu s kapitány a lépe strukturovali kapitánský den.**

Je také **třeba upravit botanické tabulky**, aby jejich vyplňování bylo více intuitivní a snadnější. Vhodné by bylo ještě **se zamyslet na struktuře a podobě písemného zadání**, které týmy dostávají při práci v terénu a dát si pozor, aby zadání kapitáni dostali při kapitánském dni.

6 Přílohy

6.1 Přírodní škola – ČIMICKÉ ÚDOLÍ

6.1.1 Čimice – harmonogram

8:00	sraz na Kobylisích
8:15	příchod na lokalitu
8:15 – 8:25	úvod
8:25 – 8:40	úvodní hra
8:40 – 10:40	práce c terénu
10:40 – 11:10	cesta do školy
11:10 – 11:30	přestávka
11:30 – 12:50	zpracovávání + nácvik prezentací
12:50 – 13:00	příprava místnost, přestávka
13:00 – 13:30	prezentace
13:30 – 13:40	zhodnocení, zakončení

6.1.2 Čimice – zadání aktivit

BYLINY

Otázka: Proč v Čimickém údolí někde rostou kopřivy, netýkavky a vrbiny a někde nerostou?

Práce v terénu: Do leteckého snímku vyznačte třemi různými barvami rozšíření kopřiv, netýkavek a vrbiny penízkové. Pokuste se popsat, kde jednotlivé druhy rostou (např. jen pod třešněmi, jen na pěšince, jen na skále, nebo jenom v potoku). Proč tomu tak je?

ve škole i práce s literaturou - ověření zjištěných informací a vysvětlení nároků rostlin?

Výstupy: 1. mapa rozšíření kopřiv, netýkavek a vrbiny penízkové, 2. popis prostředí, které tyto rostliny potřebují

OVOCNÉ STROMY

Otázky: Je v Čimickém údolí víc třešní, hrušek nebo švestek? Stromy kterého druhu jsou zde nejstarší? Od kterých druhů tu jsou i malé stromy? Rostou ovocné stromy ve skupinkách, osamoceně nebo v řadách? Jaký je rozdíl v rozmístění stromů mezi jednotlivými druhy? Jak to souvisí s rozmnožováním těchto druhů?

Práce v terénu: Najděte v údolí ovocné stromy (nad 10 cm obvod) – třešně, švestky a hrušně. Vyznačte je různými mapami na leteckém snímku údolí. U každého stromu určete co do tabulky.

Výstupy: 1. mapa výskytu jednotlivých druhů stromů, 2. graf druhového složení stromů v údolí, 3. graf zobrazující tloušťku stromů jednotlivých druhů 4. popis a vysvětlení rozmístění stromů jednotlivých druhů

PÁSY STROMŮ

Otázky: Jak se liší stromy na dně údolí, na jeho jižní a na jeho severní straně? Proč se se porosty stromů v těchto částech údolí liší?

Práce v terénu: Vyberte si tři pásy stromů v údolí široké asi 5 metrů. Jeden pás vyberte tak, aby vedl dnem údolí (nivou potoka), jeden tak, aby vedl po severním svahu údolí a jeden po svahu jižním. U všech stromů s průměrem kmene nad 15 cm změřte a zaznamenejte do tabulky co.

Výstupy: 1. grafy druhového složení stromů v různých částech údolí, 2. grafy věkové struktury porostu v různých částech údolí, 3. stručný slovní popis částí údolí, 4. popis toho, co vybrané druhy stromů potřebují (popis míst, kde hlavně rostou)

ČTVERCE STROMŮ

Cíl: Jak se liší porosty stromů na různých místech údolí? Jak vypadaly tyto porosty v minulosti? Jak budou vypadat v budoucnosti?

Práce v terénu: Na předem vybraných čtvercích o velikosti 10x10 metrů určete všechny druhy stromů s obvodem/průměrem kmene 15/10 cm, změřte obvod jejich kmene a určete, zda se jedná o stromy přítomnosti, minulosti, nebo budoucnosti. Zjištěné údaje zaznamenejte do diagramu.

Výstupy: 1. grafy druhového a věkového složení porostů, 2. stručný popis stromových porostů na vybraných místech údolí, 3. obrázek/popis předpokládané minulosti a budoucnosti porostu

KRAJINA

Cíl: Jak se měnila krajina v Čimickém údolí od doby Stabilního katastru?

Práce v terénu: Najděte v terénu místa, která máte vyznačena na mapě. Každé místo popište – je tam vesnice, pole, rybník, les, rostou tam kopřivy, akáty, je tam sekaný trávník Podle mapy Stabilního katastru určete, co se na místě nacházelo v první polovině 19. století, kdy byla mapa vytvořena.

Používat se bude i mapa z 50. let? Co kdyby fotili?

Výstupy: 1. popis změn jednotlivých míst v krajině (+ fotky dnešního stavu?), 2. popis toho, jak se krajina měnila celkově

6.1.3 Čimice – reflexe

Zpětná vazba

Třída:

kluk/holka (zakroužkuj)

Co se ti nejvíce líbilo?

Co se ti nelíbilo?

Co bys na programu rád/a změnil/a? Proč?

Co ses naučil/a nového?

Chtěl/a by ses podobného programu zúčastnit znovu?

(zakroužkuj)

Ano

spíš ano

spíš ne

ne

nevím

Rozuměl/a jsi zadání úkolů?

(zakroužkuj)

Ano

spíš ano

spíš ne

ne

nevím

Jak moc byly úkoly těžké? Dej 1 – 5 bod (1 – nejlehčí, 5 – nejtěžší)

DĚKUJEME ZA VYPLNĚNÍ!!!

6.1.4 Čimice – výsledky reflexe

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby.

Co se ti nejvíce líbilo?

- 1) Nejvíce se mi líbilo zpracovávání a prezentace projektu
- 2) všechno
- 3) všechno
- 4) všechno
- 5) -
- 6) nevím
- 7) Všechno! Kromě Sama!
- 8) práce v terénu
- 9) hledat různé druhy rostlin
- 10) všechno
- 11) Zpracovávání prezentace a určitě když jsme chodili v terénu
- 12) Asi prezentování
- 13) Skoumání a zpracovávání. Prostě všechno.
- 14) chodit po té krajině a fotit
- 15) měření obvodu
- 16) chození

Co se ti nelíbilo?

- 1) Nelíbilo se mi, že Jakub a Matyáš si hráli na nějakou hru jako malé děti
- 2) nic
- 3) -
- 4) nic
- 5) nic
- 6) připomínky, které pocházeli od Davida
- 7) Že se kluci furt hádali a nepustili mě ke slovu. A že mi Sam u prvního čtverce nedovolil nic dělat a měla jsem jen stát poblíž baťohů.
- 8) Že Matyáš říkal kdo co dělá špatně a sám nic nedělal
- 9) prodírání se kopřivama
- 10) nic
- 11) To nejde říct, protože mě se líbilo všechno. Ale kdybychom měli více času tak ta prezentace je hezcí (naše)
- 12) Že jsem byla ve skupině, která se na to, co mne zrovna moc nezajímá
- 13) nic
- 14) Psát to
- 15) vše se mi líbilo
- 16) nic

Co bys na programu rád/a změnil/a? Proč?

- 1) Rád bych změnil to, že jsme byli venku tak krátce.

- 2) nic
- 3) nic
- 4) nic
- 5) nic
- 6) abychom si mohli vybrat, co budeme dělat
- 7) Nic, jen Samuela.
- 8) Pravopis. Úprava prezentace.
- 9) zadal bych víc úkolů, protože mě to hodně bavilo
- 10) nic
- 11) To písmo aby to bylo vidět a asi to naše na rozdíl od ostatních bylo přelácaný. Ale jinak dobrý
- 12) Vybrat si na co se zaměřím (tou skupinou).
- 13) Mít na to víc času a skoumat víc a ve větší lokalitě, ale bylo to super
- 14) Aby jsme to víc zhesčili
- 15) nic byl super
- 16) nic

Co ses naučil/a nového?

- 1) Naučil jsem se fotit se Eminým foťákem
- 2) vidržel komandování kapitána.
- 3) druhy stromů
- 4) nic
- 5) spoustu
- 6) nic
- 7) Spoustu věcí :-D..
- 8) -
- 9) poznat Netýkavku a Vrbinu penízkovou
- 10) jména rostlin
- 11) Pracovat a programam a naučit se pracovat c terénu.
- 12) To co jste říkali k prezentcím.
- 13) Poznat vrbinu penízkovou a trochu prezentovat.
- 14) pracovat s Wordem
- 15) Ano, poznat stromy
- 16) poznávat stromy

6.2 ZŠ Albrechtická – CTĚNICE A OKOLÍ

6.2.1 Ctěnice – harmonogram

Časový plán – Ctěnice 31. 5. (vytvořil Rastislav Švec)

8:00 – 8:20	Zahájení, představení aktivit
8:20 – 8:30	Rozdělení do týmů a přiřazení kapitánů k týmům
8:40 – 9:00	Přesun Ctěnice (8:52, 9:12)
9:00 – 11:00	Terén (práce + závěry)
11:00 – 11:20	Přesun škola (11:07, 11:37, 11:52)
11:30 – 12:00	Kombinované skupiny – týmy vzájemně představí své závěry a práci
12:00 – 13:00	Tvorba výstupů (poster, prezentace)
13:00 – 13:20	Oběd
13:30 – 14:30	Prezentace skupin
14:30 – 14:45	Celkové zhodnocení

6.2.2 Ctěnice – zadání aktivit

A

Výzkumný cíl

Odhadnout historii stromového porostu několik desítek let zpět a odhadnout jeho vývoj v budoucnosti.

Shrnutí a interpretace

Žáci by v týmech měli odpovídat na následující otázky: Jakými druhy jsou tvořeny stromy minulosti, jakými přítomnosti a budoucnosti? Jaké druhy mají nejvíce mladých jedinců? Proč? Jaké druhy mají nejstarší jedince? Proč? Jakými druhy byl les tvořen v minulosti? Který druh stromu převažoval? Jaké druhy stromů budou v lese převažovat v budoucnu? Zdůvodněte. Jsou zde semenáčky od všech druhů stromů? Jsou tu nějaké druhy, které se v současnosti nerozmnožují? Proč si myslíte, že tomu tak je? Jak staré stromy byly káceny? Jak do vývoje společenstva zasáhl člověk?

Navrhované formy výstupů:

článek - stručný popis vývoje společenstva (možné i formou povídky – příběh lesa)

série třech schematických obrázků – vývoj společenstva

sloupcové grafy pro vybrané druhy stromů – počet jedinců v kategoriích minulosti, přítomnosti a budoucnosti.

B

Výzkumný cíl

Výzkumným cílem tohoto průzkumu je zjištění vývoje cestní sítě – žáci by měli zjistit, jak se měnil počet a umístění cest na zkoumaném území od doby stabilního katastru (první polovina 19. století) až po současnost.

Žáci zkusí vyhledat v území zaniklé cesty, zaznamenané na historické mapě a zjistit jejich stav, popřípadě důvod zániku. U nově vzniklých cest odhadnou důvod jejich vzniku.

Shrnutí a interpretace

Žáci by v týmech měli odpovídat na následující otázky: Kolik zde bylo cest v době stabilního katastru? Kolik cest zaniklo a kolik vzniklo po stabilním katastru? K čemu cesty zpravidla sloužily dříve a k čemu slouží převážně dnes? Změnily některé cesty svou polohu? (rozumíme tím cesty, které mají počátek a konec na stejném místě, ale vedou trochu jinudy) Z jakého důvodu převážně staré cesty zanikaly a proč vznikaly nové? Jsou zaniklé (dnes nefungující) cesty v krajině patrné? Záleží to na jejich okolí? Kolik cest dnes na lokalitě funguje? V jakém jsou stavu? Jak souvisí počet a charakter cest s životem lidí v krajině a jejím obhospodařováním?

Navrhované formy výstupů

Článek, ve kterém bude stručný popis vývoje cestní sítě

Článek/odpovědi na otázky o změnách funkce cest (méně cest vedoucích na pole – každý domeček nemá dnes malé políčko) a znatelnosti zaniklých cest v dnešní krajině

Mapa s barevně odlišenými cestami, které vznikly, zanikly a přetrvaly po stabilním katastru

Graf s počtem a stavem cest

C

Výzkumný cíl

Zdokumentovat současný stav zástavby a její vývoj.

Shrnutí a interpretace

Žáci se pokusí odpovědět na následující otázky: Které domy jsou zde nejstarší? V které části obce se nacházejí? Má jejich uspořádání nějakou logiku? Které domy stojí na místě starých domů, ale vypadají jako nové? Lze podle stáří domů a jejich vzhledu rozdělit obec do nějakých částí? Jak se změnil poměr dřevostaveb a zděných staveb od doby stabilního katastru do současnosti? Proč?

Navrhované formy výstupů

Mapa současného stavu s barevným značením různě starých domů, případně s vyznačením různých částí obce a jejich charakteristikou, tabulky, článek o vývoji počtu stavení, grafy počtu různých funkcí budov (obytné, rekreační, hospodářské a sakrální) v jednotlivých historických obdobích a za dnešního stavu. Kruhový graf podílu zděných a dřevěných staveb v době stabilního katastru a dnes.

D

Shrnutí a interpretace

Žáci by měli odpovědět na otázky: Na kterém stanovišti je více druhů/skupin? Na kterém více jedinců? Jedná se o to samé stanoviště? Proč si myslíte, že tomu tak je?

Navrhované formy výstupů

Grafy znázorňující počet druhů/skupin na stanovišti, jiné znázornění výsledků – např. kresby zjištěných druhů/skupin živočichů na podkladě charakterizujícím stanoviště (vyjádření typu substrátu, proudící nebo stojaté vody). Kresby tak mohou vyjadřovat jak počet jedinců na stanovištích, tak i jejich druhové složení. Vhodné jsou také kresby (i většího formátu) zjištěných živočichů. Předlohou mohou být nalovení živočichové, lze však použít i určovací literaturu. Tyto grafické výstupy by měly být doplněny krátkým textovým komentářem.

Výzkumný cíl

Porovnat mezi sebou z hlediska výskytu vodních bezobratlých živočichů stanoviště s různým substrátem a rychlostí proudu vody.

E

Výzkumný cíl

Zjistit, jaký vliv má na počet druhů a celkovou pokryvnost rostlin vzdálenost od potoka, zastínění a sklon svahu.

Shrnutí a interpretace

Žáci by měli odpovědět na otázky: Na kterém čtverci je nejvíce druhů rostlin? Na kterém je nejvyšší celková pokryvnost? Čím se od sebe liší čtverce dále a blíže od vody? Je na čtverci s vyšší vlhkostí větší/menší počet druhů rostlin, větší/menší pokryvnost? Jak se liší pokryvnost a počet druhů na čtvercích s větším a menším zastíněním? Jak podle vašich výsledků ovlivňuje rostliny na stanovišti a) sklon svahu, b) zastínění, c) vlhkost? Můžete ze svých výsledků vyvodit nějakou zákonitost, která by platila u každého potoka (na světě)? Pokud ano, proč? Pokud ne, proč?

Navrhované formy výstupů

Grafy souvislosti těch parametrů (vlhkost, zastínění, sklon svahu, počet druhů, celková pokryvnost), mezi kterými žáci nějakou souvislost vypožorovali. Jednoduché schéma zjištěných souvislostí (např. čím větší vlhko, tím větší pokryvnost i počet druhů). Pokus o vysvětlení zjištěných souvislostí. Budou-li mít žáci čas, mohou vytvořit i obrázek nějaké rostliny.

6.2.3 Ctěníce – reflexe kapitáni

Reflexe - kapitáni

Milý kapitáne či kapitánko!

Byli bychom moc rádi, kdybys nám vyplnil/a tenhle dotazník. Je pro nás důležité vědět, jak jsi program vnímal/a a jak by ho podle Tebe bylo možné zlepšit.

Děkujeme a těšíme se zase někdy ☺

Jasna a Lukáš

kluk/holka (zakroužkuj)

Co se ti na programu nejvíce líbilo a co naopak nelíbilo?

líbilo –

nelíbilo -

Chtěl/a by ses podobného programu jako kapitán zúčastnit znovu? ano

ano spíš ne ne nevím

spíš

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

Co bys naopak rozhodně nezměnil/a? Proč?

Jsi spokojený/á s výsledkem vaší práce?

rozhodně ano

rozhodně ne

Co ses naučil/a nového?

Podařilo se Ti aktivitu vysvětlit ostatním členům týmu? Pochopili ji?

ano spíš ano spíš ne ne nevím

Byla podle Tebe aktivita přiměřeně dlouhá a náročná?

dlouhá

akorát

krátká

jednoduchá

akorát

náročná

Byly tabulky jasné, srozumitelné a přehledné?

a) ano, všemu jsem rozuměl/a

- b) něco jsem potřeboval/a vysvětlit
- c) některým pojmům jsem nerozuměl/a
- d) v tabulce jsem se nevyznal/a
- e) nechápal/a jsem, proč tabulka vypadá tak, jak vypadá

Objevil se ve vaší práci nějaký problém nebo zádrhel? Jaký?

Jak se Ti pracovalo?

skvěle, bavilo mě to dobře, bylo to fajn celkem dobře, šlo to
nic moc, nepracovalo se mi moc dobře pracovalo se mi špatně

Jaký máš pocit ze své role kapitána?

Napiš prosím tři slova, která se Ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

6.2.4 Ctěnice – výsledky reflexe kapitánů

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby.

Co se ti na programu nejvíce líbilo a co naopak nelíbilo?

líbilo

- 1) program byl super
- 2) práce v terénu
- 3) bylo to zajímavé, bavilo mě to
- 4) organizace
- 5) spolupráce s maldšími, uspořádání bylo dobré, všichni si to užily
- 6) vše
- 7) se mi celý nápad a příztup
- 8) práce mé skupinky
- 9) samotná idea expedice

nelíbilo

- 1)občas nebylo co dělat
- 2)jen na jeden den
- 3) na začátku než jsme se vypravili, tak to trvalo hrozně dlouho
- 4) někdy mě členové absolutně neposlouchali ☺
- 5) bylo to možná až moc dlouhé
- 6) nic – kopřivi
- 7) vše bylo v pohodě
- 8) prostředí, chtělo to něco zajímavějšího
- 9) práce některých jedinců

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

- 2) více dní
- 3) Do skupinek by jsem se rozdělila už den před tím, aby to bylo rychlejší.
- 4) líbilo se mi vše jak to bylo ☺
- 5) zkrátit
- 6) nic
- 7) vše bych nechal při starém
- 8) asi nic, možná prostředí
- 9) více času na řádné zpracování i v terénu

Co bys naopak rozhodně nezměnil/a? Proč?

- 2) práce v terénu
- 3) jinak by jsem neměnila vůbec nic
- 5) ten východ ven, venku to lovení bylo super
- 6) práci v terénu
- 7) vše bych nechal

8) svoji skupinu ☺

9) -

Co ses naučil nového?

1) asi ne

5) poznávat nové druhy zvířat

6) hrabat se ve vodě a hledat a určovat broučky

7) šéfovat

8) vést partu lidí

9) nové zkušenosti s vedením týmu

Objevil se ve vaší práci nějaký problém nebo zádrhel? Jaký?

1) Nerozuměli práci a nebyli aktivní a nesnažili se

2) ne

3) ne

6) ne

7) někdy jsme se trochu ztratili ale v pohodě

8) málo času ve škole na spracování

9) morálka

Jaký máš pocit ze své role kapitána?

1) Dobrý, nakonec to dopadlo celkem dobře ale v tom lese to byla hrůza nesnažili se a ani je to nebavilo

2) dobrý pocit

3) Myslím, že mi to docela šlo, a protože jsem měla ve skupince hodné děti, které mě respektovaly, tak si myslím, že to dopadlo výborně

4) jde to, bavilo mě to

5) jo dobrý všechny organizovat

6) Dobrý

7) Celkem dobrý, nejdřív jsem se trochu bál této role ale myslím že jsem to zvládnul dobře

8) asi dobrý, ~~myslím~~ děti mě respektovaly

9) docela pěkný

Napiš prosím tři slova, která se Ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

1) stromy, lidi, práce v lese

2) zábava, nové poznatky, spolupráce

3) les, plakát, hodné děti

4) celkem sranda, zlobiví kluci

5) rozlité sklenice s tvory

6) sranda, práce, příroda

7) pole, mapy, prezentace

8) příroda, práce, legrace

9) zábava, zodpovědnost, pocit zadostiučinění

6.2.5 Ctěnice – otázky ověřování pro kapitány

- Pochopil vaše vysvětlování aktivity zbytek týmu?
- Byla podle vás aktivita přiměřeně dlouhá a náročná?
- Byly pro ostatní jasné a přehledné tabulky?
- Byl v aktivitě nějaký zádrhel? Jaký?
- Pracovalo se vám dobře?
- Jste spokojeni s nasbíranými daty a celkovým výsledkem?
- Jaké máte pocity ze své úlohy v týmu?
- Co byste změnili? Co rozhodně ne? (celý program)

6.2.6 Ctěnice – kapitáni rozhovor

Šedě jsou zvýrazněny některé formulace kapitánů, které nás velmi zaujaly.

JAKÝ Z TOHO MÁTE CELKOVÝ POCIT?

dobry

Dá se říct, že se vám celkově program celkem líbil?

jo; určitě

CO JSTE SE NAUČILI?

práci se skupinkami; vést partu lidí; čvachtání ve vodě; plavat; buzerovat lidi; určovat zvířata; vymýšlet si nová jména (pozn.: jména rostlin); hledat v tabulkách; hledat v klíčích; orientovat se v mapě; pozorovat kreslicí děti; pacifikování rozjivených dětí; pacifikování sebe sama

Uměli jste pracovat s PowerPointem (ti z vás, kteří s ním při zpracovávání dělali)?

jo

JAK JSTE SE ZNALI S ŠESTÁKY PŘED PROGRAMEM? Znali jste je jménem?

s některýma; jak které; více méně

někteří některé znali jménem, s některýma se baví

Myslíte si, že se váš vztah k šestákům (a jejich k vám) nějak po programu změnil?

moc ne; na chodbě se pozdravíme

Před programem jste měli o šestácích a jejich schopnostech nějakou představu. Změnila se po programu? Ukázalo se, že jsou šestáci méně schopní či naopak schopnější, než jste si mysleli?

oni jsou neschopní; někteří jsou schopní, někteří jsou úplně mimo, nejsou tam skoro žádní mezi; jsou mezi nimi velké rozdíly

Chtěli byste s šestáky znovu dělat nějaký program, nebo vás to odradilo?

jenom s některými lidmi; jen s těmi holkami; s těmi, co byli hodní; hlavně ne s...

jmenují některé kluky (na kterých se shoduje více lidí), někdo napomíná, že nikoho jmenovat nemají

CO VÁM NA PROGRAMU PŘIŠLO NEJTĚŽŠÍ?

doběhnout autobus; *něco s obědem*; když se u mě ve skupině rozeběhla alergická reakce a

nikdo nevěděl, co s tím; to, aby poslouchali – autorita (*u některých byla dobrá – holky obecně*)

byla až na výjimky „hodné“); občas ty tabulky (u kytek – více je probrat při přípravě) – pak jsme je ale pochopili, jenom na začátku jsem byla zmatená

VZPOMNĚLI JSTE SI DOBŘE NA TO, CO JSME DĚLALI BĚHEM KAPITÁNSKÉHO DNE, NEBO JSTE TO ZAPOMNĚLI?

jo = vzpomněli si dobře

Z ČEHO SI MYSLÍTE, ŽE VYCHÁZELA VAŠE AUTORITA (KDYŽ JSTE JI TEDY MĚLI)?

měla jsem tam holky, co se pořád snažily, asi je to i bavilo, myslím, chtěly se ukázat před starším, předháněly se, kdo co udělá; tolik nadšení bych taky chtěl, u nás si prostě sedli na vůz a stávkovali ...

Napadá vás nějaký způsob, jak vaši autoritu podpořit? Vyhovovalo by vám, kdybyste je třeba mohli nechat dřepovat, nebo je naopak nějak odměnit? Jak byste nedostatek autority řešili?

zkopat na zem; pohlavek; dřepy/kliky by nepomohlo – vykašlali by se na to, prostě by to neudělali

CO POVAŽUJETE ZA SVŮJ NEJVĚTŠÍ ÚSPĚCH, CO SE VÁM Povedlo?

*dokončili jsme to; udržel jsem je naživu, nikdo se neutopil (v tom bahně); *nejtěžší bylo uhlídat děti*; zpracovávání bylo v pohodě, ale přišlo mi, že jsme měli moc času v terénu a strašně málo času ve třídě, nestíhali jsme to*

MĚLI JSTE JASNO O TOM, CO SE MÁ OBJEVIT NA PLAKÁTU, NEBO JSTE SPÍŠ TÁPALI?

jo; dobrý

NA CO BYSTE SI DALI PŘÍŠTĚ POZOR, KDYBY SE PROGRAM MĚL OPAKOVAT?

*na ten čas; *přehled o času moc neměli*; dlouho jsme čekali, jak jsme se vrátili na půlky; aktivity v terénu byly na různě dlouho*

DĚLALI BYSTE PŘÍŠTĚ NĚCO ÚPLNĚ JINAK? Chovali byste se jinak k šest'ákům, vybrali si jinou aktivitu, jinou skupinku?

tam jde o to, že by se každý choval podle toho, jakou by dostal skupinku – nemůže se chovat stejně ke všem; některé skupinky měli jednoho člověka, který to kazil

Jakým způsobem se dají problémové děti řešit? Jde to udělat tak, aby tam nebyly...

nejlíp

...ale to je velká škoda...

no, jak pro koho

...pro ně je to velká škoda...

nebyla, vždyť z nich bylo úplně cítit, jak je to nebaví; že tam být nechtěj; bylo jim to úplně jedno; vůbec je to nezajímalo

Myslíte, že jim účast na programu něco přinesla?

ne, jako ty tam nebyli; vůbec je to nezajímalo; jak kterým; těm, co je to nezajímalo, to nic nedalo; jen nás naštváli a odešli; mají z toho jen, že se celý den flákali; vůbec neurčovali, furt byli jen v bahně – pak jsme to nestíhali

Kolik jste měli těchto problémových dětí?

nikoho; nikoho, jen jeden se moc neúčastnil; půlka týmu; všichni; jedna holka se moc neúčastnila; jedna holčička byla taková potichá
potom jsme je spočítali – byla jich asi půlka (čtrnáct až patnáct dětí)

Program by se dal udělat jen pro těch patnáct „dobrých“ dětí...

já bych to udělala na dvě skupiny, potom by se to nastřádalo, v každé skupince by byla půlka hodných, půlka problémových; mohlo by se stát, že by potom zlobili úplně všichni; já jsem měl dvě holky, co se snažily a ne že by to nabudilo ty dva kluky (*u zástavby*)

Proč si myslíte, že nic nedělali, že je to nebavilo?

jsou retardní; nebavilo je to; jsou ještě moc mladí a nerozumí tomu (*smích*)

Aktivita je nebavila. Myslíte, že by pomohlo dělat jinou aktivitu nebo jim to podat nějak zábavněji?

to je těmi lidmi; jsou takoví

Nebo jsou už prostě ztracení...?

jsou ztracení; proč by byli ztracení?; jak který; prostě je nebaví určování nějakých domů; proč mám určovat...?; slyšel jsem, že (*jmenují jednoho kluka*) při soutěžích dělá dobře, asi ho to prostě nebavilo; při zástavbě se navíc nic neděje, u hydro se aspoň mohli hrabat v bahně; co byste v jejich věku dělali vy – řekli byste „ježiš, kytká“ a šli byste pryč, v šesté třídě; no, ale je to ten program a oni si to navíc vybrali, tak by se měli aspoň snažit; taky jsme mohli říct „pojd’ na kytky“ a on by musel jít

Tam je problémem asi ta systematická práce, něco vyplňuju a tak – je to strašná otrava, ale přijde mi, že to později člověk musí dělat často, využije to víc, než když se stále hrabe v bahně...

souhlasím

Myslíte, že by jim šlo tu systematickou práci nějak přiblížit?

ve své podstatě nebyla tak otravná, když jsme na to koukali a zapisovali, bylo to docela zajímavý: udělalo to nakonec pěkný systém; no (*souhlasné*); mně to tak taky přijde; mně taky; třeba je to prostě ještě tolik nezajímá; nejsou na to ještě malí?; třeba až budou starší; hydro mi přišlo, že je celkem zajímavá – vždycky vytáhli nějakou tu nestvůru a byli z toho celí veselí; kytky a hydro bylo zajímavý, zástavba a cesty jsou spíš pro starší

Dva malí kluci u cest lítali a celkem je to bavilo, ne?

ten starší pracoval, ale ti kluci kolem jen lítali, nezapisovali

Jak to tedy řešit? Víc je namotivovat, snažit se, aby v každé skupince bylo několik lidí, co je to baví a nechat je dělat tu systematickou práci?

Měli by být ve skupinkách, po kterých se baví – aby spolu dokázali spolupracovat. Když se kamarádí a baví se spolu, mají se rádi - je to jiný. Někde byli dvě holky a dva kluci a nic (?) – spolupráce na tom vázne.

MYSLÍTE SI, ŽE SI DĚTI MYSLELY, ŽE TO, CO DĚLAJÍ, MÁ SMYSL?

jo; no, jak který; to je všechno o těch lidech

KDYŽ SI VZPOMENETE, JAK JSTE SE SNAŽILI ROZDĚLOVAT PRÁCI; DAŘILO SE VÁM, ABY MĚLI PRÁCI VŠICHNI?

jo; mně tam vzniklo, že jedna holčička neměla co dělat a když jsem jí říkala, ať něco nakreslí, tak že to neumí, neuměla prý nic, říkat nic taky nechtěla, tak pak už tam jenom seděla, ale zase víc pracovala v terénu

VYUŽILI BYSTE NĚJAKÉ SEZNAMY DOPLŇUJÍCÍCH ÚKOLŮ? Na nějaké kreslení, komiksy a podobně právě pro lidi, co je nebaví o tom přemýšlet a vyplňovat tabulky a tak.

no, mně tam ty holky kreslily ty kytky, to je bavilo; my jsme to měli rozdělený tak, že každý dostal část a tu napsal a potom jeden co nechtěl psát, tak kreslil

Jak to probíhalo s těma neaktivníma klukama u zástavby?

jeden kreslil mapu, druhý nic nedělal, toho jsem tam posadil, když jsem mu řekl, ať něco dělá, nedělal to, nebo to dělal špatně – schválně to dělal jinak, než měl

Nevidíš tam nějaký způsob, jak zapojit i tyhle dva problémový kluky?

zakopat (*smích*)

A jak to probíhalo u cest?

tak prezentace dobrý, oni se střídali v tom psaní, jenže když psal jeden, druhý neměl co dělat

Takže ty bys uvítal nějaké ty doplňkové úkoly? Nebo myslíš, že je nelze nijak zapojit?

jak jsme to dělali na tom počítači, tak to moc nešlo, ale u toho plakátu je to něco jinýho; to je pravda, u plakátu můžeš dát každému jeden kus, když to u prezentace to může dělat jenom jeden člověk

JAK VÁM TEDY PŘIŠLO TO TVOŘENÍ PREZENTACE?

u mě se střídaly, nebo jedna holka psala a ostatní diktovaly, bylo to docela dobrý – měla jsem samé holky a dokázaly pracovat do horomady

CO SI MYSLÍTE, ŽE JSTE ŠESTÁKŮM DALI, CO JSTE JE NAUČILI? Myslíte, že jste jim byli v něčem příkladem?

ne

Myslíte, že jste pro ně byli lepší, než kdyby program dělali učitelem?

protože jsme jim bližší, když přijde učitel, oni rovnou řeknou „ježiš...“, vztah je prostě bližší – oni jsou o tři roky, parchanti, mladší, my jsme o trochu starší; v práci to spíš pomohlo, bylo to takový víc otevřený, myslím, že by některý věci s učitelem nedělali; zase u učitelů by někteří zlobivější měli větší respekt; a hlavně se podívejte na naše učitele, to si uděláte obrázek; *jedna z kapitánek asi hodnotí, jak to probíhalo, když přišel učitel, ale není tomu rozumět*; my jsme tam učitele vůbec neměli

TAKY SE VÁS CHCI ZEPTAT NA STUDENTY, CO U VÁS BYLI: MĚLO TO NĚJAKÝ SMYSL, KROMĚ TOHO, ŽE TAM BYLI JAKO DOZOR?

Tak oni pomáhali, co jsme nevěděli, to nám řekli; jo? Nám nepomáhali!; Nám nejvíc pomáhal

Lukáš. Ta Timi tam jenom seděla a jenom koukala a něco vyprávěla (a říkala, že tomu nerozumí); byli v pohodě, ale nepřišlo mi, že by nám nějak extra pomáhali; v lese se Dan učil (dělal nějaký zkoušky z šutrů; my jsme měli tebe a Lukáše, to bylo dobrý

ŘÍKALI JSTE, ŽE SE VÁM NĚKTEŘÍ SNAŽILI PŘEDVÉST, UKÁZAT (V TOM DOBRÉM SLOVA SMYSLU). BYLA TAM TA VAŠE ROLE JEŠTĚ NĚKDE VÝZNAMNÁ?

při zapisování tabulek mi to všechno diktovaly, ale dělaly si to skoro všechno samy, ty holky byly takový...

CO VÁM NA TOM PROGRAMU PRO VÁS PŘIŠLO NEJDŮLEŽITĚJŠÍ?

ta práce v tom terénu; práce se skupinkou; taky sblížit děti s tou přírodou a s tím, že škola není jenom o tom, že sedíme v lavicích a čumíme furt do učebnic; zábavnější formou; - škola hrou; *nejdůležitější tedy ta práce v terénu* a sestavení plakátu nebo prezentace, aby tam bylo to důležitý

PROČ JSTE SE PŘIHLÁSILI K TOMU, BÝT KAPITÁNEM?

nás vytáhl pan učitel; já jsem se nepřihlásila, mně vytáhl z hodiny

Proč jste do toho šli? Prostě se vám chtělo...?

jo; nemusel jsem do školy; nějaká zajímavá práce; změna; něco nového; abychom rozvíjeli svůj mozek

CHCETE K TOMU JEŠTĚ NĚCO ŘÍCT?

Budete to dělat i příští rok?

Chtěli byste se do toho znovu nějak zapojit?

jo; mně to bavilo

Chtěli byste si vyzkoušet jinou aktivitu, nebo byste chtěli dělat znovu tu svoji?

stejnou; *lépe to domluvit ohledně absence na češtině*

TAK JÁ VÁM MOC DĚKUJU...

6.2.7 Ctěníce – reflexe týmáci

REFLEXE - týmáci

Třída: _____ kluk/holka (zakroužkuj)

Co se ti nejvíce líbilo?

Co se ti nelíbilo?

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

Co ses naučil/a nového?

Chtěl/a by ses podobného programu zúčastnit znovu? (zakroužkuj)

ano spíš ano spíš ne ne nevím

Jak jsi byl spokojený/á s prací svého kapitána? Proč?

Rozuměl/a jsi zadání úkolů? (zakroužkuj)

ano spíš ano spíš ne ne nevím

Jako moc byly úkoly těžké? Dej 1 – 5 bodů (1 – nejlehčí, 5 nejtěžší)

DĚKUJEME ZA VYPLNĚNÍ!!!

6.2.8 Ctěnice – výsledky reflexe týmáků

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby.

Co se ti nejvíce líbilo?

- 1) Jak jsme dávali kytkám jméno
- 2) to že nacházíme cesty které jsou ztracené
- 3) jak sme byly v lese a měřili stromy
- 4) Vlastní jména pro rostliny.
- 5) spolupráce
- 6) Dobré vysvětlení, prostředí
- 7) určování stromů
- 8) nemuseli sme se učit
- 9) určování stromů
- 10) práce v přírodě
- 11) -
- 12) prezentace před třídami
- 13) Práce na louce a vyplňování údajů.
- 14) com se mi líbilo že jsme v těch týmech spolupracovali
- 15) jak jsme chodili v bahně a hledali brouky
- 16) líbilo se mi to všechno
- 17) presentace
- 18) x
- 19) prostředí
- 20) Spolupráce ve všech týmech
- 21) To že jsme lovili brouky a zjišťovali o nich inforamce a koukali na ně pod lupou.
- 22) určování pokrývnosti půdy
- 23) Bahno
- 24) Jak sme si prostě všechno mohly zkusit a že se nám věnovali a pomáhali nám
- 25) hrabaní v hlíně
- 26) Práce ve Ctěnicích (v terénu)

Co se ti nelíbilo?

- 1) nic
- 2) nic
- 3) když sme to museli zapisovat do tabulky
- 4) -
- 5) chování jednoho z týmu (Fanda)
- 6) Tabulky byly nesrozumitelné
- 7) cesta do Ctěnic
- 8) bylo to moc dlouho
- 9) cesta do ctěnic
- 10) příliš dlouhé
- 11) -

- 12) spolupráce v našem týmu
- 13) Bylo to krátké.
- 14) Nelíbilo se mi že naše „vedoucí“ pořád běhala někam kde neměla být
- 15) smrad bahna
- 16) x
- 17) Rozvrh času
- 18) myslel jsem že tam budou soutěže
- 19) odpad ve vodě
- 20) Myslím že to bylo hrozně krátké např. ten náš úkol
- 21) To že tam bylo hodně bodláků jinak nic.
- 22) My jsme měli hotovo dříve a museli jsme čekat.
- 23) Smrad
- 24) x
- 25) Smrad!
- 26) Nevim...

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

- 1) nic
- 2) nic
- 3) nic
- 4) - nic bych nezměnila
- 5) ty prezentace /byly moc těžké, málo času
- 6) -
- 7) nic bych nezměnila/bylo to fajn
- 8) nic
- 9) nic by nezměnila/bylo to fajn
- 10) nic
- 11) -
- 12) časový rozvrh
- 13) Ráda bych změnila třeba to, aby se rostliny pojmenovávaly podle pravého názvu, aspoň bycho se to naučili.
- 14) mě se na programu líbilo všechno tak bych nic neměnila
- 15) nic protože je to dobré, ale dal bych lepší rozzařování skupin
- 16) x
- 17) Víc organizovat práce venku
- 18) x
- 19) -
- 20) Víc chodit. Jsme stály a trochu chodili po louce Chtěla bych se někam projít a zkoumat.
- 21) Já bych tam ani nic neměnila, protože se mi to líbilo.
- 22) Aby byli všechny úkoly na stejnou časovou dobu.
- 23) Víc voleb (skupiny) Protože třeba někteří chtěli na něco jiného než chtěli..
- 24) x

- 25) nic
- 26) Když takhle pracuju aby byli i úkoly na běhání

Co ses naučil/a nového?

- 1) Jak vypadala kytka, kterou jsem nikdy neviděla
- 2) nevim
- 3) nevim
- 4) Že u vody je méně druhů rostlin
- 5) pracování s mapou
- 6) -
- 7) přírodu chránit (lesy)
- 8) hledat v starých mapách
- 9) přírodu chránit (lesy)
- 10) nic
- 11) -
- 12) ano
- 13) Dozvěděla jsem se proč je u vody větší pokryvnost a méně druhů než na suchu
- 15) nové druhy brouků...
- 16) naučyl jsem se určovat s klíčem
- 17) Nové názvy a schopnost improvizovat
- 18) x
- 19) -
- 20) Proč je u vody větší pokryvnost a méně druhů. Jaké stromy v lese budou převládat za pár let atd.
- 21) Že v rybníku kde je více rostlin je více vodních živočichů a naopak.
- 22) nové odbornější názvy ohledně rostlin, nové druhy rostlin
- 23) Nové druhy brouků...
- 24) Poznala jsem nové živočichy atd.
- 25) Hrabání v Hlíně ☺
- 26) Že u vody je méně druhů rostlin

Jak jsi byl spokojený/á s prací svého kapitána? Proč?

- 1) ano, protože nám říkal co a jak máme dělat
- 2) ano protože byl spravedlivý
- 3) nevym
- 4) OK
- 5) ano /byl spravedlivý
- 7) dobře, byla milá
- 9) šlo to byla milá
- 10) dobře
- 11) -
- 12) byla jsem spokojená
- 13) Byla jsem spokojená hodně, protože se nám kapitánka hodně věnovala.
- 14) když s námi byla naše kapitánka tak mi vysvětlila co nechápu a jak bych to mohla udělat a

moc sem s naší kapitánkou byla spokojená

15) ano protože nám pomáhal

16) x

17) Byla jsem spokojená. Kapitán zastal všechny potřebné funkce. Vše vysvětlil a pomohl

18) byl jsem spokojený

19) ano byl, kapitán byl hodný, rozumný, některou práci dělal i za nás

20) S Bětkou jsem byla spokojená. Všechno nám vysvětlila a tak bylo to fajn.

21) Jo byla až na to že jeden kapitán dělal o něco více než ten druhý. Jinak jsem byla spokojená.

22) Perfektní poradil nám s čímkoli

23) Dobrý protože nám pomáhal a nechával nám časovou nějakou tu pohodu.

25) jo jsem spokojený až na něco

26) Kapitán nám pomohl v prezentaci v terenu byl půl na půl

6.2.9 Ctěníce – Otázky k ověřování pro učitele

kapitáni

- Jakým způsobem probíhal výběr? Podle jakých kritérií? Kdy?
- Jaké děti se staly kapitány? Kolik jich bylo? Kolik jich bylo ze všech oslovených dětí?
- Čím byli kapitáni motivováni?
- Jak role kapitána celkově fungovala?
 - Dokázali kapitáni svou skupinu vést?
 - Měli kapitáni dostatečnou autoritu?
 - Pochopili správně (po nácviku) svoje aktivity? Dokázali je vysvětlit své skupině?
 - Dokázali řídit zpracování? Na kterých výstupech pracovali? Jak je vybrali (kdo je vybral) Jak zvládli tvorbu své části plakátu? Zapojili všechny členy své skupinky? Dokázali vyjádřit nejdůležitější věci své práce (cíl, něco z postupu, výsledky)?
- Byli za svou práci kapitáni nějak oceněni?

příprava

- Jak je časově náročná? Jsou časy uvedené v příručce odpovídající?
- Jak je náročná (časově i obecně) vlastní příprava učitele?
- Čím se učitel řídil při výběru území?
- Podle čeho vybíral učitel aktivity?
- Účastnily se děti nějak přípravy po technické stránce (tisknutí, střihání atd.)?

průběh programu

- Fungovalo dobře dělení do skupin? Kdy proběhlo rozdělení do skupin podle zájmu? Rozdělily se děti samy rovnoměrně, nebo bylo nutné je přerozdělit? Pokud ano, podle čeho byly přerozdělovány?
- Jaká varianta úvodní hry byla vybrána?

- Fungovala obecně práce týmu v terénu dobře? Jaké se vyskytly problémy?
- Jak probíhala syntéza? Kdo ji moderoval? Jak? Byly děti schopné popsat svou práci (včetně jejích cílů) a představit své výsledky a odpovídat na komplexní otázky? Jak dlouho to trvalo – je čas uvedený v příručce odpovídající?
- Jak byl vybrán vedoucí plakátu? Dokázal zastat svůj úkol?
- Co ppt prezentace? Jak byla dělána? Jak se osvědčila? Byli zapojeni všichni?...
- Co prezentace (ústní)? Věděli děti, jak na to? Řekli ty důležité věci?
- Jak proběhlo zhodnocení? Byly děti nějak oceněny?

obecně

Kolik se účastnilo dětí? Kolik dalších učitelů, příp. jiných lidí? Kdo viděl prezentace? Jak na něj působily? Byly potom někde pověšeny?

Byly materiály (popis jednotlivých aktivit) srozumitelné (pro učitele, pro kapitány)? Jaké se vyskytly „odborné“ problémy?

Navázal někdo na program, využil ho nějak i po jeho samotném průběhu? Mluvili o tom?

Jaké byly pocity dětí? Mluvili o programu? Jak se na něj dívali ostatní učitelé (ředitel/ka)?

6.3 ZŠ a MŠ Středokluky – STŘEDOKLUKY A OKOLÍ

6.3.1 Středokluky – úkoly

Co kdo zajistí

MY

- pošleme tabulky (v PDF)
- zajistíme mapy
- přineseme cedníky a pinzety (nějaké budou i ze školy ze Středokluk) + měřítko na stromy
- připravíme pokyny
 - pro jednotlivé aktivity (cíl, postup, výstupy, celé zadání pro krajinu)
 - pro plakáty a jejich prezentaci (co na ně, na co nezapomenout)
- vymyslíme stanoviště pro učitele (asi by měli mít i mapku)

PANÍ UČITELKA

- zajistí tabulky (4x2 hydro, 4x2 stromy + rezervní) a materiál na plakáty
- někdo ze školy bude fotit
- připraví harmonogram a pošle nám ho
- procvičí s kapitány aktivity (aby uměli stromy)
- rozdělí děti do týmů
- připraví hru
- zajistí celkovou organizaci

6.3.2 Středokluky – harmonogram

Časový plán – Středokluky 27. 6. (vytvořila Dagmar Kubičková)

původní verze

7,00	sraz učitelů (některých)
7,45 - 8,10	představení a plán
8,10 - 8, 25	hra
8,25 - 10,15	terénní aktivity
10,15 - 10,30	přestávka
10,30 - 12,30	poster výroba
12,30 - 13,45	obhajoba prací
14,00	závěr

upravená verze

Do první verze harmonogramu jsme doporučovali zpracovat i časy na přesun a prodloužit čas určený na terénní práci na úkor obhajoby plakátů.

7,00	sraz učitelů (některých) ³⁶
7,45 – 8,00	představení a plán
8,00 – 8,10	přesun na hřiště
8,10 – 8,25	hra hřiště
8,25 – 8,40	přesun na stanoviště
8,45 – 10,15	terénní aktivity
10,15 – 10,30	návrat do školy
10,30 – 13,00	poster výroba případná svačina
13,00 – 13,45	obhajoba prací
13,45 – 14,00	závěr

³⁶ Tento údaj potom na vytištěných harmonogramech rozdávaných kapitánům i učitelům nebyl.

6.3.3 Středokluky – zadání aktivit

Vývoj ploch

A

Cíl

Zjistit, jak se od roku poloviny 19. století (doba stabilního katastru) změnila vybraná místa ve Středoklukách a jejich okolí.

Úkoly

1. popsat dnešní/bývalý stav míst v tabulce
2. odpovědět na otázky v tabulce
3. nakreslit místo a sebe na něm dnes a v první polovině 19. století – představte si, co byste zde dělali

OKOLÍ KOUPALIŠTĚ

1. skupina

Dnes: koupaliště	Dříve:
Jaké tu rostou stromy?	

VELKÝ HÁJ A PANSKÁ ZAHRADA

1. skupina

Dnes:	Dříve: rybníček ve Velkém háji (číslo 535)
Co tu po rybníčku zůstalo? Je poznat přesné místo, kde byl?	

B

Cíl

Zjistit, jak se od roku poloviny 19. století (doba stabilního katastru) změnila vybraná místa ve Středoklukách a jejich okolí.

Úkoly

1. popsat dnešní/bývalý stav míst v tabulce
2. odpovědět na otázky v tabulce
3. nakreslit místo a sebe na něm dnes a v první polovině 19. století – představte si, co byste zde dělali

OKOLÍ BŘÍZEK

3. skupina

Dnes: břízky	Dříve:
Roste tu i něco jiného než břízky? Najděte v okolí nějaký kámen a přineste ho (ne štěrk z cesty).	

VESNICE

3. skupina

Dnes:	Dříve: pole číslo 53
K čemu byl podle vás prostor v okolí školy v minulosti využíván?	

A

Cíl

Zjistit, jak se od roku poloviny 19. století (doba stabilního katastru) změnila vybraná místa ve Středoklukách a jejich okolí.

Úkoly

1. popsat dnešní/bývalý stav míst v tabulce
2. odpovědět na otázky v tabulce
3. nakreslit místo a sebe na něm dnes a v první polovině 19. století – představte si, co byste zde dělali

OKOLÍ KOUPALIŠTĚ

2. skupina

Dnes:	Dříve: rybníček nad mlýnem (číslo 115)
Je tu dnes voda? Roste tu něco?	

VELKÝ HÁJ A PANSKÁ ZAHRADA

2. skupina

Dnes: rybníček v Panské	Dříve:
Jaké tu rostou velké stromy? (Můžete přinést jejich list.) Žijí tu ryby?	

B

Cíl

Zjistit, jak se od roku poloviny 19. století (doba stabilního katastru) změnila vybraná místa ve Středoklukách a jejich okolí.

Úkoly

3. popsat dnešní/bývalý stav míst v tabulce
4. odpovědět na otázky v tabulce
5. nakreslit místo a sebe na něm dnes a v první polovině 19. století – představte si, co byste zde dělali

OKOLÍ BŘÍZEK

4. skupina

Dnes:	Dříve: les u břízek (číslo 340)
Rostou tu dnes nějaké stromy? Jaké? Přineste odsud kámen a trochu půdy v sáčku.	

VESNICE

4. skupina

Dnes: školka	Dříve:
Proč si myslíte, že hlavní silnice už nevede přes Starý vrch?	

Dendrologie

Cíl

Zjistit, jaké je druhové a věkové složení stromů na lokalitě dnes, jaké bylo v minulosti a jak asi bude vypadat v budoucnosti.

Úkoly

1. zapsat co nejvíce stromů a pařezů v lokalitě (v mapě **zelený pruh**) do diagramu
2. podle diagramu *stromy minulosti* napsat krátký text o tom, jak to tam **vypadalo v minulosti**
3. podle všech diagramů napsat krátký text o počtu druhů a jedinců, kteří jsou tam **dnes**
4. podle diagramu *stromy budoucnosti* odhadnout a napsat, jak to tam **bude vypadat v budoucnosti**
5. vytvořit **serii tří obrázků**, jak les vypadal dříve, jak vypadá dnes a jak bude vypadat v budoucnu

Hydrobiologie

Cíl

Zjistit, jak se liší dvě rozdílná stanoviště počtem druhů a jedinců vodních bezobratlých živočichů.

Úkoly

1. **ulovit, určit a zapsat** do tabulky co nejvíce druhů vodních bezobratlých živočichů na dvou rozdílných stanovištích
2. na kterém stanovišti je **více druhů**? Na kterém **více jedinců**? Jedná se o to **samé** stanoviště? **Proč** si myslíte, že tomu tak je?
3. odpovědi na otázky zpracovat do **krátkého textu**
4. **nakreslit** některé ulovené živočichy (můžete využít i klíč)

6.3.4 Středokluky – kritéria pro plakát

Plakát - poster

Plakát by měl nějakou zajímavou formou dávat dohromady výsledky a informace o všech týmech skupiny, která poster vytváří. Každá skupina si připraví svoje příspěvky (texty, diagramy, grafy, obrázky, přírodniny) zvlášť, vedoucí potom řídí sestavení celého plakátu. Plakát může být více či méně originální, ale měl by splňovat několik základních kritérií:

1. Měl by mít **velký nadpis**, který by měl souhrnně nazvat všechny aktivity, např. *Příroda v okolí Dobříškova nebo Les, pole a rybníky u Velštejna*
2. Plakát by měl mít jasnou strukturu
3. Každý tým by měl zabírat přibližně třetinu plakátu (asi 2 A4)
4. Každý tým by měl na plakát dát/napsat/nalepit **svůj nadpis** a text o tom, **co dělal, jak to dělal a co zjistil**
5. Každý tým by ve své části měl mít **alespoň jeden obrázek**
6. Plakát by měl být i výtvarně zajímavě zpracovaný, je na vás, jestli pomocí barevných papírů, pastelek nebo jiných barev, ale každopádně by měl člověka zaujmout na první pohled

- a) ano, všemu jsem rozuměl/a
- b) něco jsem potřeboval/a vysvětlit
- c) některým pojmům jsem nerozuměl/a
- d) v tabulce jsem se nevyznal/a
- e) nechápal/a jsem, proč tabulka vypadá tak, jak vypadá

Objevil se ve vaší práci nějaký problém nebo zádrhel? Jaký?

Jak se Ti pracovalo?

skvěle, bavilo mě to dobře, bylo to fajn celkem dobře, šlo to
nic moc, nepracovalo se mi moc dobře pracovalo se mi špatně

Jaký máš pocit ze své role kapitána?

Napiš prosím tři slova, která se Ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

6.3.6 Středokluky – výsledky reflexe kapitánů

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby. Barevně jsou vyznačeny odpovědi, které nás zvláště zaujaly.

Co se ti na programu nejvíce líbilo a co naopak nelíbilo?

líbilo

- 1) vylovovat pokémony
- 2) aktivita v přírodě
- 3) zadání, bylo to i o přemýšlení a to se mi líbilo
- 4) program dne
- 5) skupinky, spolupráce – aktivní
- 6) dělání plakátu
- 7) ano
- 8) že jsme chodili samy
- 9) že jsem poznala nová místa
- 10) bylo to celkem zábavné
- 11) nápad
- 12) bylo to zábavné, poznal jsem nové místo

nelíbilo

- 1) se mi kreslit plakáty
- 2) nemohu si stěžovat
- 3) spolupráce lidí při tvoření plakátu
- 4) spolupráce členů týmu
- 5) (neaktivita některých členů)
- 6) -
- 7) ano
- 8) nuda
- 9) poslušnost mých týmáků
- 10) šli jsme blbou cestou kde byly kopřivy
- 11) spolupráce
- 12) chození do kopce

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

- 1) bylo to moc dlouhé
- 2) Neměnil bych
- 3) Nejspíše trchou zkrátila dobu, po kterou jsme měli vyhledávat informace. Možná ještě přidala pár úkolů, které budou moci dělat spíše ty mladší.
- 4) Nic bych neměnila
- 5) teď mě nic nenapadá
- 7) ~~ano~~ nic
- 8) nic
- 9) asi nic
- 10) délku. moc dlouhé

- 11) Nic bych změnila
- 12) Nevim

Co bys naopak rozhodně nezměnil/a? Proč?

- 2) Program byl skvěle načasovaněj
- 3) náročnost úkolů, klidně dala některé i trochu náročnější
- 4) Líbilo se mi to tak, jak to bylo.
- 5) neměnil bych práci ve skupinkách
- 7) ~~ano~~ líbilo se nic
- 8) nic
- 9) nechala bych to, tak jak to je
- 10) můj tým. byl dobrej
- 11) Nic bych nezměnila
- 12) Nevim

Co ses naučil nového?

- 1) že je ve vodě hodně živočichů o kterých jsem nevěděl
- 2) Chytat pokemony, rozlišovat je a vědět, že je rozlišuje i pohyb
- 3) Spíše než naučila jsem si zopakovala stromy.
- 4) Naučila jsem se poznávat víc přírodu v okolí Středokluk, které si běžně tolik nevšímám, jako bylo potřeba.
- 5) asi nic
- 6) druhy některých stromů
- 7) ~~ano~~ živočichy
- 8) nic
- 9) uviděla jsem mnoho nových míst
- 10) lépe se orientovat v mapě
- 11) Poznala jsem více Středokluky, už vim jak měřit stromy. Ví co bylo dříve za stromy
- 12) lovit cedníkem v rybníce

Objevil se ve vaší práci nějaký problém nebo zádrhel? Jaký?

- 1) ne
- 2) Jen jsme byli nejistí u jednoho živočicha. Jinak jsem zahučel do potoka nohou.
- 3) Ne všichni spolupracovali při tvoření plakátu. Jinak má osobní skupina byla naprosto úžasná. Spolupracovali a snažili se.
- 4) NE!!!
- 5) asi ne
- 6) ano – malý (jednou jsem něco špatně vysvětlil)
- 8) ne!
- 9) žádný problém
- 10) ne
- 11) -
- 12) ne

Jaký máš pocit ze své role kapitána?

- 1) nevím
- 2) Myslím si že kdybych nebyl (?) nemocný bylo by to lepší
- 3) Byla to dobrá zkušenost
- 4) Katastrofa ☺
- 5) nevadí mi být kapitán, takže dobrej pocit
- 6) Dobrý.
- 7) ~~ano~~ nejlepší
- 8) Dobrý
- 9) Nemám ráda, když musím něco rozhodovat, takže moc dobrý ne, Ale bavilo mě to.
- 10) dobrý
- 11) dobrý
- 12) dobrý

Napiš prosím tři slova, která se Ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

- 1) bylo to dobrý
- 2) hydro, plakát, cedník, znakoplavka
- 3) stromy, plakát, cestování v přírodě
- 4) zábava, stromy, plakát
- 5) mapy, vodní živočichové a stromy
- 6) stromy, plakát, graf
- 7) ano
- 8) Bolení nohou, zábava,
- 9) Jasná, Lukáš, mapy
- 10) mapa, červená, zábava
- 11) strom strom strom
- 12) voda, modrá, cedník

6.3.7 Středokluky – reflexe týmáci

REFLEXE - týmáci

Třída: _____ kluk/holka (zakroužkuj)

Co se ti nejvíce líbilo?

Co se ti nelíbilo?

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

Co ses naučil/a nového?

Chtěl/a by ses podobného programu zúčastnit znovu? (zakroužkuj)

ano spíš ano spíš ne ne nevím

Jak jsi byl spokojený/á s prací svého kapitána? Proč?

Rozuměl/a jsi zadání úkolů? (zakroužkuj)

ano spíš ano spíš ne ne nevím

Jako moc byly úkoly těžké? Dej 1 – 5 bodů (1 – nejlehčí, 5 nejtěžší)

DĚKUJEME ZA VYPLNĚNÍ!!!

6.3.8 Středokluky- výsledky reflexe týmáků

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby. Barevně jsou vyznačeny odpovědi, které nás zvláště zaujaly.

Co se ti nejvíce líbilo?

- 1) Všechno
- 3) chytání v rybníce
- 4) Plakáty
- 5) Malování
- 6) Celkově bylo všechno zajímavé
- 7) Nejvíce se mi líbilo děláni plakátu
- 8) Malování plakátu
- 9) poznávání stromů. (nejvíce Pajasan)
- 10) že sme putovali lesem a že sem byla na místě na kterém se ještě nebyla
- 11) skupinová práce
- 12) Skupinová práce
- 13) skupinová práce
- 14) chození po vsi
- 15) skupinové práce
- 16) měření stromů
- 17) Nejvíce se mi líbilo jak jsme byli v Břízkách
- 18) Zkoumání živočichů
- 19) Zkoumání živočichů a to že jsme byli venku
- 20) děláni plakátů
- 21) Malování a zpracovávání plakátů
- 22) samostatné chození
- 23) výroba plakátů
- 24) že jsem byl na místech kde sem nikdy dřív nebyl.
- 25) panský rybník
- 26) vyrábění map a spolupráce
- 27) Výroba plakátů
- 28) všechno
- 29) Vyrábění plakátů
- 30) Jak sme chodili po lesích
- 31) jak jsme měřili stromy

Co se ti nelíbilo?

- 1) nic
- 2) šití ruky
- 3) oběd
- 4) To jak to bylo dlouhé
- 5) bylo to moc krátké
- 6) Možná trochu uspořádání týmu
- 7) Nelíbila se mi hra na hřišti

- 8) -
- 9) jeden otravný kluk z naší skupiny.
- 10) nic
- 11) bylo to dlouhé
- 12) brouci
- 13) bylo to dlouhé
- 14) -
- 15) Líbilo se mi vše.
- 16) bylo to dlouhé
- 17) Že kluci otravovali.
- 18) Že, jsem měla špinavé věci!
- 19) Některé cesty
- 20) chůze...
- 21) -
- 22) nic vše se mi líbilo
- 23) program na hřišti
- 24) Moc mě nebavilo ortofoto.
- 25) horko
- 26) ~~vše~~ nic
- 27) Měření stromů
- 28) nic
- 29) nic
- 30) Jak jsme chodili kopřivami
- 31) jak jsme museli dělat plagaty

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

- 1) Kapitána
- 2) aby to bylo víc zábavné
- 3) všechno, nevím
- 4) čas. Bylo to dlouhé
- 5) Nic
- 6) Změna by nebyla potřeba
- 7) Na programu bych nic neměnila
- 8) větší skupinky bylo nás málo
- 9) já bych nezměnila nic.
- 10) aby to nebylo moc dlouhé
- 11) Délku. Protože mě bolí nohy.
- 12) bylo to dlouhé. proč nevím
- 13) Délku programu, protože to bylo moc dlouhé
- 14) nic
- 15) Nic bych nezměnila.
- 16) Délku času
- 17) Já bych neměnila nic.
- 18) Nic. Je to ideální

- 19) Nejspíš nic
- 20) Chodit bez dozoru... Jen proto abychom byli zodpovědní
- 21) -
- 22) mapy aby byly vyznačeny šipkami
- 23) dala bych tam nějaké soutěže (lepší než skládání papírků)
- 24) Kratší doba.
- 25) *něco začal psát, ale přeškrtnl to*
- 26) nic
- 27) čas, méně času
- 28) nic
- 29) nic
- 30) nic
- 31) nic

Co ses naučil/a nového?

- 1) místa orientace
- 2) nic moc chyběl jsem
- 3) nic
- 4) Netuším
- 5) jak se měří průměr stromu
- 6) Měření stromů
- 7) Vše jak vlastně tyto živočichové vypadají a jak se chovají
- 8) něco o vodních živočiších
- 9) poznávat stromy.
- 10) Vůbec sem netušila že okolo nás je gotika stromů a že to není moc starý les.
- 11) nic
- 12) nic
- 13) nic
- 14) části Středokluk
- 15) naučila jsem se měřit stromy
- 17) Naučila jsem se, že původně byl v Břízkách kamenolom nebo skála.
- 18) Že jsem zkoumala živočichy, že vím, že to jde!
- 19) Naučila jsem se něco nového o živočichách
- 20) nevím
- 21) -
- 22) převážně hledat v mapě
- 23) Kolik zajímavých živočichů je kolem nás.
- 24) Naučil jsem se poznávat vodní živočichy.
- 26) něco o Středoklukách
- 27) Měření průměru stromů
- 28) stromy
- 29) něco více o stromech
- 30) kytky, živočichy
- 31) jak smeřit tloušťku stromu

Jak jsi byl spokojený/á s prací svého kapitána? Proč?

- 1) ne nic nedělal práci týmu jsem odvedl já
- 2) Dobrý je to kámoš
- 3) nebyl – nic nerobil
- 4) Možná
- 5) Hodně – byla hodná a brala ohledy na každého
- 6) Byla jsem spokojená
- 7) Docela dobré
- 8) Docela ano
- 9) Velmi dobře (věnovala se nám)
- 10) jo byla sem spokojená s Adélou protože nám jako že řekla jak se měří stromy.
- 11) Byla jsem spokojená protože byl chytrý a hodný.
- 12) byla jsem spokojená. proč byl hodný
- 13) Kapitán byl šikovný, uměl hledat dobře v mapě a celkově ho chválím. Chválím ho protože je chytrý.
- 14) – spokojený, - byla s ním sranda,
- 15) dobře protože byla šikovná, hodná a milá.
- 16) Můj kapitán mi vyhovoval. Všechno nám vysvětlila
- 17) Ano jsem spokojená protože to dobře zorganizovala.
- 18) Ušlo to... pomáhal nám živočichy určovat. Potom, ale odešel, jelikož mu bylo špatně.
- 19) Dobrý, ale pak musel odejít protože mu bylo špatně.
- 20) Úžasnej! Je s ním sranda...
- 21) Celkem jo
- 22) moc věděl jak se zachovat když jsme se stratili
- 23) Dobře byla s ním sranda_ Občas spolupracoval.
- 24) Byl jsem spokojen, Byl dobrý a hodný
- 25) možna
- 26) ano
- 27) Byl sem spokojený kápo byl spolehliví
- 28) je hodně
- 29) Hodně sem byl spokojený s kapitánem. Pomáhal.
- 30) byl hodný, chtěl bych ho příště. je sním sranda
- 31) Dobře je byla hodna

6.4 ZŠ Strossmayerovo náměstí – STROMOVKA

6.4.1 Stromovka - harmonogram

Stromovka 2012 – Harmonogram

8:00 – sraz před školou

8:00 – 8:30 přesun do Stromovky

8:30 – 8:50 úvodní hra

8:50 – 10:15 práce v terénu

10:15 – 10:45 přesun do školy

10:45 – 11:00 přestávka

11:00 – 12:15 tvorba plakátů

12:15 – 12:30 příprava na prezentaci

12:30 – 13:15 prezentace plakátů

13:15 – 13:30 zhodnocení a zpětná vazba

Tel. Jasna: 773 240 312

Tel. Lukáš: 734 377 289

6.4.2 Stromovka – nové zadání úvodní hry

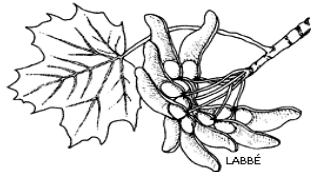
Do tabulky přiřadte k číslům odpovídající písmena

1. javor
2. bývalá královská lovecká obora, která byla založena v roce 1268 za vlády Přemysla Otakara II.
3. uvádí se v procentech a používá se například při botanických průzkumech k určování pokrytí jednotlivých druhů
4. Jitrocel kopinatý
5. jasan
6. latinský název *veronica*
7. jabloň, šípek, vlčí bob mnoholistý
8. jilm
9. mapování z první poloviny devatenáctého století
10. letecký snímek krajiny sloužící jako mapa
11. mák, podběl, merlík, lebeda, durman, štetka

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	

- a) stromovka
- b) ruderalní druhy
- c) stabilní katastr
- d) ortofoto mapa
- e) ulturní druhy
- f) pokryvnost
- g) rozrazil

k)

j)

i)

h)

6.4.3 Stromovka – zadání aktivit

A

PO STOPÁCH STARÝCH POVOZŮ ANEB VÝVOJ CESTNÍ SÍTĚ

Cíl: Popsat vývoj cestní sítě ve Stromovce.

Postup: Do tabulky zaznamenejte cesty nacházející se ve vyznačené oblasti.

Najděte místa vyznačená na mapě stabilního katastru a zjistěte, co se nachází dnes.

Ve škole si přečtěte text o historii Stromovky.

Na plakát:

- Do dnešní mapy různými barvami vyznačte, kde se nacházely cesty v době stabilního katastru a padesátých letech 20. století.
- Popište současný stav cest. Liší se dnes vzhledem nějak staré a nové cesty?
- Popište, jak se na mapách měnil počet cest. Pokuste se o vysvětlení (využijte text o historii Stromovky).
- K místům vyznačeným na mapě stabilního katastru připojte popis současného stavu.

Závěr: Zjištění stručně shrňte a popište změny v cestní síti Stromovky od doby stabilního katastru dodnes.

A

PROČ ZDE ROSTOU? ANEB CO OVLIVŇUJE PODOBU VEGETACE

Cíl: Zjistit, co ovlivňuje výskyt rostlin.

Postup: Popište podle tabulky výskyt rostlin na třech dvojicích čtverců.

- a) pod stromem x na volném prostranství
- b) na svahu x pod svahem
- c) hned u potůčku x dále od potůčku

Na plakátu uveďte odpovědi na otázky:

Čím se vzájemně liší čtverce ve dvojici (pokryvnost, počet druhů)? Proč si myslíte, že tomu tak je?

Rostou nějaké rostliny jen na jednom z dvojice čtverců? Které rostou na obou čtvercích? Rostou nějaké druhy na všech čtvercích? Pokuste se vysvětlit.

Závěr: Co tedy ovlivňuje výskyt rostlin?

A

STROMY A JEJICH PŘÍBĚHY ANEB DOKUMENTACE ALEJÍ A SOLITÉRNÍCH ČI VÝZNAMNÝCH STROMŮ

Cíl: Najít logiku v rozmístění jednotlivých druhů stromů ve Stromovce.

Postup: V oblasti vyznačené do mapy zaznamenejte do tabulky všechny stromy. Všímejte si zvláště toho, kde strom roste, zda podél cesty, nebo na volném prostranství.

Na plakátu by se mělo objevit:

Jaké druhy stromů jste na sledovaném území našli.

Jestli se liší stromy podél cesty a na volném prostranství (druhy, věkovou kategorií).

Jaký nejstarší strom jste našli.

Závěr: Popište logiku rozmístění stromů (pokud jste nějakou objevili).

6.4.4 Stromovka – reflexe kapitáni

Reflexe - kapitáni

Milý kapitáne či kapitánko!

Byli bychom moc rádi, kdybys nám vyplnil/a tenhle dotazník. Je pro nás důležité vědět, jak jsi program vnímal/a a jak by ho podle Tebe bylo možné zlepšit.

Děkujeme ☺

Jasna a Lukáš

kluk/holka (zakroužkuj)

aktivita:

Co se ti na programu nejvíce líbilo a co naopak nelíbilo?
líbilo –

nelíbilo -

Chtěl/a by ses podobného programu zúčastnit znovu?

jako týmák	ano	spíš ano	spíš ne	ne	nevím
jako kapitán	ano	spíš ano	spíš ne	ne	nevím

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

Co bys naopak rozhodně nezměnil/a? Proč?

Jsi spokojený/á s výsledkem vaší práce?

rozhodně ano

rozhodně ne

Co ses naučil/a nového?

Podářilo se Ti aktivitu vysvětlit ostatním členům týmu? Pochopili ji?

ano

spíš ano

spíš ne

ne

nevím

Byla podle Tebe aktivita přiměřeně dlouhá a náročná?

dlouhá

akorát

krátká

jednoduchá

akorát

náročná

Byly tabulky jasné, srozumitelné a přehledné?

a) ano, všemu jsem rozuměl/a

- b) něco jsem potřeboval/a vysvětlit
- c) některým pojmům jsem nerozuměl/a
- d) v tabulce jsem se nevyznal/a
- e) nechápal/a jsem, proč tabulka vypadá tak, jak vypadá

Objevil se ve vaší práci nějaký problém nebo zádrhel? Jaký?

Jak se Ti pracovalo?

skvěle, bavilo mě to dobře, bylo to fajn celkem dobře, šlo to
nic moc, nepracovalo se mi moc dobře pracovalo se mi špatně

Jaký máš pocit ze své role kapitána?

Oznámkuj program v jednotlivých kategoriích (známky 1 – 5 jako ve škole).

Zajímavost programu (Byly aktivity a tvorba plakátů zajímavé?):

Zábavnost (Bavilo Tě to?):

Přínosnost (Dozvěděl ses, či jsi zažil něco nového užitečného?):

Celková známka:

Napiš prosím tři slova, která se Ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

6.4.5 Stromovka- výsledky reflexe kapitánů

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby. Barevně jsou vyznačeny odpovědi, které nás zvláště zaujaly.

Co se ti na programu nejvíce líbilo a co naopak nelíbilo?

Líbilo

- 1) vše
- 2) Projekt
- 3) -
- 4) že jsme se něco naučili
- 5) poznávání stromů ve stromovce
- 6) vše
- 7) spoustu věcí jsme se dozvěděli
- 8) úplně vše
- 9) zábava, originálnější, poučné

Nelíbilo

- 1) všichni nespolupracovali
- 2) -
- 3) -
- 4) -

- 5) -
- 6) nic
- 7) -
- 8) zima
- 9) lepší týmovou spolupráci

Co bys rád/a na programu změnil/a? Proč?

- 1) nic
- 2) Víc her
- 3) nic. je to pěkné
- 4) aby předem jsme věděli s kým budem v týmu a mohli to i rozhodnout
- 5) nic
- 6) nic
- 7) asi aby sme byli ve větších skup.
- 8) vůbec nic
- 9) nic

Co bys naopak rozhodně nezměnil/a? Proč?

- 1) nic
- 2) nic
- 3) -
- 4) -
- 5) všechno
- 6) úkoly
- 7) -
- 8) -
- 9) -

Co ses naučil/a nového?

- 1) o rostlinách různé názvy o výskyt
- 2) nic
- 3) Poznávat rostliny
- 4) vše o cestách
- 5) poznat stáří a listy různých stromů.
- 6) poznávat stromy
- 7) jak se rozlišuje šířka stromu
- 8) Různé zajímavosti
- 9) že ve stromovce je tolik cest

Objevil se ve vaší práci nějaký problém nebo zádrhel? Jaký?

- 1) málo času
- 2) žádný
- 3) ne
- 4) -
- 5) -

- 6) ne
- 7) ne
- 8) Ani ne jenom nápadnost trochu nešla
- 9) jeden z týmu nepracoval

Jaký máš pocit ze své role kapitána?

- 1) dobrý
- 2) ujde to
- 3) skvělý
- 4) skvělý
- 5) dobrý
- 6) dobrý
- 7) je to těší ale jinak fajn
- 8) Super pocit a super týmáci =D
- 9) dobrý

Napiš tři slova, která se ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

- 1) kytky, práce na plakátu, prezentace
- 2) Projekt, kytky, ponorky
- 3) spolupráce, zábava, stromovka
- 4) Skvělý, zábavný, hezký, užitečný
- 5) -
- 6) Program, Jasna, Lukáš
- 7) -
- 8) Tvorba plakát, cesty, mapa...
- 9) cesty, zábava, výroba

6.4.6 Stromovka – reflexe týmáci

REFLEXE - týmáci

Aktivita: kluk/holka (zakroužkuj)

Co se ti na programu nejvíce líbilo?

Co se ti nelíbilo?

Co bys na programu rád změnil/a? Proč?

Co ses naučil/a nového?

Chtěl/a by ses podobného programu zúčastnit znovu? (zakroužkuj)

jako týmák ano spíš ano spíš ne ne nevím

jako kapitán ano spíš ano spíš ne ne nevím

Jak jsi byl spokojený/á s prací svého kapitána? Proč?

Rozuměl/a jsi zadání úkolů? (zakroužkuj)

ano spíš ano spíš ne ne nevím

Jako moc byly úkoly těžké? Dej 1 – 5 bodů (1 – nejlehčí, 5 nejtěžší)

Oznámkuj program v jednotlivých kategoriích (známky 1 – 5 jako ve škole).

Zajímavost programu (Byly aktivity a tvorba plakátů zajímavé?):

Zábavnost (Bavilo Tě to?):

Přínosnost (Dozvěděl ses, či jsi zažil něco nového užitečného?):

Celková známka:

Napiš prosím tři slova, která se Ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

Kdyby Tě ještě něco napadlo, budeme rádi, když to napíšeš třeba sem.

DĚKUJEME ZA VYPLNĚNÍ!!!

6.4.7 Stromovka - výsledky reflexe týmáků

Odpovědi jsou přepsané v doslovném znění, nebyly opravovány stylistické ani gramatické chyby. Barevně jsou vyznačeny odpovědi, které nás zvláště zaujaly.

Co se ti na programu nejvíce líbilo?

- 1) vše
- 2) plakát
- 3) Že jsme byli na čerstvém vzduchu. Pátrání po stromech
- 4) To, že jsme se mohli volně pohybovat po stromovce
- 5) Hledání a určování stromů.
- 6) plakát, to že jsme byli ještě společně s jinou skupinkou
- 7) dělání projektů
- 8) dělání projektů
- 9) Tvorba plakátů.
- 10) dělání prezentace
- 11) to že sme mohli chodit kam sme mohli
- 12) všechno
- 13) vše
- 14) Kytky
- 15) že to bylo takový volný
- 16) Líbí se mi že tam byla legrace
- 17) že jsme byly v přírodě a že sem se něco nového naučil

Co se ti nelíbilo?

- 1) nic
- 2) zima
- 3) prezentace plakátů, špatné počasí, spolužáci
- 4) že byla zima
- 5) Špatné počasí.
- 6) že jsme byli nakonec stejně rozdělení (že nám vzali jednoho z týmu)
- 7) nic
- 8) počasí
- 9) Nebylo tady nic co se mi nelíbilo.
- 10) zima
- 11) že byl mráz
- 12) nic
- 13) mně se vše líbilo
- 14) všechno
- 15) že nás fotili
- 16) Byla zima a mokro
- 17) zima

Co bys rád/a na programu změnil/a? Proč?

- 1) nic
- 2) aby jsme tam šli když není mokro
- 3) nic, líbilo se mi
- 4) Aby prezentaci prezentovali kapitáni
- 5) Změnila bych, z malého úseku na velký úsek.
- 6) Abychom mohli více spolupracovat s jinými skupinkami i během zapisování venku.
- 7) nic bych nezměnil
- 8) pořádal bych ho na jaře neo v létě
- 9) Nechala bych všechno jak je.
- 10) Den. Moc zima a mokro
- 11) Abychom mohly dělat projekty se svým týmem. Protože se nemůže stát aby sme se nedomluvily
- 12) nic
- 13) nic
- 14) Aby to bylo zábavnější. Protože je to nuda!!!
- 15) Nic je to dobrý
- 16) Vybrala bych lepší počasí. Neměli bychom aspoň mokré boty a ponožky.
- 17) Abys jsme chodili v lepším počasí

Co ses naučil/a nového?

- 1) vše
- 2) názvy stromů
- 3) Stromy, poznávání druhů
- 4) To že cest dřív bylo míň
- 5) -
- 6) pár stromů
- 7) půdy
- 8) rozpoznávat kde jaké rostliny rostou atd..
- 9) poznala
- 10) že nerostou. Květiny všude stejné
- 11) že to vypadalo ve Stromovce úplně jinak.
- 12) nic
- 13) nic
- 14) Že paparaci běhají za hezkejma holkama =D.
- 15) Víc o Stromovce
- 16) Stromy rostou moc pomalu.
- 17) Naučil jsme se víc o kytkách

Jak jsi spokojený/á s prací svého kapitána? Proč?

- 1) byl pozorný
- 2) jo docela jo
- 3) -
- 4) Šlo to. Občas jsme na něj museli čekat.

- 5) -
- 6) Nijak zvlášť ne. Pretože stejně nazáleželo na tom kdo je kapitán a kod ne..
- 7) ano byl aktivní
- 8) ne, táhlo mu z huby
- 9) Občas jsme museli pracovat za kapitána jinak celkem v pohodě.
- 10) ano
- 11) moc. Protože jsme se pohodly
- 12) -
- 13) výborně
- 14) Ne, protože říkám NE!!!
- 15) Ne, protože neměla moc dobré nápady
- 16) Byl pořád aktivní
- 17) Jo dobře, protože nám dobře vysvětlil

Napiš tři slova, která se ti vybaví, když si na program vzpomeneš.

- 1) zábava, volnost, kreativita
- 2) -
- 3) plákát stromy zábava
- 4) Cesty, mapa, prezentace
- 5) Určování, zábava a dlouhá doba
- 6) lístečky, skupina, plakát, zábava
- 7) líbil se mi
- 8) botanika, tvorba projektu, stromovka
- 9) Stromovka, cesty plakáty
- 10) plakát, zima, stromovka
- 11) Projekt prezentace úkoly
- 12) Stromovka, cesty, stromy
- 13) nevím
- 14) paparaci, hezkej kluk a že miluju Honzu
- 15) Stromovka, chození po trávě a cestách.
- 16) Příroda, svěží vzduch, legrace
- 17) Zábava, náuka, příroda

